KA

Centenary History Ka Balang Presbyterian

HA

Ri Khasi-Jaintia

NADUH 1841 HADUH 1940

Khasi Jaintia Presbyterian Synod

Shillong.

1975

REFERENCE
Not to be Lent out

KA 'TIEN LAMPHRANG.

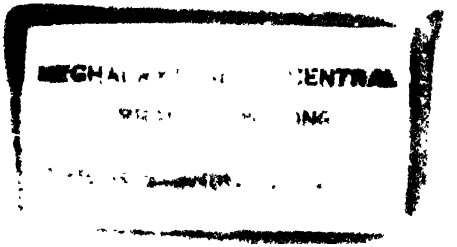
Ia kane ka kitab la thoh na ka bynta ka Centenary jong ka Balang Presbyterian, kata, na ka bynta ka jingkynmaw ieit bad burom ia U Blei namar ka spahsnem ba la dep naduh ba la wallam ia ka Gospel na Ri Wales sha kane ka Ri. Ka Centenary, namarkata, ka dawa ba dei ban don ka History. Lymda ngi tip shuwa, kumno ngin nang ban sngewnguh bad iaroh pyndonburom ia U Blei namar kiei-kiei ki bakhraw bad baphylla ia kiba u la leh na ka bynta jong ngi da ka Gospel ? Na kane ka daw, shibynta wat na ka Ktien U Blei hi ka long ka History bad bad shibynta pat ka long ka Poetry kaba kynthup ia ki jingduwai bad jingrwai ainguh bad iaroh pyndonburom ia U Blei.

Kaba la dei eh ba yn don tang uwei u nongthoh ia kane ka kitab baroh kawei ; hynrei na mar bym lah shem ia uba kum uta, ym banse, ban don bun ki nongthoh. La kumta ruh nga ngeit skhem ba ka kitab kumba la thoh ia ka kan ym pep ban ai ka dur kaba wan itynnad bha pyllun jong ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid ha ki shispah snem ba la lah ha kane ka Ri, lane ban pynkhih ia ka Balang ban sei borbah khnang ban pynlong ia kane ka Ri ka Himabah U Immanuel.

Nga duwai ba ka jingkyrkhu U Blei kan long halor kane ka jingpyrshang batlot ki shakri jong U.

D. ROPMAY.

Library books will give you Joy for Longe
If handled car fully with clean hands

REFERENCE
Not to be Lent Out

KA JINGKDEW.

1. Ka Jingsdang ka Niam Khristan. ... 1—27
Da u Rai Bahadur D. Ropmay, B.A.

2. Ka Jingtrei hapdeng ki kynthei Ri Khasi bad Jaintia. ... 30—58
Da I Miss A.W. Thomas.

3. Ka Jinghikai kot (Education). ... 59—78
Da u Mr. W. Reade.

4. Ka Ribaibal ha Ri Khasi-Pnar. ... 78—108
Da u Rev. E. H. Williams.

5. Ka jingpyniaid Balang (Church organisation). ... 108—157
Da u Rev. S. Evans, B.A.

(*1*) *Ka shithi u Rev. John Roberts, M.A.* ... 158—162

(*2*) *Ka shithi u Rev. William Davies, M.A. bad u Rev. Oliver Thomas, B.A.* ... 162—166

3) *Ka Scheme* ... 166—178

6. Ka Medical Mission. ... 178—179
Da u Rai Bahadur D. Ropmay, B.A.

Library books will give you Joy for long
If handled carefully with clean hands.

KA LYNNONG I

Ka Jingsdang Ka Niam Khristan.

DA

U Rai Bahadur D. Ropmay, B.A.

Ka mynsiem Mishoneri ka long ka mynsiem ka Niam Khristan. Hangno-hangno haba la mad ia ka bor ka jingpynim kaba da U Jisu Khrist, hangta ym ju pep ban mihpaw ka jingkwah "ban pynbna ia ka hapdeng ki Jentil." Ka la long kumta thik ha ka Balang Presbyterian ha Ri Wales. Sawphewsnem shuwa ban mih ka Seng Mishoneri kaba nyngkong eh, U Williams Williams Pantycelyn, "u nongrwai bathiang" ka Ri Wales, u la lah rwai lpa shaphang "ka jingsdang ka pyr-em ka Gospel" ha kaba "ia ka jingkynshew bakordor yn leit lam shaduh ki dewlynnong kiba jngai tam" bad ha kaba "ka jingsawa sngewtynnad kan poi haduh kiba kut ka pyrthei."

Ka Histori ka pyn-i shai kdar ba U Blei U la thmu ban phah ia ka Gospel sha kane ka Ri. Ha ka snem 1795 la seng ia kaba ki khot mynta ka London Mishoneri Sosaiati, ia kaba ka Balang Presbiterian ka la iarap jin sawphewsaw snem da ka bor ka buit bad da ka spah. Ha kita ki snem ka Serampore Mishon ka la pyrshang ban sieh ia ka lama ka Gospel hapdeng jong ngi ki Khasi. U Krishna Chandra Pal, u soh nyngkong jong ka bad jong ki Mishon Protestan ha India, u la long u nongialap ba nyngkong

jong U Jisu Khrist ha u khun Khasi. Ha ka 7 tarik u April 1813 u la poi ha Panduwa, ka shnong khali bah ha kaba ia kynduh lang u Khasi bad u Dkhar bad u Phareng. U la ioh lad bha ban ialap ia ka Gospel bad u la pynbaptis arngut ki Khasi, u Duwan bad u Anna, hakhmat phrangut ki Syiem Khasi bad kumba hynriewspah ngut u paitbah Khasi. Nangta, ha kata hi ka snem 1813 la sdang ban kylla khasi ia ka Testament Bathymmai namar ba u Dr. Carey u angnud eh ba ki Khasi kin ioh ia ka Ktien U Blei ha la ka jong ka ktien ; bad ha ka snem 1824 la pynmih ia ka, ba la shon ha ki dak Bengali. Nangta pat la wan poi sa u Mishoneri sha Ri Lum Khasi hi. Uta u la long u Saheb A. B. Lish, u samla uba 18 snem ka r'ta, uba la poi ha Sohra ha kaba jan kut ka snem 1842 bad uba la trei shitrhem shibun eh. U la plie laitylli ki skul ha Mawmluh, ha Mawsmai bad ha Sohra, ha kaba la don ka jingroi ka babha bad ki khynnah antad kumba laiphewhynriew ngut ki la wan skul tista man ka sngi ; tangba ynda hadien-hadien ki la ngiah noh bad ka skul kam shym la long bha shuh. Ha ki sngi iew u la ju leit sha ki shnong bakham heh bad u "la sngewsih eh ia ka jingdum bad ka jingngeitbieit ha kaba ki briew ki la ngam." Ia ka Niam Khristan te kim pei-phang satia. "Kumno kein U Blei U lah ban sngewbha ia ngi," ki kylli, "lymda ngi hi ngi leh ei-ei ka babha ban dawa hok ia jingsngewbha jong U ?" Don shisha teng-teng ka jingphngaiñ kum haba u Li, u khynnah skul uba dang kumba khadsaw

snem ka r'ta, ynda la iathuh ia u kumno ba U Khrist U la iap iapli na ka bynta jong ngi ki nongpop, u la ong, "Ah ! katno mo u la dei ban ieit ia u khun bynriew ?" Ha ka snem 1838 ka ka Serampore Mishon ka la bon ia la ka kam ha Ri Khasi ; hynrei ka jingkynmaw ieit bad burom ia ka bad khamtam ia u Dr. Carey, uba la ieit phylla ia ngi bad uba la long ka daw, ka dohnud, bad ka mynsiem jong ka lyngkha Mishon ha Sohra, kan iaisah kum kawei na ki dawbah jong ngi ban iaroh bad pyndonburom ia U Blei bad U Kpa U Jisu Khrist Uba U Trai jong ngi.

Ha ka snem 1840, kata tang arsnem hadien ba ka sharak ka Serampore Mishon ka la lip ha Ri Sohra, ka Balang Presbyterian ha Ri Wales ka la iapait maw noh bad ka London Mishoneri Sosaiati, bad ka la seng khuk-khak ia la ka jong ka Mishon, bad ka la ioh ruh ia u Saheb Thomas Jones kum la u jong u Mishoneri. Hynrei hangno yn pynlong ka lyngkha Mishon ? Ki Phareng ki ong, Ka jingshisha ka kham phylla ban ia ka puriskam. Ka la long thik kumta ha kane ka kam. Uwei u Mishoneri ka London Mishoneri Sosaiati, u Rev. Jacob Tomlin, B.A., uba la iehnoh ia la ka kam ha Malacca bad uba la kut jingmut ban leit sha Ri Shaina lyngba ka Ri Assam, um shym la poi Shaina satia hynrei ha ka jingpyniaid U Blei U la wan poi pynban hangne ha Ri Khasi ha ka snem 1837 bad u la sah khlem artatien ha Sohra hi, da ki bnai bad hadien kata u leit wan noh sha Bilat. Une,

haba la pan jingmut na u da ka jingthoh shaphang ka Ri ka babit tam ban pynlong ka lyngkha Mishon u la ai kyrteng ym ia ka Gujarat kumba la leh u Rev. Dr. Wilson, Bombay, hynrei ia ka Ri Khasi, ia ka Ri Manipur, bad ia ka Ri Malour ha Central Provinces ne Pdeng India. Ynda ia kynduh markhmat bad u Saheb Thomas Jones u la ban jur ba ka Mishon ka dei ban pynlong ia ka Ri Khasi ka lyng' ha ka banyngkong jong ka. Te katba ki Tra. .ishon ki dang ïa iap lyngngoh hato ia kano na kitei ki Ri yn jied bad hapdeng kaba duna tyngka ruh artad ban phah ia u Mishoneri jong ki sha kanokano ka bynta ka Ri India, la iohpdiang kyndit da ka jingtyrwa basbun (kaba ki ngeit ka long ka jingialam kaba na Neng) ban pynduna shibun ia u bailynti sha Korkata, ka kadlieng bajan tam ia ka Ri Khasi. Dei ha kane ka rukom baphylla ba ka Balang Presbiterian ha Ri Wales ka la man long ka Kmie jong ngi. Ha ka 25 tarik u November 1840 u Saheb Thomas Jones u la mih na ka kadlieng Liverpool hapdeng ka jingkyrkhu kyrdoh jong kiba bun spah ki lok ki jor bad u la poi ha Sohra hapdeng ka lyiur bah ha ka 22 tarik u June 1841. Ki para Phareng ki la leh sbun ia u. U Saheb Lewin lei-lei u la khot shong ia u ha la ïing. Ki Khasi ki la ia boi ia u khlieh ka sngi, ki da kyrpad ia u ban hikai Phareng ia ki, namar ki ong, "Lada ngi nang Phareng ngi lah ban im la ka kpoh hangno-hangno!" Ki bapli ki kpa jong ngi ki la iohi lypa ia ka shini ka mithai ka jingnang Phareng kumba la iohi lypa uta u

nongiathuhlyp bakhraw ia ka ri ka jingkular kaba tuid da ka dud bad ka ngap.

U Saheb Thomas Jones u la long uba jrong ka rynieng, u bakhlaiñ ka met, uba nep ka jabieng, bad uba dap da ka mynsiem Mishoneri. U kdiah kai ia ki lyngka bad u pynlyngngoh haba u sei bor bah wat ha ka juk ki 'riewkhlaiñ hyndai.

U Saheb Dr. Carey bad u Sahep Lish ki la pyndonkam ia ki dak Bangla ban thoh ia ka ktien Khasi; hynrei ka jingpyrshang jong ki kam shym la seisoh. U Saheb Thomas Jones u la kut jingmut ban pyndonkam da ki dak Roman, ki dak ki nongjop, ban pynlong ia ka ktien Sohra, ka ktien ka pdeng pyrthei Khasi, ka 'tien kot 'tien sla, ban thaw ki A. B. Khasi kiba long phonetic, kata, kiba ai thik ia ka jingsawa ki ktien Khasi kumba ki don ha ka ktien Sohra, bad ban pyndonkam ia la ki jong ki dak Welsh, kum ia u Y, haba donkam. Bun ha Bilad bad ha India ki la kyrngah khlieh; hynrei u Saheb Dr. Duff, u Sahep Tomlin, bad bad kiwei pat ki Mishoneri rim ki la ia mynjur bha bad u Saheb Jones. Ngi u longdien mandien ruh ngi ia mynjur lem naduh ka dohnud namar ngi iohi ia u soh ba man kyrhai jong katei ka jingthaw lad. U Saheb Jones u la jia long, namarkata, u kpa jong ka Khasi Alphabet, bad u nongseng ia ka nongrim baneh jong ka Khasi Literature. Ka ram ka jingsngewnguh ia u kaba ngi kit ka long ka bym lah kheiñ dor. Une u nongwei na shiliang pyrthei u la siewspah ia ka jaidbynriew Khasi na ka jahburom bym

don la ka thoh ka tar bad u la sei ia ka napoh thliew bah sha lait ha kaba ka lah ban ia ryngkat briew bad ka jaidbynriew bashai ka pyrthei.

U Saheb Thomas Jones u la sdang shisyndon ban hikai Khasi bad u la pyrshang katba u lah ban ioh jingiarap na ki arngut ki samla kiba la ioh jinghikai na u Saheb Lish. Hapdeng 7 ne 8 bnai u la nang Khasi biang kat ban ialap ha ki Khasi ha ka ktien jong ki hi ia "ki kam badonbor U Blei." Ki briew ki wan na kylleng ki jaka ban sngap kai ia u ba u pule Khasi bad ban khmih kai ia u ba u thoh Khasi.

Ki briew kim tip briew shuh ia ki tiar misteri bad khamtam ia ka kurat u Saheb. Ym ju ioh-i ia kiei-kiei kiba kum kita mynno-mynno ruh. Haduh 50 ne 100 ngut ki nongkhmih kai ki ia ieng tawiar ia u Saheb haba u ot kurat bad ki ia ong bunsien, "shano un leit lah ;" hynrei haba u lah thiaw ki kynjih bad shad bad risa kum ki khynnah

U Saheb ba u long ialade uba nep ha ki kynja jingtrei bad jingkhaii u la hikai ia ki Khasi bun ki kam kum ka jingthangshun da u dewiong kaba la neh haduh mynta.

Ka la long ka jingpyrkhat duriap u Sahep Jones ba ka kam kan bha lada seng nongrim ia ka ha ki skul. Namarkata, u la plie ka klas ha la iing ia ki samla bad dei na kita ki samla ba la ioh ia ki nonghikai banyngkong eh jong ka Ri. U la khreh ruh ki kot skul. Kawei na ki ka long ka Kitab Nyngkong kaba bha katta-katta ba lah ban ong ka la neh 60 snem khlem pynkylla ia ka. Kawei pat ka la long ka kitab ba khot Mother's

Gift ia kaba u la kylla sha ka ktien Khasi Te tang shu la ioh ia ki ha ka snem 1842 la plie artad ia ki laitylli ki skul banyngkong ch—ha Mawsmai, Mawmluh bad Sohra.

Ha ka juh ka por la don ruh ka jingleit jingleit kaba nyngkong eh ka jong u Saheb Jones ban ialap ia ka Gospel. U la shem khlem artatien ka jingsngewbha kaba khraw ha kito ki Ri War hajan Sohra ha kiba ki briew ki la sngap lyngngoh lyngngain ia ki ktien bajalijaum jong ka Gospel, ki da ong jam bunsien. "Ki ktien ki long kiba bha eh ; ki long kiba thiang eh." Ha kata hi ka juh ka snem u la leit jingleit sha Ri Jaintia. U la iathuhkhana ha Iew ha kawei ka shnong bad ha ka sngi kaba bud ki briew ki la ia lang ban sngap ia u Haba u la kren shaphang ka lad jong ka jingpynim kaba da ka jingiap jong U Jisu Khrist, ki Pnar na kaba shong ki la ieng kynsan buk bad ki la ia buh para khmat bad u Saheb kum ban dup janai bha ka jingiohsngew. Hadien kata ki ummat jong ki ki la shlei.

U symbai ka Gospel u la hap ha ka khyndew babha ha ka skul Sohra. U Jonkha, uwei na ki khynnah skul, u la kyrpad ia I Mem Jones ban ym ialap shuh ha u "shaphang ka dujok bad shaphang U Jisu Khrist ba u shah na ka bynta ki pop jong nga, namar ka pynlong ia ka dohnud jong nga ban tied kum ka baje u Sahep Jones Ngan ialeh katba lah ban ym lamler hynrei ka long kaba eh shibun ; bad haba nga pyrshang ban ym leh, kaei-re-kaei hapoh jong nga ka pynleh ia nga." Ka jingphla baphylla ! Hadien kata u Jonkha u la poi ha tmir ka jingiap. Ka

shad ka khein laibnai kynthih kam shym la iarap ia u ; hynrei u la koit pat da ki dawai u Saheb. U Jonkha bad u Lising, uwei pat u nongpyrshang, ki la long kiba nyngkong na ngi ki Khasi ban leit ialap ia U Nongpynim. Ki jingruai ki long ka bynta kaba khraw ha ka jinghikai skul. Artylli na ki ki long kiba 9 bad 348 (297) ha ka Kot Jingruai. Dei ha ka skul ruh ba la hikai ia ki khynnah shaphang ka Sngi U Blei bad ka kamram ki briew ban sumar kyntang khuid ia ka.

U Saheb bad I Mem William Lewis lem bad u Dr. Owen Richards ki la poi ha kane ka Ri ha ka ar tarik u January 1843. Imat na kata hi ka snem la ioh na u Syiem ia ka Lum Nongsawlia sha kaba ka Mishon ka la kynriah na Saitsohpen tang shu dep ka ïing skul bad ki bangla ia kiba la pynkyllon u Jumai bah. Te katba u Saheb Jones u dang pynleit la ka por ha kaba kylla Khasi ia ka Testament bathymmai bad ia ka Kot Laiphew, u Saheb bad I Mem Lewis ki la shimti ia ka skul. Na jingai bah lah ban iohsngew ia ka jingkhynwin jong ka skul. Lada uwei un ong A baroh shi skul kin ong A. Bunsien hapdeng kaba ki dang ia pule kot ki khynnah ki shu ma kyndit kynheng kynheng, ki da pynieng ia la ki shkor bad ki da khynñiuh de baroh shi rynieng. Te tang shu phaidien u nonghikai, bak ki her. Kiba bun na ki, la kumta ruh, ki roi bha shibun ha ka pule bad ka thoh ; hynrei ka jingkhein ka long kaba dum haduh katta-katta katba ki khynnah hi kim lah khlem da ong ba la pynbaiong ia ki da u ksuid u bym sngewbha ia

ki ban nang jingkhein ! U Saheb bad I Mem Lewis kumjuh kum u Saheb Jones ki la shu ai ei kumto ia ki kot, ki sleit, bad ki mawthoh. Ki ai prais ruh ia kito kiba la lah bha ia ki artylli ki pej banyngkong jong ka Kitab Nyngkong kumba mar san san ana, bad ia kito kiba la lah bha ia kata ka Kitab baroh phra pej ki ai prais da ka sopti thohrong. Ani ! ka jingkmen ki khynnah. Kito ki prais ki long kat ka spah bah ha ki. Hynrei namar ka jingduk ki kynrad bapli kim lah wan skul bha. Namarkata, u Saheb bad I Mem Lewis ki la khot shong hapoh la ka Kompound katto-katne na kiba bit tam bad ki la kyrshan ia ki. U Saheb Lewin ruh u la ia kynpham lem ia ki da kaba ai baibam 12 ngut ki khynnah kumba laisnem shiteng haduh ba un da iap.

Ki jingeh ba ia kynduh I Mem Lewis ha kaba hikai kot ia ki kynthei ki long lehse kiba dang kham khraw pynban kumba lah ban iohi ha ka lynnong II.

Ka la sdang shai ba ka jinghikai ki Mishoneri kam lah iaid ryngkat bad ka Niam Khasi ne bad ki rukom jinglehniam Khasi. La sdang mih ki khynnah skul ki bym treh shuh ban leh niam hi ne ryngkat bad kiba ha ïing jong ki. La mih ruh sanngut kiwei pat kiba la nud haduh ban khi lyndum ialade. Ka shnong ka thaw ka la khynwin jlang. Ia ki kmie ki kpa la maham ba kim bit da lei lei ban leit pynjan ia la ki khun bad ki Mishoneri kiba don ka jadu aiu-re-aiu ban pynlong ia ki khynnah kiba ngeit sneng ialade ha kiei-kiei

baroh bad kiba tam sneng ia la ki kmie ki kpa. Don ki khynnah kiba la shah byrngem bad la shah shoh. Don kiba la shah sliah lyngkhuid hynrei kiba la phet lyngkhuid sha skul. Kawei ka kmie ka bat da ka wait halor ka khlieh u khun ban pyniap noh ia u. Ia kiwei-pat la phah noh sha Ri Dkhar ne sha ki jaka Ri Dkhar ne sha ki jaka bajngai bak na skul. Don ruh kiwei ia kiba la pynshongkurim noh ! Hynrei ka skul kam shym la lei-lei bad ka kam ka la nang iaid. Uta u Jonkha uba sheptieng ia ka dujok bad uba shyrkhei ban iohsngew shaphang ka kuna ka pop jong u ba la siew da U Jisu Khrist u la sdang rakhe Sngi U Blei ha Mawsmai. Ka dukan jong u ka long ka ba-nyngkong ban bon ha ka Sngi U Blei ha kane ka Ri. Don uwei pat uba ia bud ia u Jonkha tang ba u bakla khein ia ki sngi bad u kum rakhe Sngi U Blei habadei badei ia ka Sngi Saitjain bad ha badei badei ia ka Lah-Sngi-U-Blei. Saw tylli ki snem ki la iaid lait naduh ba wan poi u Saheb Jones sha kane ka Ri. Ka Balang Kmie ka la don ha ka jingsuhkhun ka bakhraw, ba ka da thrang, kumba thrang ia u sohjew, ia ki khubor bathiang ba la shahshkor ia ki jingduai jong ka bad ba la ioh kheit ia u soh ka jingtrei minot ka jingieit jong ka. Ngi ia sngewkmen lem ba ym shym la pynap slem shuh ia ka Balang kmie jong ngi. Ha ka sngi ka bakhadduh jong u bnai July 1845, u Saheb William Lewis u la phah sha ka ka khubor kaba long kum ka jingiw kaba iwbih eh ba u Rujon bad ka tnga jong u lem bad uwei u samla uba 16 ne 17 snem ka r'ta ki

la tyrwa Balang. Baroh laingut ki la shah pynshitom bein ha kiba ha ïing hasem jong ki bad ki la ieng skhem ha ka rukom baitynnad eh. Ki shnrang baroh arngut ki dei kiba sah na ka klass kaba u Saheb u la jiw pynlong ban ia pule ia ka Testament hadien ba la pynkynriah noh ia kiwei pat baroh da ki kur bangeit bieit bad ba eh shynrang jong ki. Haba kylli jingshem mynsiem ia ki, ki ong ba "ki sheptieng ia ka dujok hynrei ba ki angewbha ban ngeit ba U Jisu Khrist u lah ban pyllait ia ki na ka." Haba la kylli, "Phi ngeit ba U Nongpynim Un pdiang ia phi ?" Ki la jubab, "O, ho-oid, Un pdiang kein. Um shym la wan sha ka pyrthei ban iap na ka bynta ki nongpop kiba kum mangi ?" Hadien khyndiat taiew sa uwei pat u samla, uba la shah shibun ka jingleh pynsaja namar ba um treh lehniam shuh, u la tyrwa Balang. Une haba la kylli ia u la um sheptieng ban wan long Khristan namar ki ku jong u ki lah ban pyniap ia u. u la ong, "Ngan leit leh kumno ia kata ? Ka jingim jong nga ka don ha ka kti U Trai bad ngam lah pyrkhat ban len ia la u jong u Nongpynim. Ka long kaei-kaei kaba rit eh ia nga ban aiti noh ia i jingim bym long ei-ei jong nga na ka bynta u babha kat U Jisu: U la aiti ia ka jingim bakhraw jong U na ka bynta u nongpop uba kum ma nga. Nalorkata, ki lah ban pyniap tang ia ka met jong nga ; ka long ka bym lah ia ki ban pyniap ia ka mynsiem jong nga...bad lada phi baroh phin ia phet noh bad leit wan noh sha Bilat..., nga angew ngam lah klet ia ka Ktien U Blei ; bad lada yn iehnoh marwei ia nga hangne"—bad

ki khmat jong u i kumba kin kem ding—"lada yn iehnoh marwei ia nga hangne ngan shu iai pyrshang hi ban snoh ha U Trai" Ka jingtyrwa Balang jong ki ka la wiang ding ia ka thain kaba bun mail baroh sawdong. Ki kur jong ki ki la byrngem man ka sngi ban pyniap ia ki bad ia ki nonghikai jong ki. La doi haduh ban pynrieh ia ki ha ïing U Sahep katto-katne por. Hynrei u Rujon bad ka tnga jong u, lem bad kita ki samla ki la ieng skhem, ki da minot ban pynroi ialade ha ka jingtip ia ka Ktien U Blei bad ki da iasoh lang bunsien ha ka jingduwai. La kumta ruh ki Mishoneri kum ki nongtei bastad ki la sngew-donkam ban da tynjuh shuh-shuh ia ki, bad khnang ba ka Balang kan ieng ha ka nongrim kaba kham hakhlieh ia ka pyrthei ki la buh ruh ban ym pdiang ia uno-uno sha ka lymda u la iehnoh ia ki jinglehniam pyrthei bad u la im ka jingim kaba sot, bad lymda u tip ia ki jinghikai shongtynrai ka Niam Khristan, bad u rakhe ia ka Sngi U Blei, bad lymda u kyndiah na ki jing-dih babuaid baroh Katno ki pher na kito ki nongseng Balang kiba khapbrip kum ia ka kiad, ia ka iakhalai bad wad ia ka shadpylleng tang ban ioh pynbun briew ! u Amor bad u Rujon ki la long ki banyngkong ban ai jinghun bad la pynbaptis ia ki ha ka Sngi U Blei, ka 8 tarik u March 1846, ka ban sah jingkynmaw junom ha ka History ka Balang Presbyterian kum ka sngi ha kaba la pynkyntang sha U Trai ia ki soh-nyngkong jong ka jingtrei minot ka jingieit jong ka. Ym don jingpynshitom bein ka ban mih na kane ka jingpynbaptis. Ka jingkylla dur ka

jingim jong ki, ka jingsngur ka longbriew jong ki, bad ka mynsiem iaishah bad bymbuhnud jong ki, ki la pyndap ia ki nongialeh pyrshah jong ki da ka jingsngewlyngngoh bad ka jingsngewphieng. U Amor u la hikai skul bad ki khot ia u u Amor Master. U la long Secretary ka Balang Nongsawlia ha ka snem 1849 bad u la iap noh ha u August 1854.

Mynta dei ban iathuh shikyntien shaphang ki eriong bah kiba la beh halor ka Mishon haduh ba la sawa ka 'tien-briew hana ba ka Mishon kan sa kynriah noh na kane ka Ri. Kaba nyngkong, ia u Dr. Owen Richards la khot noh sha Bilad bad la pynduh kam ia u ha u March 1844. Ki lok badonburom jong u ha Bilad bad hangne ki la shla katta-katta. Ki Khasi da ka jingkynshoit jong ki kim ialeit iawan shuh bad ki Mishoneri bad ki shim noh ia la ki khun na ki skul. Kaba ar, I Mem Thomas Jones I la leit noh ha ka 22 tarik u August 1845. Kaba lai, ki Mishoneri thymmai, u Saheb bad I Mem Danial Jones, ki la poi ha Sohra ha ka 23 tarik u February 1846 ; hynrei u Saheb Danial Jones, u la ioh ka khieshoh khlaw ha kaba wan phai na Jowai bad u la khlad noh ha ka 2 tarik December 1846. I Mem Danial Jones iba pli bym banse shuh, I la hap leit phai pat sha Bilad hapdeng ka jingpang bad ka jingtlot. Kaba saw, ka jingiap u Saheb Lewin ha ka 4 tarik December 1846 ka la long ka jingduh kaba khraw ia ka Mishon. U la leit synran ia u Saheb Danial Jones sha Jowai bad u la ioh ia kata kajuh hi ka khieshoh khlaw. Kaba san, bad kaba sngew-

sih tam ka long ka jingiaid bakla u Saheb Thomas Jones, ka jingiakhlad noh jong u bad ka Mishon ha ka 1847 namar ba u leit trei kam khaï, bad ka jingiap ba sngewpangnud jong u ha Calcutta (Korkata) ha ka 16 tarik September 184.) haba u dang long tang kumba 38 snem ka r'ta Ka lait ka let jong u ka long kaba khraw, hynrei ynnai ia kata baroh. Hangno uta uba biang ? Ban khein dor ia uno-uno u u briew dei ban peit ia u ha ka jinglong babha tam jong u. Te lada ngi bishar ia u da kane ka rul, u Saheb Thomas Jones u dei hok ban ioh ia ka jingkynmaw ieit bad burom jong u Khasi u Pnar shi junom bura. U la trei minot kumba phra snem na ka bynta ka Ri jong ngi ; u la thaw ia ka Khasi Alphabet : u la seng ia ka nongrim baneh jong ka Khasi Literature da kaba thoh ia ka Kitab Nyngkong, bad da kaba shon bad pynmih ha ka ktien Khasi, ia ka Mother's Gift, ka kot Laiphew, bad ka Gospel u Mathaios baroh kawei ; bad u la plie bad pyrsat mynsiem ia ki skul kiba la long i phliah ding na iba la kem ding mynta ka Ri baroh kawei. Requiescat in pace (Ai un shongthait ha ka jingsuk).

U Saheb bad I Mem Lewis ki la ia sah hi dngong tang baroh arngut hapdeng "ka Ri badum ri khlaw pyrthei" haba u Saheb Thomas Jones u la kynriah jynduh na Nongsawlia imat ha kaba sdang ka snem 1847 bad ki la iohpdiang ia ka jingiasngewlem kaba khraw katta-katta na u Saheb Dr. Duff bad na kiwei pat ki lok hapoh bad habar Ri Wales U Saheb Dr Duff u pynshngain bad u duwai na ka bynta jong ki

ba U Trai Un kyrshan ia ki hapdeng ka lawarding jong ki jingeh bapyndumbuit bad bapynpanghud. U Saheb Lewis hi u ong kumne :— "Lada ym dei ba la ai ia ngi ha ka jingisnei ki dak jong ka jingsngewbha jong uta uba la shong ha ka lawlynnong nga da ngeit shisha shisha ba ngin da la ngam hapoh jong ka jingbankhia jong ki jingjynjar jong ngi, hynrei la kyrshan bad la pynshait bor ia ngi da ka jingieit sbun jong U kaba khambha ia ka jingim."

Ki Kitab Gospel u Mathaios ki la poi nyngkong ha kane ka Ri ha u February 1847 bad ki la long kum ki mithai ha u paitbah Bun na kiba shongskul ki la ia spel ia ka Gospel baroh kawei. Naduh ba ioh ia ka Ktien U Blei kibu kylla kaba mut ki la nangbun. Ha ka Sngi U Blei kaba khadduh jong u June 1847 la pynbaptis ia u Tirasingh, u Luh bad u Ramjan

I Ma Tira, kumba khot ieit ki Khristan hyndai ia u Tirasingh, u la long u jaid Malngiang uba la shah khlem ud ia ki jingpynshitom beiñ kiba haïing jong I. Ha ka Sngi Balang I la phla kumne ia ia ka jong ka jingshem mynsiem hapdeng ka jingphuh syep bad ki ummat, "Ngi kwah ban ioh jingbaptis ba ngi lah ban kham pynbna ha kaba paw ba ngi long ki jong U Khrist.....Ngi kwah ban leh shibun na ka bynta U Jisu shiwa ba ngin iap" Ha I u Soitan u long uba I la iakynduh Arsnem hadien ba pynbaptis ia I la ai ha I ia ka burom ban long u tymmenbasan banyngkong tam bad I la pyndonburom ia kata ka kam da kaba I long kumba la ai nam ia I ha Bilad, "u tym-

menbasan u babha, u baiaineh, u baieit, bad u baroi ha la ka sngi ha ka jingshakri bad jingbit ha la ka kam." Haba ha ka snem 1847 la pynlong riti ban don ka jingkynshew Balang man u bnai, u Saheb u la sneng ia I Ma Tira ba I ai jingkynshew palat ; hynrei I Ma Tira I la ong, "Nga sngew ba ka jingieit jong nga ia ka kam U Blei ka syaid katta-katta bad ka dohnud jong nga ka shit katta-katta sha U Trai.....Baroh kaba nga don ka long ka jong U Trai bad nga nga shu pynphai pat ia ka sha U Trai Bakhraw." I Ma Tira la I la iap I dang kren.

U Ramjan ne I kpa u Philip, u long u jaid Lyngwa na Mawphlang bad uwei na kita kiba la khi lyndum ialade. I don ka sap baphylla ban ring dur ha ki ktien ia ki jingjia bad ia ki briew kat haduh ba kiba sngap ia I ki sngew kumba ki ruh ki la iohi ne iohsngew ia ki. La ot Balang ia I lehse hajan ba kut ka snem 1849 ; hynrei I la kyndit bynriew ha ka Ri bajngai bad la pdiang Balang pat ia I ha u August 1854. I la ioh ban shadkmen ha ka Ribaibal.

Ka kynthei kaba la wan rung Balang nyngkong eh ka dei ka tnga u Rujon. Ia ka Nabon bad ka Bir la pdiang Balang ha ka 1847, kumba arsnem shiteng hadien jong ka ; hynrei ka kynthei kaba la ioh jingbaptis nyngkong eh ka dei ka Nabon: ia kaba la pynbaptis ha ka sngi U Trai, ka 16 tarik July 1848, Ka jingiathuh-shaphang ka Nabon ka long kawei na kiba sngewtynnad tam ha ka Histori ka Balang bad

yn shem ia ka ha ka lynnong II "ka jingtrei hapdeng ki kynthei Ri Khasi Jaintia."

Ka thma ka la nang rhem. Ia ki khynnah lajan baroh la pynphet skul bad ia ki kynthei kiba long nongpyrshang la kham pynshitom bein shibun ban ia ki shynrang. Hynrei sngew kumba ki kynthei Khasi ki risa, "U ei u ban pyniakhlad noh ia ngi na kata ka jingieit ka jong U Khrist ?" Bad sngew ruh kumba ki rwai "Ngin tur, ngin ym sheptieng, U Syiem U shaphrang." Ka Shot, haba ka kmie jong ka ka la shoh la dat bad pynlyngkhuid ia ka da kaba patar ia ki jain ki nep jong ka, ka la wan her iap hi sha Mishon. Ka Bir bad ka Phuh ki la ioh jingbaptis lem bad u Jarkha ha ka 18 tarik u March 1849. Ka Bir ka la iaineh skhem haduh kaba kut bad ka la long kaba nyngkong na ki Khristan Khasi ban rung sha ka jingkmen U Trai jong ka. U Jarkha u la long 18 snem ka r'ta haba la pynbaptis ia u. U la ioh ia ka kam Postmaster ha Sohra ha ka snem 1854. U la leit sha Dacca ha ka snem 1867 ban leit ai report bad hangta u la ioh kholera bad u la iap. U la phla haba u la wan nyngkong sha U Khrist ba kata ka dkhot (Ioan. III-16). "Naba U Blei u la ieit katta katta ia ka pyrthei.....," ka la long "ka bathiang bad kaba iwbih eh kum ka musla ha ka mynsiem jong nga." Haba un ioh thiah ha ka shadem U Baieit u la peit shain sha Bneng bad ki ktien kiba mih khadduh na ki rmiang shyntur jong u ki dei ki ktien kata hi dkhot. Ha kata ka juh ka snem 1849 la pynbaptis ia

u Miri, u Babon, bad u Muno. Nalorkata, kum ban pynphong pansngiat ia ka snem 1849 la pdiang Balang ia u Larsing ha ka 11 tarik July.

Ka jingroi bad jingiar ka Niam Khristan.

Dei ha ka snem 1850 ba ka Niam Khristan ka la sdang ban roi ban iar ha ka Ri. Haduh bakut ka snem 1849 ka kam ka la sah kut tang hapoh Sohra, Mawmluh bad Mawsmai bad ki Khristan ki la don tang 19 ngut. Ki daw jong kane ka jingiaid suki ka kam ki long ki jingeh ba pynmih hi ka Lyngkha kaba la sah 'lawbah 'lawsan da ki spah ne da ki hajar snem, ki jingdiaw, ki jingtynjuh, bad ka jingpyrkhing eh ha ka pdiang Balang. Hynrei yn leit bishar lei ia kata ? Ka Balang ki 19 ngut ka long ka 'siar nylla ba la phrang ha ka ding bad ba kren ha ka pyrthei. La dap mynta khyndai phew snem naduh kata ka por. Ka Balang ka la roi palat shiteng lak, ka la iar bad ka la tyllun ia ka Ri, bad ka la pynpaw nam ia u Khasi ha khmat ka Sorkar bad ha khmat u Balieh u Baiong, kum uba don ka jinglong jingim babha, ka jingnang jingstad, bad ka buit ka akor. Hynrei ym dei ban klet ba haduh kumba sanphew snem la niewbein ia ki Khristan. Don ki por haba ki Nongsawlia ki leit Iew, ki briew ki ap khnang ia ki ha lynti bad ki bynthiew ia ki, ki da ong, Phuid ka Khristan pohjaid ! Hadien kata ka pylla ka la noh shiliang sha ki Khristan. U Sahep B. C. Allen, C.S.I., I.C.S., ha ka snem 1915 u la thoh kumne :—

"Tip kein ka palat eh ma ban ong ba mynta kaba idei eh ha Ri Khasi-Jaintia ka long ban long Khristan. Ki ïng kiba bha ki jain kiba bha, ka jingkhuid, bad ka jingmanbha ki long ki dak bapaw habar jong ki dkhot ka Balang. Ka Niam Khasi rim ka la kylla long da shisha ka niam ki riewdum, ka niam ki nongkyndong."

U Lad Fuller ha ka snem 1910 u la thoh kumne :—

"Ka Balang Khasi ka pynpaw ia ka Niam Khristan kum ka bor ban pynshai bad ban tei ia ka longbriew ha ka jingiadei bad kiwei pat, kumjuh kumba ka long ka bor niam. Haba la pynshait bor da ka Niam Khristan, kito kiba ka Niam Hindu ka ibein mynta kin ialeh bad kin jop ia ka Ki Nongbishar, ki Engineer, bad ki Doktor Khasi ki la ioh lypa ia ki kam Sorkar ia kiba mynno mynno la ju ioh ki Dkhar." Ki 'tien hok 'tien sot kiba la urlong kawei-pa-kawei. Lada 60 snem mynshuwa yn don u ban iathuhlypa ba ki Khasi kin kiew ha ka kam Sorkar haduh ki kyrdan Minister ne Myntri Hima, ne Deputi Komishnor, ne Doktor Sahep, ne Sahep Barik Rangbah, ynda la kheiñ ia u u lamwir paka. Hynrei kata baroh ka la lah jia. "Ka Welsh Mishon," ong u Sahep J. Mc Swiney, M.A., I.C.S., (Census Report 1911), "ka la pynkylla khongpong ia ka District (Khasi-Jaintia)." Kumno ka Niam Khristan ka la leh ia kane bad ia kiwei pat ki kam phylla ha kane ka Ri ? U Sahep T. R. Glover u ong (The Jesus of History) ba ka Balang Hyndai ka la jop ia ka Patshaki Roman da kaba u Khristan u

la im khambha, u la iap khambha, bad u la pyrkhat khambha ban ia u riewdum. Ngi ruh ngi nud ban ong ba ka Balang jong ngi ka la jop thma bad trei kambah ha kajuh hi ka rukom, namar, kumba ong u Sahep W. J. Allen, uta u Rangbah bah ka Sorkar, uba la wan ha ka 1857 ban khmih ia ka bishar-ka synshar ia kane ka Ri, "Hangno-hangno haba don ka skul don, kum-ban ong, i phniang ka jingshai iba ring sha lade ia kiba kham sian bad wad jingtip na ki briew ha ka Ri .ka da don shisha ha ki briew u Sahep Lewis kiba la kylla Khristan bad kiba dang shong skul ka jinglong ba paw tyngkreiñ kaba kyntiew ia ki kham hakhlieh ia ki para-marjan ba khlem ioh hikai bad badum jong ki. Imat ba ki Khristan Khasi...ki long kiba kham lah shaniah bad kiba kham don akor." Ym dei ia kane ba u Saheb T. R. Glover u mut haba u kren shaphang u Khristan uba im khambha ban ia u riewdum ? Ter-shi-ter ha kine ki shispah snem ba la lah ki briew ba la duh jingkyrmen ban dang kylla bha p at bad ba la i ngiah bad ibeiñ da ki khun ki kti, ki kur ki para, bad ki shongryngkat sahryngkat, ki la man briew pat da ka bor ka Gospel.

Mynta ngin thoh tang tiak shaphang katto-katne ki jaka ba la plie na ka bynta ka kam U Blei bad katto katne ki briew ba la sei ka Balang. Ka shnong Shella ka la long u mawjam banyngkong jong ka Balang shabar ka jylli Sohra-Mawmluh-Mawsmai bad u Laithat u la long u atiar ban pynpoi ia ka Gospel sha ka.

Une u rangbah bah na Shella, u dubasia u Karnel Lister, u Political Agent, bad u briew badonburom, bariewspah bad bahok ha ka peisa ka tyngka, u la ngeit ha U Jisu Khrist. Ka jingkheiñduh, ka jingshlur bad ka jingthanda mynsiem hakhmat ka jingiap hi, ia kiba u la ioh-i ha ka Nabon, ki la dung tyngeh katta-katta ia ka dohnud jong u ba u la kylla long u nongpyrshang, U Ma Miri u la ju leit dem diap ban hikai pule kot ia u. La pdiang Balang ia u lehse shaphang bakut ka snem 1850. Hadien kata u la thaw artylli ki iingskul ha Mawryng-thong Shella, da kaba phah u Harry Saheb, uba la bei ia ka jinglut baroh. Ia ka iingskul banyngkong la rong ka umsaw kaba ki Shella ki khot beiñ ka um Phajri bad ha ka baar, ia kaba la tei hapdeng ka jingialeh-pyrshah dukhi khait ka jong ki shnong ki thaw bad khamtam ki nongngeit ksuid, la pynbaptis ha ka Sngi U Blei banyngkong jong u October 1851 ia u Laithat hi, ia u Dorji, ia u Babon bad ia u Larsing. Ha ka 1853 la thung Balang ha Shella. Ka Nairi, ka para u Laithat, ka la kyrpad ban ioh nonghikai kynthei. Ka ong ia u Saheb, "Phi iathuh shibun ia ngi shaphang ka Im ba dei ma ka kaba la long ka daw jong ka pop bad ka jinjar jong ngi baroh; lada kumta te dei ban kham ialeh shitom na ka bynta ki kynthei ban ia na ka bynta ki shynrang Ym dei ia ka kynthei ban leh kat kaba ka lah ban pyndam ia ka jingsniew ia kaba ka hi ka la pynmih? U Saheb u la shu ang. La phah ia ka Nabon sha Shella—ka nonghikai

kynthei banyngkong ha ka Ri. Ka Balang Shella ka la pynmih nalor kiwei pat ia u Babu Timothi, uwei na kiba riewblei tam bad na ki banyngkong eb bau pass ia ka Eksamin Ebanjelist. La ordain Ebanjelist ia u ha ka Presbytery Nongsawlia ha ka 185 bad u la iohthiah noh ha U Trai ha ka Sngi U Blei, ka shitarik u September 1885.

Ha ka snem 1853 la plie skul ha Nongkroh bad Nongwar. La pynbaptis ia u tymmen Laitmiet, u sohnyngkong ka Nongkroh, ha ka 13 tarik u March 1853. Ym shym slem ba ka Dukha, ka tnga jong u, ka la bud ia u. U la wad ia ka lynti kaba dei la kham slem wad na shaduh poh Dkhar na ki Hindu bad ki Masulman. U la kwah ban leit sha u Saheb ha Nongsawlia ; hynrei ki briew ki khang ia u, ki ong, ba kat kiba la leh kumta ki long kum kiba la ngat jadu aiu-re-aiu namar kim tip ba haïng hasem shuh bad ki snoh tang ha u Saheb. Haba la bna haw ba u Sahep un sa leit pynbaptis ia u Laithat, u tymmen um lah shah shuh bad ka jingiathuhkhana u Saheb ha kata ka jingiaseng pynbaptis ka la pynshai kdar ha u ia kata ka lynti ka badei. U la shah shibun ki jingpynshitom beiñ na ka bynta u Khrist ; hynrei u la iaineh skhem uba man kyrhai ha ka kam U Trai. La u la don kumba 70 snem ka r'ta, une u 'riewphylla um ju pep ban leit jingiaseng Sngi U Blei bad Balang ha Nongsawlia ! La seng Balang ha Nongkroh ha u October 1859. U kpa u Wankiri, uba kyrteng u Niaphorsing u la long u sohnyngkong ka

Nongwar. Ka jingiathuhkhana u Sahep Lewis harud ka wah Shella ha u bnai aiu-re-aiu ha ka snem 1853 ka la dung peiba ia ka dohnud jong u bad u la ngeit ; tang ba la thung Balang jin haduh ban da jan kut ka snem 1856. Ha Sohbar la plie skul ha ka 1854 bad ha kaba kut ka 1857 ladon ka skul ha Tyrna.

Ka kam U Blei ha Jaintia ka la sdang naduh ba la plie ia ka skul ha Jowai ha ka 1854. I Ma Luh, u nonghikai banyngkong, I ong ba ka Jowai ka la kham ngop ha ka kiad bad ha ki jingthala ban ia kano-kano ka shnong ha ka Ri. Man ka niet ki briew ki syier bad ki kyiuh thit-thit namar ba don bun kiba shang ban thang iing bad ban tuh khnang ba kin dup ioh iakhalai. Ki jingngeitbieit ruh ki long kiba jur bad ka jingngeit Taro ka long kaba pynjinjar tam na ki baroh. Ban da kiwei la kiwei ki la duh jingkyrmen ; hynrei I Ma Luh kum u shipai bashlur I la tur da ka jingshitrhem bakhraw bad I la ioh ruh ka jingjop kat ban pynshlur ia I. Ha kaba sdang ka 1858 la lah seng ia ka Balang ha kaba la don 12 ngut ki riewdkhot bad katto-katne ngut ki nongpyrshang. U Larsing u la shim ia ka jaka I Ma Luh ha u May 1856 kum u nonghikai bad u nongialap, bad u la ialam ia u Hat. ia ka tnga jong u ka Synshar Shallam, bad ia kiwei pat sha U Nongpynim. U Hat u la long u mraw ka kiad ia kaba u la jop thiaw da ka dih duma kaba hikai U Larsing kumba 6 bnai lynter.

Ka pdeng snem 1856 ka la long ka por ka jingkmen ka bakhraw namar ba la poi ha kane

ka Ri ki Kitab kiba kynthup ia ki Gospel bad ia Ki Kam Ki Apostol.

U Saheb bad ka Mem Lewis ki la trei hi kumba 12 snem tang baroh arngut bad 18 snem lynter khlem leit Bilat, bad hapdeng ki jingeh, ki jingtynjuh, ki jingma, bad ki jingkhuslai kiba la pynrew riap ia ki met jong ki. Ki la ioh ruh ka jingpang ba pynshitom bad ki la hiar sha ka jinglong tlor mynsiem. Ym bit shuh lada ym pynkloi leit Bilat noh, bad namar ba ki Khasi ki sngewsih eh ban ia khlad bad ki, u Sahep bad ka Mem ki la mih na Nongsawlia jar jar mynmiet lem bad u Larsing ha ka 16 tarik u December 1860—Ka jingleit noh jynduh ia kaba ki hi kim shym la khmih lynti. Hynrei ha Bilad u Saheb u trei minot kumjuh na ka bynta kane ka Ri bad ka burom ban pynioh ia ka Testament Bathymmai ha ka ktien Khasi dei ka jong u.

Ki ong ba u Larsing u la don tang 11 ne 12 snem ka r'ta haba u la iakynduh nyngkong eh bad u Saheb Lewis, lehse ha ka snem 1848. U hi u antad ba la kha ia u ha ka 1838 bad u ong ba u la kynmaw bha haba u Saheb bad ka Mem Lewis ki la iaid lyngba ka shnong Mawsmai jong u ban leit sha Nongsawlia—kaba la jia ha ka 2 tarik u January 1843 Kumta u da don eh 15 snem ka r'ta ha ka por ba pynbaptis ia u bad 24 snem ha ka por ba u leit Bilat bad 27 snem ha ka 24 tarik August 1863—ka sngi ha kaba u la rung sha ka jingkmen U Kynrad jong U.

Ha la ka Ri u la iaid kylleng ka Ri Nongstoin bad Lyngngam, ka Ri Khadsawphra, bad

ka Ri Jaintia kum U Apostol U Jisu Khrist bad ha Ri Wales ka kyrteng jong u ka long ka 'tien iing 'tien sem. Hynrei ka jingiap jong u ka la long ka baitynnad kat ka jingim jong u. Ha ki minit bakhadduh u la phah pule ia u Ioannis XVII bad haba u la poi sha ki um bajylliew u la rwai, "Don ka Ri basuk janai."

U Saheb Thomas Jones II u la poi ha Nongsawlia ha ka bakut ka 1859 bad u la trei jur ban pynroi ia ka kam skul. Ka Thma Synteng (1860, 1862-1863) ka la pynpaw ia ka jingkordor jong ka jingtrei ka Mishon ha ka Sorkar kaba la kyntiew ia la ka jingiarap ia ki skul haduh Rs. 500/- shibnai ha ka bakut ka 1863. Imat ba ia ka skul Nongsawlia la pynlong Normal School ha ka 1864. U iakhlad bad ka Mishon ha ka 1872 bad ha ka 1874 u la iap.

Ka Shillong ka la paw kyrteng nyngkong ha u June 1864 Ha kata ka por ym pat don khristan bad u Saheb Thomas Jones uba la dei leit poi shato, u la pynlong jingiaseng ialap. Ha ka 1866 ka Sor ka la kynriah sha ka. Kane ka la pynheh bad pynkhraw ia ka ; hynrei ka la pynlong ruh ia ka ka muluk byrsieh u laiphew bynriew ha kaba ka awria, ka kiad, bad ka iakhalai ki la long ki 'suid rangbah. U Babu Donrai u la long u khristan u banyngkong ban wan shong shnong ha ka ha ka 1866. La pynlong ia ka Mishon Steshon hapoh ka jingsumar u Saheb Griffith Hughes ha ka 1871 ha kaba la pynlong kumjuh ia ka Shella hapoh ka jingsumar u Saheb Dr. John Roberts. La

pynlong ia ka Jowai ka Mishon Steshon ha ka 1866 hapoh ka jingsumar u Saheb D. Sykes bad imat la pynlong Mishon Steshon ia ka Mawphlang, ka Nongrmai (Khadsawphra) bad Shangpung ha ka 1880. Ki khristan ki la lah don ha Mawphlang bad Shangpung ha ka 1864 bad la thung Balang ha Shangpung ha ka 1866. Ka Syiem Ormai bad ki khun kynthei jong ka laingut ki long ki sohnyngkong ka Khadsawphra bad kiba nyngkong na ki jaid Syiem Khasi ban long khristan. La pynbaptis ia ki ha ka 1865 da u Saheb Thomas Jones.

Ka Presbytery ka banyngkong ka la long ha Nongsawlia ha u May 1867 bad ha kawei pat ka Presbytery kaba la long ha Nongsawlia hi ha u March 1869 la thung ia ki Ebanjelist ki banyngkong eh—U Timothy, u Juramon, u Samuel, u Ksan, u Badon bad u Sati.

U Juramon, u Syiem ki nongiathuhkhana Khasi, u la trei minot shibun eh ha ka District Khadsawphra, bad la thung Minister ia u ha ka 11 tarik u October 1890. Ka Akor Sohra ka la pynphuh pynphieng bad pyn-i-lub ia uta u rang-khrawjabieng, khrawjutang, khrawjinglong, bad stadthylliej. Ka jingiathuhkhana jong u shaphang ka jingmihpat ki Baiap ka neh palat shikynta shiteng khlem duh bor bad khlem don ba ngiah. Une ia uba ki Saheb ki khot "U John Jones, Talsarn, jong ka Ri Khasi" u la leit noh sha la ka jingjahthait ha ka 13 tarik May 1900.

U Borsing Syiem u la long khristan ha ka 1876 la u la tip bad la la maham jur ia u ba da

kaba leh kumta un duh ia la ka hok ban mihbteng ia u Ramsing Syiem kat kum ka rukom long Syiem ha Sohra. Tang shu iap u Syiem, u Sorkha Doloi bad kiwei pat ki Myntri ki la wan iakhroh ia u ban iehnoh ia ka Niam Khristan. U Sorkha Doloi u la ong, "Iehnoh tang shisngi bad ngin thung Syiem ia phi. U Petros u la len ia la u jong U Kynrad bad um shym la lei-lei du! Phi ruh leh kumjuh." "Em," la ong u Borsing Syiem, "U Jisu Khrist Um long ka sopti ka ban phong bad ka ban law pat; wei la phong shisien ia U, la phong junom." Ynda kumta, u Doloi u la ong, "Ani! phi te uba kat u Data Karna" (u Karna u Ba-ai namar u la ai ia la u jong u khun kum ka jingkhawai ia U Blei.)

U Raja Kinesing, Syiem Nongkhlaw, u la phla kumne ha ka 1877 ba um shym la iohi "kawei pat ka niam lait na ka niam ba ialap u Saheb (Saheb Jerman) kaba pynbha ia ki briew—ba ki briew kiba la bud ia U Khrist ki la kylla long kiba pyngngad, bad ki bahok, bad kiba kren ia kaba shisha, bad ba kane ka niam ka long ka jingkyrmen ka Ri jong ngi"—Hadien kata, u la pyrshang khristan. La maham ia u da ki Myntri, ki Saheb Rangbah ka Sorkar bad u Saheb Hughes, Mishoneri, ban "kheiñ ia ka dor." U Syiem u la ong, "Ngan ym die lano-lano ia ka Hima ki Bneng na ka bynta ka Hima Khadsawphra" Tang shu pdiang Balang ia u, buk la mih ka jingialeh syiem; hynrei u Saheb Bishar u shem ba ka Hima ka long ha ka liang u Syiem. Une, ia uba

baroh shi Hima ki khot ieit I Mahop, u la shakri itynnad ia la u Kynrad kum u Tymmen basan ka Balang Mairang.

U Kiang Gatphoh ba khot Kpa ka Iona u la long uwei na ki Khristan banyngkong eh ia kiba la ñiew Ebanjelist. U Blei U la ai jubab ia ki jingduwai jong u da kaba u la paw ha u haba u dang leit jingleit bad u la iathuhlypa ia ka sngi ha kaba Un sa wan shaw ia u. U Kiang u la phah tih ia la ka jong ka jingtep bad phah thaw ia la ka jong ka synduk ; bad ha ka sngi ba la buh u la thiah ha la ka jingthiah bad khlem pang khlem jhia u la khlad noh.

U Saheb T. Jerman Jones u la trei 20 snem naduh 1870 haduh 1890 bad u la khlad noh ha ka 14 tarik April 1890 haba lajan poi Bilat. Ym lah ban thoh hangne shaphang une u shakri U Blei uba la tyngshaiñ kum ka sngi bad u bnai ha ka jingieit ki Phareng, ki Dkhar, bad ki Khasi. Lehse ym ju don khlam kat kata kaba la shoh ia ka Sor Laban bad ia ki shnong kiba marjan ia ka ha u June 1879. Ki briew da ki hajar ki la phet iap ; hynrei u Saheb Jerman u la tur shapoh pdeng ka khlam, u da leit jngoh bad sngi bad miet ia ki shnong ba la iehnoh kynjah, u da sumar ia kiba pang, u da pyllait im ia ki khunlung bad khunrit na ka jingkdup ki kmie ba la iap bad ban sa iap jong ki, bad u da tep shibun na kiba iap da la ki jong ki kti. Kum ka dak ka jingsngewburom jong ki ia u, u Lad ka Bengal bad ki Phareng Sor ki la ai ia u ka Address bad ka baje ha kaba la thoh ia ki ktien kiba ha u Math. XXV. 35 & 36.

Ka jaka kam shah ban thoh shaphang u Rev. H. Roberts (1866), uta u riewblei bad u riewstad na uba ngi ioh bun na ki jingrwai ki bathiang tam ha ka ktien Khasi lem bad ka Dictionary Khasi, ne shaphang u Saheb Dr. John Roberts (1871) uta u Radbah ka Mishon bad ka Balang, bad ka Mem, ne shaphang u Saheb John Jones bad ka Mem (1876), ne shaphang u Sahep Robert Evans bad u Saheb Dr. Griffiths (1878) bad ki Mem jong ki, ne shaphang u Sahep C. L. Stephens bad ka Mem (1880) ne shaphang u Sahep J. C. Evans bad u Dr. A. D. Hughes kiba la wan poi bad ki Mem lem bad u Saheb W. Williams (1887), ne shaphang u Saheb Dr. E Williams bad ka Mem (1893) ne shaphang ki Rangbah Trai-ri kum ki Rev. Khnong, Rai Bhajur, bad Jacobus, ne shaphang ki Saheb Phadri bad ki Rangbah Trai-ri kiba dang bat ia ka lyngkor haduh mynta. Ia mynta kumne ngin sngewhun tang ha ka jingkynmaw ieit ia ki kaba dang im kylleng ka Ri.

KA LYNNONG II.

Ka Jingtrei ha pdeng ki Kynthei Ri Khasi bad Jaintia.

DA

I MISS A. W. THOMAS.

Don ki riewstad kiba ong "Ym don ka Jaid-bynriew haei-haei kaba lah ban kiew kyrdan palat ia ka kyrdan ki khun kynthei jong ka" lane ba lah ban bishar janai ia ka longbriew kano kano ka Jaidbynriaw da ka longïing longbriew ki khun kynthei jong ka.

Ha ki Ri baroh, khamtam ha ki Ri kiba sha mihngi kum ka India bad China ngi iohi ba ki kynthei ki la sdang ban sngewthuh ia kane bad ban pyrshang ban bthat ia ki 'saikhum ki dustur bad ki rukom barim kiba na mynkulong, kiba la khum bad teh mraw ia ki. Ki Jinghikai tynrai ka Gospel U Jisu Khrist ba "Ym lah don u Jiw lymne u Grik ; ym lah don u mraw lymne uba lait luid, ym lah don shynrang bad kynthei, *namar phi baroh phi ia long uwei ha U KHRIST JISU*," ki la pynkyndit ia ki jaidbynriew satlak ka pyrthei, kat shaba ka Ktien U Blei ka la poi, namar dei tang ka Niam Khristan bad ki Jinghikai U Trai Jisu kiba la pynkyntiew ia ki kynthei bad ba la pyllait ia ki na ka jinglong-mraw ka jingngeit bieit bad ka jingbanbeiñ sha ka jinglaitluid kaba shisha ka jingshakri ia U Blei bad ia ki parabriew. Dei ki Mishonari khamtam kiba la ieng rangbah na ka bynta ka

jinglaitluid ki kynthei kylleng ka pyrthei mihngi, bad kiba la pyni ba ka lad kaba kongsan ban kyntiew ia ka longbriew ki khun kynthei ka Ri India bad kiwei kiwei ki Ri ka long ka jinghikai ban pule kot bad khamtam ban pule ia ka Ktien U Blei.

Ha kine ki Ri lum Khasi-Pnar ka kyrdan ki kynthei ka la pher bak na kiwei kiwei ki bynta ka Ri India. Hangne ka Kmie ka long khlieh ha la ïing ha la dpei. Ki khun baroh ki bat ia ka kyrteng bad ka jaid jong ka. I khun kynthei bakhadduh i long i nongiohpateng ia ka spah ka phew, ia ka bri ka khyndew baroh jong ka nongtymmen.

Kane ka jingshisha ka la pynmih pynban ia ki jingeh bakhraw haba la sdang ha ka banyngkong eh ban hikai ia ki kynthei. Ki briew ki la ïiew ba ka long ka kam bieit-kam anna ban pyrshang ban pynnang pynstad ia ki. Ki la shu rkhie beiñ ia ka pule kot bad ki la khang pyrshah katba lah.

Lah ban ong ba ka jingpynsan ia ki khun kynthei ka Ri Khasi-Pnar ka la sdang naduh ka snem 184[illegible] haba I Mem William Lewis I la sdang ban lum ia ki khynnah bad samla kynthei ha Nongsawlia ban hikai ia ki. La u Saheb u la shem bun ki jingeh ha kaba hikai ia ki shynrang, kim shym long ei-ei haba ianujor bad ki jingshitom ba I Mem I la iakynduh ha ka kam jong I. Ki kmie ki kpa ki la ju iashat iakheiñ ban kylli lada ka bit ne em ia ki kynthei ban pule kot, hynrei ka pylleng ka ju ong barobor ba ka long ka bymbit bad ka bymdei ban shah da lei

lei, namar ba kino kino ki ïing ki ban phah skul ia ki khun kynthei kin shem ia ki jinjar bakhraw. bad kino kino ki kynthei kiba pule ka kot ka sla kin ym ioh khun lano lano bad kan duh shisyndon ka jaid jong ki ! La kumta ruh ym shym ujor ba kin suh jaiñ bad thaiñ jingthaiñ. Kumta I Mem I la ioh la ka lad ban iajan bad ban ia-ithuh bha bad ki bad da ka jingiaishah bad jingieit I la jop. Haba ki la ju shong riang ban suh jaiñ, I la ju suh mian-mian ia ka Kot nyngkong ha khmat jong ki, hynrei bunsien ki la sheptieng wat ban peit ruh bad ki la kyndat ia ka kot. Hangta I la ju khroh ia ki, I ong "Khmih shane, katno uba itynnad une u dak ! Katno u ieng beit une u lain ! Katno uba pyllon une ! Peit ho ! Une u long u dak banyngkong ha ka kyrteug jong phi, katno u itynnad mo !" Lehse ito i khynnah in shu kum peit ne khmih lieb ia uto u dak, bad la in phai noh bran bran ruh, ka dur ka dar uto u dak ka la sah junom ha ka jingmut jong i. Te ha kane ka rukom, da ka jingieit bad jingiaishah, I Mem I la ioh ban pynduh pyndam ia ka jingsheptieng bieit jong ki, bad sa khyndiat bnai, khlem da tip ba ki shah hikai, ki khynnah ki la nang ban pule bad shuwa ba kan kut kata ka snem 1843, don kiba la pule ia ka Kot Nyng kong baroh kawei, bad ki nongpule ki la roi haduh 14 ngut.

Katno ba I Mem I la kmen, bad I la mut ba mynta la duh lut ka jingsheptieng baroh bad ba in ioh hikai ia ki ban thoh ban tar. Te ha kawei ka step I la sei ia ki khulom khnang ba

kin sdang hynrei ki ladei KI KUT KOM SNER kumba la long ka rukom thoh noyul yndai. Haba ki la iohi ki khynnah ia ka ki la iaieng kynsan baroh, ki la iarym[illegible] ki ym sed bad ki la iaher iap katba kynduh da kaba eynñiar. Ki la ju kheiñ kyntang ia u s'i r bad ki la niew ba la pynjahburom ia u de[illegible]ba pyndonkam ia ki sner jong u na ka bynta KA KAM BAPOH KAT KA THOH KA TAR! Te da kaba ch I Mem I la ioh ban khroh ia ki ban wan pat sa shisien.

Kumne ngi iohi ba ha kito ki s[illegible]m banyngkong ki Mishonari ki la shem ban jrid ki jingeh bad ki la iakynduh ia ki jingeh la pyrshah ha ki bun ki rukom. Ki kmie ki kpa ki l[illegible]byrngem byrsit ia la ki khun bad ki la pyrshang ban pynpep ia ki ban leit skul bad ban sngap ia ki ktien ki Nonghikai bathymmei Don kiba la shoh ia ki, don kiba la buhrieh ia ki jaiñ jong ki ba ki kin ym lah ban mih n[illegible]ing. hynrei ki khynnah ki la shu shah, bad mian pa mian ki inghikai bajemnud ki shakri U Blei ki la sdang ban suh thied ha ki dohmud kita ki khynnah samla ; bad ha ka snem 1847 ki soh ki la sdang mih. Katno I Mem Lewis I la kmen ban shem ba arngut ki khynnah skul jong I ki la ngeit ha U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong ki bad ki la kwah ban aiti-lut ialade ban shakri ia U.

Ki Kynthei Khristan Banyngkong ha Ri Khasi.

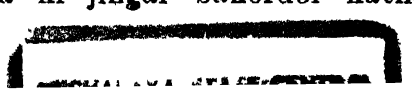
Iba nyngkong eh na ki kynthei ban ioh pynbaptis I la dei I Nabon na ka shnong Mawmluh. Ine i la long iwei na ki khynnah skul iba nep bad ba minot shibun eh, iba la nang ban pule Khasi bad Phareng. Haba I la phla ba I la kwah long Khristan ki kur ki jaid ki la ngewsih than bad i kmie i la adong ban leit phai sha Nongsawlia bad i la set khop hapoh ling. Ha kawei ka step I Nabon I la lait bad I la phet bran sha ïing ka Mem da kaba iam i la ong "Ko Mem kynrad, ki kwah ba ngan iehnoh ia phi, hynrei ngan ym leit phai pat sha shnong da lei lei ruh." I tang shu la poi sha ïing ka Mem kumto, ki la wan bud arngut ki rangbah ban ring pat ia I sha ïing ka kmie, hynrei im shym treh ban leit. Sa shi por ka kmie hi ka la wan bad ka la rah ia ki jingai ngewbha bad ia ki jingdeng ksiar laiphew jaid ban khroh ia la i khun, hynrei ynda ka la iohi ba kam lah ban ring da kita kiei kiei, ka la bitar eh lep bad ka la sei kynsan napoh ka jain kup ia ka tari baheh bad banep, ba ka la buhrieh hangta bad ka la byrngem ban pyniap ia la i khun, ka la ong "ia ka ban leit long Khristan noh, lah ba kan iap". Ki jong ka Mem bad u Sahep ki la sheptieng ioh ba ha ka jingbitar lamwir jong ka, kan sa leh kumta shisha bad ki la buhrieh noh ia ka Nabon baroh shi miet, namar ba ki kur ki la ker tawiar ia ka ïing Mishon da kaba byrngem bad kynha ha bynda shai mynstep.

Sa kumba ar taiew pat ka kmie ka la wan sa shisien bad ka Nabon ka la phet rieh da kaba sheptieng kum ban iap. Haba ka la iohi ba kam lah ban pynkohnguh ia la i khun ka la nang bitar-bitar bad ka la byrngem ia ki Mishonari ruh. Baroh shi miet u paitbah badom bad babitar ki la ker sawdong ia ka iing Mishon bad ki shakri U Blei ki la don ha ka jingma bakhraw. Hapdeng kane ka jingkulmar baroh u la wan poi u Borsingh Syiem, bad u la pynjem ia u paitbah da kaba kular ban khmih hi bad ban pynbeit ia kiei-kiei baroh na ka bynta jong ki.

Kane baroh kam shym pynwin ia ka jingmut I Nabon khyndiat ruh, bad ha ka jingiaseng Balang ha kato ka miet, I la phla ia la ka jingshem mynsiem ha kine ki ktien basngewtynnad "U LA PYNLONG KA JUTANG KABA JUNOM BAD NGA, BA LA BUH PYNBEIT HA KIEI KIEI BAROH, BAD KA BASKHEM ; NAMAR BA KA LONG KA JINGPYNIM JONG NGA BAROH BAD KA JINGKWAH JONG NGA BAROH." (2 Sam. 23 : 5).

Hynrei ym pat kut ka jingjynjar jong I bapli. Ki kur ki jaid kim shym keiñ noh ban pyrshang ban iaring pat ia I na ki kti ki Mishonari. U Sahep u la shah ba kin iawan ialeit katba mon bad ba kin ialeh ruh katba lah ban pynkylla jingmut ia I, tang ba kin ym leh jubor ei-ei ia I.

Haba ka kmie ka la sngewthuh ba ka jingkhroh da ki jingai bakordor katno katno

kam shym long ei ei bad ba ki jingbyrngem ruh kim [illegible] ei-ei ruh ia I Nabon, ka la [illegible] bad ka la leh lamwir lamthuh [illegible] tip shuh Man la ka sngi ka la iashat [illegible] bad ka la nang pyrsat ia ki jingbyrngem. Hateng hateng kam shym treh ban bam ka la shu iaid marwei shaneng sharum da ka jingpisa mynsiem ka da pyrta "Ah Uei une U Bei ba ka khun jong nga ka la shem ? Balei ba ki blei jong nga kim lah jop ia U ? Uei uta U blei ka Nabon ? Ngam lah sngew thuh ia kane ! Ngam ju iohi kum kane !"

Te kumba hynriew hynñiew taiew ki la iaid suk, hynrei ha kawei ka sngi I Nabon i la leit iew Sohra ka ka jia ba ka kmie jong I ka la wan iew ruh ha ka-ta hi ka sngi. Te ynda ki la iakren iakhana sngewbha sngewmiat shi por, ka kmie ka la kyrpad ia I ban leit sha la ïing *tang shi miet*. Te namar ba im shym kwah ban pynbitar ia la i kmie bad ban pynkulmar hapdeng ka iew ka hat, I Nabon I la kohnguh ban leit tang shi miet. Te haba u Saheb Lewis u la tip ia kata u la phah briew shisyndon na Nongsawlia ban iabud ioh ba ki leh beiñ kumnokumno ia I. Une u la iakynduh bad ki ha lynti sha Mawmluh bad I Nabon I la kular ban wan phai noh mynstep bad i kmie im shym ujor ei-ei. Hynrei lashai pat haba im shym wan bad kim shym ioh ktien ei-ei, u Saheb u la phah sa shisien ban wad khubor na I. Sa shi por uta u la wan iathuh ba u la iohi shisha ia I Nabon hynrei ba I la shitom eh namar ba ki la sa khop ia I ha ïing bad ba ki byrngem ban pyniap noh

jada in leit phai pat sha ïing Mishon. Katno ka jingkhuslai u Saheb bad ka Mem ! Ki la tip skhem ba lada pynsheptieng katno katno ia I, I Nabon in ym kylla, bad ki la khaweit ioh ba ki kur ha ka jingbitar bad jingngeit-bieit jong ki, kin leh kumba ki la byrngem. Te kumta ki la phah pyntip sha u Polotical Agent, u Colonel Lister, bad la kyrpad ba un sngewbha ban pyrkhat lad kumno kumno ban pyllait ia I Nabon. Shisyndon u la kohnguh bad u la phah ia u Laihat, u nongbatai-ktien Phareng ha Ïing Kashari, lem bad arngut ki lok Khristan. Haba kine ki la jan poi sha Mawmluh, la win jlang ka shnong Baroh shi shnong bad shynrang bad kynthei ki la lynñiar bad pyrta, kumba lamwir da ka jingbitar, ki la tim bad byrngem ia ki Mishonari bad ia ki briew jong ki baroh. Ka kmie ka Nabon ka la sheptieng eh bad ka la mut ban buhrieh ia la I khun hynrei I Nabon im shym shah, I la iathuh shai ba i dei ban iashem ia ki briew ba la phah u Saheb. Kumta I la mih noh bran na la ïing bad na la ki kur, kiba la iaiam ialynñiar baroh sawdong, bad da kaba jai-jai I la iaid hapdeng u paitbah ba beh kyrthep bad bakulmar katta katta, shaduh ka jaka ba u la ieng u Laihat bad kita kiwei ki briew ba u la phah u Saheb Bishar. Hangta u Laihat u la kylli ha khmat u paitbah baroh "Ko Nabon, kaei ka jingkwah jong phi ? Phin sah hangne ne phin leit phai pat sha Ïing Mission ?" Sa shisien ka jingkhihwin ka bymbit shuh ka la bud ia kane ka jingkylli. Kloi lan i kmie bad ki kur baroh ki la iaphet sha ka ban

kyrpad ba kan ong ban sah bad ki. Ynda la jem ka jingkulmar, u Laihat u la kylli sa shisien kumjuh bad I Nabon I la jubab shai kdar "NGA KWAH BAN LEIT PHAI SHA ÏNG MISHON NAMAR BA DEI HANGTA BA NGA LA SHEM IA KA KTIEN U BLEI KABA LA IATHUH IA NGA SHAPHANG U NONG-PYNIM BAKORDOR." Hangta la mih pat ka jingiam bad jinglynñiar pait dohnud hapdeng ki kur ki jaid lem bad ka jingbyrngem. Ka kmie bapli ka la shu shong ha madan, ka da lynñiar kthang bad kynting dewmet halor la ka khlieh. Don kiba la pyrshang ban pynbam tyngka ia u Laihat ba un iathuh ba ka Nabon ka la jied ban sah ha la ïing.

Hapdeng kane ka jingkulmar baroh u Tira Singh, Tymmen Basan banyngkong eh ha Ri Khasi u la demkhehsiew ha madan kham ha pajih khyndiat na ka ïing ka Nabon bad u la duwai shitrhem ba U Nongap-Langbrot U babha Un kyrshan bad sumar kyndong ia ine I langbrot barit jong U ba la ker sawdong da ki suri badom. La jubab ruh ia ka jingduwai jong u, naba I Nabon I la shu ieng da ka jingjai-jai mynsiem ba phylla hapdeng jong ki baroh khlem da sheptieng ei-ei ruh em. Ki riewshnong baroh ki la iphylla bad ki la pyrta (bad ki ktien jong ki ki la long kiba shisha eh la kim pat sngew-thuh ia kata) "Kane ka long na U Blei, te ngin leh aiu mangi ? Nangno keiñ ba ka kane ka khynnah ka la ioh ia kane baroh ? Kam sngap iano-iano ruh ! U Blei U don hapoh jong ka ! Ngi pat ngi lah ban pynmih kumno ia U ?"

Nangta napdeng ka jingiambriew ba lah ban iohsngew na sha jngai, ka Nabon ka la khreh ban mih noh na shnong.

Kane ka jingjia, khamtam eh ka jingshlur bad jingjai-jai mynsiem I Nabon hi ka la shoh ia ka jingmut u Laihat haduh ba um lah klet shuh. Ha lynti katba u la leit on ia I sha Sohra, u la kylli bniah shaphang kane ka "Niam Thymmai" kaba la lah ban weng noh khoit ia ka jingsheptieng ka jingiap na ka. Sa khyndiat por hadien kata u ruh u la ngeit bad la pdiang Balang ia u.

Ynda I la poi sha Ïing Mission I Nabon I la iathuh kaei kaba la jia ha kito ki sngi baroh. Ha ka miet banyngkong I la sah ha ïing la ka Kmie-rad, hadien kata la ialam ia I sha ïing ki kur bad la set ia I hangta. Baroh shimiet ki briew, ba la kieng wait, ki la ap ia ka ïing ioh ba ki Mishonari kin wan knieh noh ia I. I la iohsngew ba ki iakren paralok bad teng teng ki la khot ia I, hynrei haba I la shu sngap ki la mut ba I la iohthiah bad ki la nangiakren. Jang jang ki ong ba ka bha ban phah noh ia I sha Ri Dkhar khnang ba in ym iohi shuh ia ki Mishonari. Sa shibit pat ki ong ba kan kham bha ban shu pyniap noh shisyndon ba in ym ioh leit pat sha Nongsawlia da lei lei. I bapli I khynnah I la pyrkhat ba lehse shisha kin leh kumba ki la byrngem shuwa ba kan mih ka sngi, bad I la duwai jar-jar ha ka jingpisa mynsiem. "Ah Trai, to pynim ia nga bad pdiang ia nga namar ngam lah da lei-lei ban len ia Me."

Ha kaba kut ki la rai ban phah ia I dang step sha Ri Dkhar, hynrei I la kyrpad ba kin pynsangeh khyndiat namar ba I fiun. I la kyrmen ba kan wan ka jingpyllait naei-re-naei, bad dei ha kata hi ka step ba u la wan poi u Laihat kumba la iathuh haneng.

La pynbaptis ia I ha ka 16tarik u bnai July 1848. bad *I long I banyngkong eh napdeng ki kynthei Khasi ba la pynkyntang sha U Trai ha ka Jingpynlaptis*, I nongmait lynti na ka bynta kiba bun ki kynthei kiba la bud ia I ha kaba shah leh beiñ, shah shoh na ka bynta ka Kyrteng U Jisu, bad kiba la kheiñ duh ia kiei-kiei baroh ban ioh ia U Khrist bad ia kata ka bynta jong ki Riewkhuid ba ha Neng.

Kane ka jingjia ka la pynkhih shibun ia ka thain Sohra baroh bad kito kiba bat pyrkhing ia ka niam rim ki la bitar lop. Ki la weng noh ia ki khynnah lajan baroh na skul, khamtam ki kynthei, bad ki la nang byrngem ia ki Mishonari katba lah. Hynrei katba ki hi ki la ong mynshuwa, "Kane ka la long na U Blei, u briew un lah leh aiu ?" Katba ki la nang bitar, ka Kam U Blei ka la nangiaid, bad nang bun nang bun ki briew ki la wad bam rung sha ka Balang. Hapdeng kita la don sa iwei I khynnah skul, ka Shot, I ba la shah shitom shibun eh na ki kur ki jaid namar ba I la kwah long khristan hynrei iba la iaineh skhem. Te ha kaba kut ka snem 1848 ki Khristan baroh ki la long 13 ngut bad 6 ngut ki la long ki kynthei.

Ha ka 18 tarik u March 1849 la pynbaptis sa arngut ki kynthei, ka Bir bad ka Phuh.

Kine ruh ki la long napdeng ki khynnah skul banyngkong I Mem Lewis bad ki la bat skhem ia ka jingngeit haduh kaba kut. Tang arsnem ynda la pynbaptis ia I, I Bir I la leit noh sha la U Trai. I ruh I la shah kren beiñ shibun na ka bynta ka kyrteng U Jisu. I la long i banyngkong napdeng ki Khristan Khasi ban iakhlad noh na ka pyrthei. Ki kur ki jaid ki la ujor shibun eh ban tep ia I bad ki la byrngem ban khlaw noh ia ka met jong I khnang ban ioh thang ha ka rukom Khasi hynrei kim shym lah.

Ka Phuh pat ka la shong kurim bad kane ka la long ka Jingkyntiew Kurim Khristan banyngkong eh ha Ri Khasi. Ki briew baroh bad Khristan bad bymlong Khristan ruh ki la iakhih ban leit khmih. Ka la long ka jingiaseng kaba i-khia bad ba donburom shibun. Ynda la wai ki la pynlong ka jingkhawai bad ka la long ka por ka jingkmen bakhraw.

Ngi iohi ba ki kynthei Khristan banyngkong ha Ri Khasi ki la dei ban shah shitom shibun eh na ka bynta ka jingngeit bad la tynjuh bha ia ki, hynrei ym dei tang kiba nyngkong. Haduh kine ki sngi ki por jong ngi ruh don bun kiba lashah shitom na ka bynta ka kyrteng U JISU KHRIST. Ngi kynmaw khamtam ia I Syiem Pletimai iba la iakhlad-noh na ngi tang ha kane ka snem, (May 12-1940) Ine I Hynmen trai jong u Syiem Khyrim bad I la kheiñ duh ia kiei-kiei baroh ban ioh ia U Khrist bad ia kata ka jingiohkynti ka bympyut bad ka bymbit-tyngit bad ka bymsep noh, ia

kaba la ri ha ki Bneng. I la rung Balang ha Nongkrem ha u bnai July 1927, bad la jukheiñ ia I kum ka Kmie ia kata ka Balang bad ia ki Balang baroh ha ka Hima Khyrim. I la long ka Nuksa ba itynnad eh ha ka jingriewblei bad ha ka jingsngewrit, ha ka jingiaishah bad ka jingklet lade hapdeng ki jingtynjuh bameh ding, ha ka jingieit bad jingkitkhia ia ka Kam U Blei. Ka la long ka jingkyrkhu mynsiem ban iasyllok bad I, I la im jingmut tang ia kiei-kiei kiba haneng bad ha ka jingpang bakhadduh Im shym pyrkhat ia la ka jong ka jingshitom hynrei tang kumno ban pyndonburom ia U Trai jong I. "Suk uba iaishah ia ka jingtynjuh, naba, haba la tynjuh ia u, un ioh diang ia kata ka Pansngiat ka Jingim".

Ka Nonghikai Kynthei banyngkong ha Ri Khasi bad Jaintia.

Ka long kaba sngewtynnad ban pule shaphang ka por banyngkong ba la wad ia ki nonghikai-skul na pdeng ki kynthei. Ka jingkyrpad ka la wan na ka Balang ha Shella ia kaba la seng ha ka snem 853. Ha kata ka por ki la don 8 ngut ki riewdkhot, 5 ngut ki nongpyrshang bad 11 ngut ki khynnah skul bad iwei na ki kynthei Khristan iba shipara bad u Laihat I la sei ia ka daw bashong nia shibun ba ki dei ban ioh I nonghikai kynthei, I la ong "Ko Saheb phi ju iathuhkhana shibun ia ngi shaphang ka Im ba ka jingleh bymkohnguh jong ka ka la long ka daw ba ka pop bad ka

jingsaja baroh ba la bud, ki la ioh rung sha ka pyrthei. Lada kumta te, la dei ban kham trei shitom, mo, hapdeng ki kynthei ban ia ki ranghah ! Lada dei ka kynthei ba la long ka daw ka jingsniew ba haduh katta-katta, ka dei hok, mo, ba ka kynthei kan sei ia la ka bor katba don ban pynduh ia ka jingsniew ba ka la pynmih" U Sahep Lewis um shym lah ban pynduh ia kata ka nia, kumta u la phah ia ka Nabon ban leit hikai ha Shella, *ka nonghikai kynthei banyngkong duh ha Ri Khasi.*

Ka Jingroi ka jingtrei ha pdeng ki Kynthei.

Ka Report ka snem 1853 ka pyni ba la don 15 ngut ki kynthei ha Skul ha Nongsawlia hapoh ka jinghikai I Mem Lewis, bad ha kaba kut ka snem 1857 ki la roi haduh 20 ngut ha Nongsawlia bad 16 ngut ha Nongwar. Te kumta ngi iohi shai ba *dei ine I Mem William Lewis iba la long nongseng ia ka jingtrei bad jinghikai hapdeng ki kynthei ha Ri Khasi-Pnar.* Katno ngi dei ban kynmaw ieit bad burom ia ka kyrteng jong I.

Ha ka snem 1867 haba U Saheb Hugh Roberts u la sumar ia ka Normal School ha Nongsawlia, ngi pule ba I Mem jong u ruh I la plie klass na ka bynta ki kynthei bad ba don kiba la pyndep ia ka "Course" bad ba la pass ia ki Examination naduh ka snem 1870. Ki Mishonari baroh, ki Saheb bad ki Mem, ki la iarap katba lah ban pyni ia ki jingmyntoi ki ban mih na kaba pynshong skul ia ki kynthei bad ban hikai ia ki.

Ha ka snem 1891 I la wan poi I Miss Bessie Williams (Mrs. T. J. Jones), *I Lady Mishonary Banyngkong*, ba la phah khnang ban trei hapdeng ki kynthei ha Ri Khasi-Jaintia bad ban khmih ia ka Skul Kynthei ia kaba la pynkynriah shen na Sohra sha Shillong. Haduh kata ka por la iaraplem da ki nonghikai na ka Skul shynrang, bad ki briew baroh ki la pyrkhat ba ka long ka bymlah ba ka kynthei kan synshar bad pyniaid ia ka Skul ba kham heh, hynrei ynda ki la iohi ia ka rukom pyniaid kam I Miss Williams bad ia ka bor bad jingstad jong I ha kaba hikai, ki la kylla jingmut. Hynrei I la ioh ban trei tang ar snem bad sa shisien la pyniaid ia ka Skul da uwei u nonghikai na ka Skul shynrang haduh ka snem 1896 ha kaba I la wan I Miss Annie Williams ban superintend ia ka Skul.

Ha ka jingim Mishonari balyngkot jong I, namar ba I la ioh shong tang khyndai bnai ha kane ka Ri, I la shah bun ki jingshitom bad jingtynjuh ha ka por u jumai bakhraw 1897. Ba I la lait-im ha kata ka por ruh ka la long kum ka kambah. Sa lai bnai duna hadien u jumai I la leit sumar lai ngut ki khynnah rit kiba la pang khlam, bad I ruh I la kem pang I bapli bad ha ka 31 tarik u bnai August, I la leit bsut hapoh ka jingkmen U Kynrad. I la aiti ia la ka jingim na ka bynta kiwei, bad ka dang im ka kyrteng bad sah ka nam jong I haduh mynta.

Ha kaba kut ka snem 1897 la phah ia I Miss A. W. Thomas ban mihpli ha ka jaka I Miss Williams. I la poi ha Shillong ha ka 11 tarik u bnai December. Namar ba u jumai u la pyn-

khyllem ia ki ïing bad Ingmane bad Skul baroh, la pynlong skul ha kawei ka Ing-trep ba la shna ha ka nongrim ka High School kaba mynta. Ha kata ka por la khot ia ka ka Upper Primary School bad ki khynnah skul ki la palat spah khyndiat. Sa shisnem la thaw ia ka Skul Bathymmai ha ka jaka ba ki khot mynta ka "Madan-ialeh-kai Skul Kynthei".

Ka Skul ka la nangroi bad la dei ban pynheh laisien ia ka, hadien kata la thaw ia ka ïing na ka bynta ki khynnah rit (Kindergarten) kaba dang sah haduh mynta. La pyrkhat ban thaw thymmai ia ka Skul bah ruh hynrei ka Thma Bah ka la pynpep ia kata bad ym shym ioh ban pyndep haduh ka snem 1926, ha kaba la plie ia ka Skul baitymnad bad bakhraw kaba mynta.

Lah ban ong ba la seng nongrim ia ka Skul Kynthei halor ka JINGDUWAI bad ba ki Mawdong jong ka ki long ki jinghikai KA KTIEN U BLEI. Ki jingkyrkhu U Blei ruh ki la shong halor jong ka ha ka rukom baphylla haduh kane ka sngi. Kawei ka sngi ka bakhraw bad ka bym-lah-klet shuh ha ka Histori ka Skul ka dei ka 24 tarik u bnai September 1901, ha kaba la sdang ka Jingiaseng Duwai, kaba haduh mynta ka long shi bynta na ka Curriculum, lah ban ong, jong ka Skul hi. U Trai U la wan jngoh ia ka Skul bad ka la long kum ka Rebaibal. Bad nonghikai bad khynnah skul ki la theh noh ia la ki dohnud ha khmat U Trai bad haduh shiteng sngi ym shym lah ban pynsangeh ia ki jingkyrpad. Te hamar 12 baje haba ka jingduwai ka la kham sangeh khyndiat,

la tyrwa, khnang ban ym pynwit ia ka kam, ba kat kiba kwah ban ioh ka por duwai ba kham kyrpang, kin wan skul kum lashai myostep 7 baje, bad ka jingsliang bad jingthrang ka jingiasyllok bad U Blei ka la jur katta-katta, ba ki la wan kumba 80 ngut, wad ha kata ka por step eh ruh, ban wad ia ka khmat U Trai Kane ka la neh slem. Man la ka step ki la kiew ki jingkyrpad na ki shyntur ki khynnah lem bad ki nonghikai bad ka la long ka por ka jingkyrkhu Bakhraw. Ynda kham slem la iakut ban pynlong jingiaseng duwai ha ka por 10 baje shiteng kynta shuwa ban sdang skul, bad kane ka rukom ka la neh ar lai snem haduh ba la pyniasoh lang ha ka Time Table bad la pynkyntang ia ka shiteng kynta ba nyngkong man la ka sngi ha ka jingduwai bad jingiasyllok bad U Blei, ka rukom kaba la iaisah haduh mynta. Ki bun ki mynsiem kiba ainguh ia U Blei na ka bynta kata ka por bajar-jar man la ka sngi. Ka Subjek bakongsan tam bad banyngkong eh ha ki Time-Table ki klas baroh man la ka sngi, dei ka BAIBL, Ka Testament Barim bad Bathymmai kylliang kylliang, bad la shem ia ka jingshisha kata ka jingkular "Wad shuwa ia ka Hima U Blei te yn sa ai lang tam ia kine kiei kiei baroh ha phi", namar ba kata ka snem 1901-2, ha kaba ka Jingiaseng-duwai ka la sdang, ka la long ka "Record Year" ha ka History ka Skul ha ka liang ki Examination ruh. haduh kata ka por, ha ki Department baroh, Primary, Middle English Examination, kaba ha kita ki sngi, ka la iadei lang bad shynrang bad kynthei, bad I

Mrs Annamon Tham Syiem, lane I "Kong Anna", kumba la ju khot ieit baroh ia I "I la pass ia ka Calcutta Entrance Examination bad I la ioh Scholarship Rs. 25/- ban leit pule ha ka Bethune College, Calcutta na ka bynta ka B.A. Degree. Ine I la long I NONGMAIT LYNTI IA KA JINGSTAD, (Higher Education) HA KA LIANG KI KYNTHEI, bad ka Ri baroh ka sngewbha ban kynmaw ieit ia ka kyrteng jong I. Ha ka snem 1904 I la bass ia ka First Arts Examination, lane kumba ki ong mynta, ka I.A., bad I la long I banyngkong nyngshap ha ka Ri Assam baroh, bad I la ioh LAI TYLLI KI SCHOLARSHIP", artylli na Assam (Kawei kaba iadel lang baroh, shynrang bad kynthei bad ka Special Scholarship ia ki kynthei) bad kawei na Bengal. I la ialeh ia ka Final B.A. ha ka snem 1906—hynrei namar ba I la don ha ka jingpang khieshoh hamar ka por Examination, Im shym pass, hynrei I long I banyngkong ch na ki khun kynthei ka Ri Khasi-Pnar, ban poi haduh kata ka kyrdan

Ha ka snem 1905 I ba-ar na ki kynthei Ri Khasi, I Glorisamon, I la pass ia ka Calcutta Entrance Examination, bad I ruh I la ioh Scholarship Rs. 25/- ban leit sha Culcutta, hynrei ha ka jingpyniaid bastad U Blei Im shym lah ban bat ia ka Scholarship namar ba I la ioh ka Typhoid Fever bad I la pass ia ka Entrance *Ba Khem Don Ruiom bad Ba Khaw Phulla*, I la ioh leit bsut ha khmat U TRAI ban ioh shong junom junom lem bad U. U Chief Commissioner jong ka Assam ha kata ka por u Sir Bamfylde

Fuller bad I Lady Fuller ki la pynpaw ia ka jingkit-khia shaphang ka Skul bad ki la ju wan khmih hateng hateng ia ki khynnah, bad ha ka snem 1903 I Lady Fuller I la ai Baje rupa ia ka khynnah kaba kham minot ha ka Skul bad I la ioh I Glorisamon.

Ha ka snem 1906-7 la pynkylla ia ka Syllabus ka Calcutta Entrance Examination bad ka Latin ka la jia long kawei na ki compulsory Subjekt na ka bynta ki kynthei kumjuh kum ki shynrang. Kumta ki la shem ki jingeh ki bakhraw bad hapdeng kita ki snem kiba la bud ym shym don ba la pass ia ka Matriculation, hynrei don kiba la ioh Scholarship ban leit pule ha ka Campbell Medical School, Calcutta, na ka bynta ka Diploma Sub-Assistant Surgeon. I banyngkong ban ioh ia kata ka burom na ki khun kynthei Ri Khasi-Pnar, la dei I Mrs. O'Daugherty (Miss Flora Mohon Roy) bad I la trei bha bun snem ha Gauhati kum ka Lady Doctor. Na ka Girls 'High School hi, ki arngut banyngkong ki long I Mrs Eribon Jyrwa bad I Miss Sahin Ryntathiang bad KINE LAINGUT KI LA LONG KI NONGMAIT LYNTI HA KA LIANG KI KYNTHEI IA KA JINGSTAD SHAPHANG KA KAM DOKTOR bad kaba sumar pang. Arngut na kine ki la leit sha la ka jingjahthait, hynrei I Mrs Jyrwa I dangtrei hapdeng jong ngi haduh kine ki sngi. Naduh kata ka por ki la nangmih nangmih ki khun kynthei Ri-Khasi Ri-Pnar kum ki Lady Doctor bad ki Nurse ban leit kylleng ka Ri Assam bad ki Ri kiba sha lyndet ruh ban iarap ia ki para-

kynthei ha ki jingpang bad jingshitom jong ki bad ban pynphriang ia ka Jingshai ka Gospel ha ka liang ka met bad mynsiem.

Ha kaba kut ka snem 1912 I la wan poi I Mrs Mathias (Miss M. Francis B. A.) ban iarap lem ha ka High School bad I la sah haduh ba. sdang ka snem 1919, bad ka jingleit-noh jong I ka la long ka jingduh bakhraw Ha kita ki snem I la pyniaid ia ka Training Class, bad ki khynnah ki la myntoi shibun. Ha ka snem 1913 la pynkylla biang ia ka Syllabus ka Calcutta Matriculation Examination bad la pynduh ia ka ktien LATIN kum ka compulsory Subjekt, kumta ki khynnah kynthei ki la ialeh pat bad ki la pass naduh ka snem 1914 ter shi ter.

Iba nyngkong ban pass ia ka B.A. I la dei I Miss Enola Khain, Mrs Enola Mahanty ha ka snem 1918 bad I la wan hikai ha ka High School shi snem. Ha ka snem 1920 I Mrs L. Shullai (Miss Larian Khongwir) bad I Miss Hilda Bhajur ki la bud lem bad I Miss Trophila Shullai ha ka snem 1921, bad kine laingut ki dangsah kum ki hynmen badon-burom ha ka Staff haduh kane ka sngi. Kine ki la mait lynti bad u paitbah babun ki khun kynthei Ri Khasi-Jaintia ki la iabud ha ki dienjat jong ki. Ki la mih ki B. Sc ruh bad ki M. B., bad iwei na ki khynnah-skul barim, I Miss Mavis Dunn Lyngdoh B A B T., B.L., M.L.A., I la long ka dkhot ka Dorbar Thaw Ain ka Sorkar Assam, ka nongmih-khmat na ka bynta ki kynthei. ia I ba la thung Myntri (Minister) ruh, I banyngkong napdeng ki kynthei Assam ban ioh kum kane ka

burom. Ha kaba kut ka snem 1923 la phah ia I Miss H. M. Jones B.A. ban iarap lem ha ka Girls' High School, bad naduh ba sdang ka snem 1926 I la long Lady Principal ma I bad hapoh ka jingsynshar jong I ka Skul ka la nangroi ha kiei-kiei baroh. Ha ka snem 1938 I la leit shuti sha Bilad bad I Miss Anneta Jones B.A., I ba la wan poi na Bilad ha kaba kut ka snem 1937. I la khmih ia ka skul bad mynta ki iatrei lang baroh arngut. Katno ba ka Ri Khasi-Jaintia ka la dei ban sngewnguh ba ki khun kynthei jong ka ki la ioh ia ki lad kiba kat kine.

Na kane ka Report harum jong ka Lady Principal Miss H. M. Jones B. A., lah ban sngewthuh shai haduh katno ka Skul ka la roi, bad katno ba U Blei U la kyrkhu ia ka jingtrei ki shakri jong U.

Report na ka bynta ka snem 1940.

Ha kaba sdang ka snem Skul 1940 ki khynnah skul baroh ki la don 730 ngut, bad napdeng kine 510 ki long ki khynnah Khristan. Dei tang kane kaba long ka High Skul Khristan ha Assam, ha kaba ki Nonghikai baroh ki long ki Khristan. Ha kane ka School ki don ki lad ki baphylla bad kiba khlem kut na ka bynta ka jingialap ia ka Gospel bad ka jingpynphriang jong ka ruh lyngba ka Ri wat haduh ki dong kiba kyndong tam jong ka ryngkat bad ka jingiatrei-lem jong ki Balang, ki kmie ki kpa bad ka Skul. Haba khein lang ia kita kiba la pass ha kane ka snem 1940, ngi shem ba ka

jingkhein naduh basdang ka long kumne :—

150	ngut	kiba la	pass ia ka Calcutta Matriculation Examination.
24	ngut	,, ,,	B. A. Degree.
1	ngut	,, ,,	B. Sc. Degree.
32	ngut	,, ,,	Sub Assistant Surgeon Diploma.
2	ngut	,, ,,	M. B Degree,
100	ngut palat	,,	kum ki Nurse, ki Dispenser bad ki Health Visitor.

Haba kyrtiang dien sha ki por ba la dep bad kaba kynmaw ba mynshuwa eh la dei bunsien ban *khroh* katba lah ia ki khynnah kynthei ban wan skul, bad ba wat ki kmie ki kpa ruh kim shym sngew donkam satia ba ki khun kynthei kin pule kot eh, haba kynmaw ia ka jingkren duh-jingkyrmen jong ki babun ba ka lehnohei ban pyrshang ban phah ia ki kynthei sha ki examin kiba kham eh ba "Kin ym lah wat ban pass ia ka Middle English," ngi don ka daw bakhraw ban ainguh ia U Blei haba ngi iohi haduh katno ki la mih ki khun kynthei Ri Khasi-Pnar kiba stad bad riewblei, kiba la pyndonburom ia la ka jaid ka kynja, khamtam kiba la pyndonburom ia U Trai Kynrad U Jisu Khrist, bad kiba la sien-syntiew pynitynnad ia ka jinghikai jong U ha la ka jong ka Ri bad sha lyndet ki pud jong ka ruh, kiba la long ka jingkyrkhu ha ki babun ki rukom bad ha ki babun ki briew, bad ngim banse ban ong da ka jingsngewnguh

bad ka jingiaroh "KANE KA LONG NA U TRAI BAD KA LONG I PHYLLA HA KI KHMAT JONG NGI." Ki jingkyrkhu ki la tuid na ka Skul kum ka wah-bah sha kylleng ka Ri Khasi bad Jaintia, ki tnat jong ka ruh ki la poi haduh Ri Lushai, Ri Garo, Ri Naga bad kiwei-kiwei ki bynta ka Ri Assam.

Ka Jingtrei hapdeng ki kynthei hapoh ka Balang.

Ym dei tang ki skul kiba la long ka lad bad ka bor ban kyntiew bad pynbha ia ka longbriew manbriew ki khun kynthei ha kine ki Ri Lum Khasi bad Jaintia. Ki don bun kiwei kiwei ki bor kiba la iatreilem ha kane ka kam bakhraw, kum ka *Jingtrei ki Bible-women* kiba leit hikai ha ki ïng ki ïng ban bet ia u symbai ka Ktien U Blei, u lain pa u lain hangne hangtai, kaba la sei-soh ha ka jingim bariewblei ha ïng ha sem. Kum *Ki Jingiaseng Pynpaw* bad ki *Bible-Klass* kiba la pynroi ia ka jingshemphang bad ia ki jinglong jingim jong ki khun ka Balang baroh kynthei bad shynrang. Kum *Ki Jingiaseng Christian Eneeavour* kiba long kum ki Skul hapoh ka Balang ha kiba ki khynnah bad samla jong ka Balang ki ioh hikai shaphang ki kamram jong ki kum ki Khristan, ki kynthei ki ioh ia la ka bynta kum ki shynrang bad baroh lang ki iatrei lem da kawei ka jingmut "NA KA BYNTA U KHRIST BAD KA BALANG". Khamtam eh kum *Ka Jingiaseng Kynthei* hi kaba la long ka lad bah ban pynsan pynrangbah ia ki kynthei

hapoh ka Balang, bad kaba la long ka jingkyrkhu bakhraw. Ki Jingiaseng Duwai jong ki na kiba ki kiew ki jingkyrpad kum ka jingiwbih ha khmat U Trai na kylleng ka Ri, ki long kum *U TOR JONG KA BALANG*, bad dei tang ka Sngi khadduh ka ban sa pynpaw katno ki jingkyrkhu ki la mih na kine. Ki Jingiaseng Kren Snbjekt jong ki ki long ki lad ban pynproh-jingmut bad pynpyrkhat ia ki shaphang ki jingmaian ka Jingpynim Bakhraw bad ka jingieit Baphylla U Blei. Don ka jingiasohlang ba sngewtynnad shibun eh hapdeng ki kynthei ka Balang baroh sawdong ka ri. Ka jingiaseng kynthei ha man la ka Balang ka long kum ka "Unit". Te ia kawei-pa-kawei ka "unit" la pyniasoh bad ka Jingiaseng Sub-Distrik. Ia ka Sub-Distrik pat la pyniasoh bad ka Presbytery bad kata ruh bad ka Assembly, kumta ka don ka jingiatrei lang bad jingiasyllok lang kaba kordor shibun bad kaba myntoi shibun. Don ka jingroi ba phylla ha ka rukom ba ki kynthei ki lah ban pyniaid ia la ki jingiaseng wat ha ki jaka ba kyndong tam. Ki thung ia la ki jong ki nongialam bad nongthoh bad nongkitkam baroh bad pyniaid ia ka kam da ka jingmut bakhlain bad ba rangbah shibun. Mynta ha ki jingiaseng kynthei ASSEMBLY, la pyniaid ia ka kam baroh da ki kynthei trairi ha ki jingiaseng kren Subjekt bad ki jingiaseng ai Report shaphang ka kam baroh bad shaphang ka jingkynshew KHAW KHAM.

Kane ka jingkynshew Khaw Kham ka long ka lad Baphylla ba U Blei U la plie na ka bynta

ki kynthei ha ka Balang da kaba ki ioh ban pynphriang ia ka Gospel bad nang pynhajan ia ka sngi ba U Trai Un synshar na KUT SNIA KUT.

Kane ka rukom ban ai shi kham u khaw mynstep bad shi kham mynmiet na ka bynta ka Kam U Kris ka la sdang naduh ka tlang 1907-8. da ka jingkyntu U Mr. Joel Gatphoh ia uba ki ju khot "U Kpa jong u Khaw Kham" ha Ri Khasi Pnar, uba la iohi nyngkong ia kane ka rukom jingkynshew hapdeng ki Khristan ha ri Garo. Dei ha ka Presbytery ha Laitumkhrah ha u bnai November 1908 ba la pynkhih ia ka Balang baroh ban bud ia kane ka rukom, hynrei don ruh kiba la sdang naduh ki bnai bakhadduh ka snem 1907.

Ka bha lehse ban pynkynmaw ia kiei kiei ba la hikai ha kita ki por ba la sdang kane ka jingkynshew Khaw Kham. Ha ka Kot khubor "U Nongialam Khristan" (November 1908) la iathuh bniah ia ka jingkren I Mr. Joel Gatphoh ha kata ka Presbytery Laitumkhrah.

"Sngap mynta ! Ka Lad Bah ba U Blei U kdew ha ngi ki Khristan Khasi Synteng kiba duk, ka long ba ngin ai shikham u khaw mynstep bad shikham mynmiet sha ka kam jong U. Lada ngin leh ia kane baroh te ka jingkynshew shi-kham khaw kan palat ia kine kiwei ki jingkynshew lai shah bad HAPDENG AR SNEM LA KUMNO KUMNO NGI LAH BAN PYNDAP SKUL HA KI NONGKYNDONG BAROH.

Leh kumne :—

1. Na u khaw uba phi la tong bad la thew ban thep ha u khiewja, to shim shikham mynstep bad shikham mynmiet bad buh ha ka SHANG U BLEI. Wat shim ia ita i shikham na ka byrni ne na ka shang khaw jong phi. Phin ym duna u khiewja lane phin ym duna ka kpoh namarba phi shim ia ita i shikham ne shi shir ; phim donkam ban pet tam u khaw na kaba phi ju pet Pynban uta u shikham un mih kumba 6 ser shi bnai na kawei kawei ka ïng bad shimon shiteng na ka Balang kaba 10 ïng, kata ka long kumba Rs 9/- (khyndai tyngka) shi bnai. Da kata ka lad ka Balang Mawkhar hi kan pynmih kumba 70 ne 80 tyngka shi bnai, bad ka Balang Jowai ruh syriem kumjuh ne palat pynban.

2. Haba bam da u phan ne u krai ne u reiw-hadem lah ban leh kumjuh. Pynkyntang katto katne na uta uba phin sa shet ha ding, kumba don kiba leh na ka Balang Mawpat, bad uta ruh u la mih katno ynda haba la kut u bnai.

3. KYNMAW BAN YM PYNKHIM IA LA KA KHAM, namar phi kiba laingut ne sawngut shi ïng phin ym duna ei ei lada phi ai ka kham kaba biang. Uba marwei u lah ban ai shiteng kham ne troh khyndiat, pynban kata ruh ka la mih 6 anna ne shi bnai

4. Ban ym iapher eh haba shet ja haba dei da i khynnah haba dei da i rangbah, to ot da i tin ne ityndong lane i maloi iba shi kham khaw

Sumar na kine ki Jingbakla

1. *Wat kham lypa ar lai kham bad buh sha ka SHANG U BLEI.* "Ngi sheptieng ioh klet, kumta ngi shu buh lypa noh ar lai kham shisien buh", ong ki briew. Kata kam dei, namar phin hap thied tam u khaw, bad kan pynklet-noh ia phi ia ka rukom ai shikham mynstep bad shikham mynmiet, bad ha kaba khadduh phin pep syndon.

2. Wat pyrshang shi bnai nadien kata sa ong, "Ah nga la thew bad ka la mih shi tyngka shi anna ! Katno kaba sngewbha kumba shu ioh ei. Tang ba la tip katta ka mih shi bnai, te lada klet ne sngewsalia ban kynshew ia ita i shikham, ngan shu ai beit da ki peisa shi tyngka shi anna shi bnai." Hei lok ! Wat leh kumta ! Lada phi leh kumta kan long ia phi kumba la ong haneng. Kawei pat ia phi u baioh bakot te yn lei ? Kumta ruh bit, hynrei phin pynbakla ia ka rukom hapdeng u paitbah uba khlem peisa ? Uwei u shakri Sorkar u badonburom, haba i tnga i ong ba in shu ai da ki peisa ba salia buh khaw, u ong. "Nga te naduh la shibit ngan hukum ia ki shakri ba kin buh da i shikham hi kein, namar kata kan long ka rukom ia kiwei bad ngin hikai ban **ñiew-kor** ia kiei kiei kiba rit, bad katno IBA RIT I LAH BAN LEH ".

Te ngi ngi tip ha kine ki sngi ki snem haduh katno ba "*Ita iba rit*" i lah ban leh, la ym pat kot satia haduh kata ka jingkyrmen ba I Mr. Joel Gatphoh i la buh hakhmat ba "*hapdeng*

ar snem la kumno-kumno ngi lah ban pyndap skul ha ki nongkyndong baroh," namar, la ki la iaid ki 30 snem palat naduh kata ka por, ki dang sah kumba 1500 ki shnong ha ka Ri kiba haduh mynta kim pat ioh skul. Kumta ka paw shai ba ki dang don bun ki lok kristan ha ka Balang ki bym pat ai tista ia ka shikham mynstep bad mynmiet.

Ha kaba nyngkong bun ki briew ki la kren kumba ki sngewlehrain shibun ban ai ia ka jingai barit katta katta ha U BLEI BAKHRAW UBA HAKHLIEH TAM EH, ki ong, "ngi ju ai shikham ha ki s'iar barobor khlem da pyrkhat bad khlem da sngewduh ei ei, kumno kein ngin ai ha U Blei ia kaba kum kata !" Shisien sngew kane ka long ka jingmut ba sngew dei eh, namar kumba u la ong u Dabid Siem "Ngan ym ainguh ha U Trai U Blei jong nga da ki jingainguhthang kiba shu ioh ei ! Hynrei ka jingsngewphylla ka long ba wat ka jingai ka barit eh kat kane ruh, imat ki bun ki Kristan ki bym pat kwah ban ai satia.

La kumta ruh, ki don bun kiba la sngewbha ban ai bad kiba ai tista bad da ka jingkmen bakhraw ruh, te kiba kum kita baroh ki la shem ba ki jingkyrkhu baphylla U Blei ki la wan hiar halor kane ka jingai barit bad ba haba leh ryntih bad leh tista baroh lang, ka la man long ka Jingkynshew Bakhraw, kaba iamarryngkat bad ka Jingkynshew Balang bad kaba palat pynban.

Na kine ki jingkhein harum ngi lah ban iohi ba la ka la man long ka Jingkynshew

Bakhraw bad ka la kot shaduh ka Rs. 20,000/- palat (Arphew hajar tyngka bad palat) hynrei ha kine ki snem bakhadduh ka la kham hiar shibun bad kane ka long kaba ngewdiaw shibun. Ngi tip ba ka dor u khaw ka la duna ha ki saw san snem ba la dep, hynrei imat ka don ka jingkhein sting kumno-re-kumno ha ki jaka jaka kaba dei ban pynpyrkhat ia ki balang baroh.

Snem	Ki Tyngka ba la kynshew.	Ki Skul ba la kyrshan
1926	20692/-	107
1927	21124/-	107
1928	19770/-	
1936	11637/-	
1937	13475/-	
1938	13099/-	106
1939	13791/	106

Lada ki kynthei baroh kin leh ryntih ia kane. kan ym slem ba ka jingkynshew kan kiew pat ym tang sha ka Rs. 20,000/- hynrei sha ka Rs. 30,000/- palat bad ngin sa ioh ban plie skul ha ki shnong kiba sliang bad thrang ban ioh tip ia ka LYNTI KA JINGPYNIM

"Ma ngi bla ioh ka Jingshai, Jingstad
Bakhuid Bneng,
Ngi lah 'riewdum ban bynnud ka Sharak
ka Jingim ?
Jingpynim ! Ah Jingpynim ! Ka ktien
sngewbha ialap,
Ba baroh khun ka jingtim i'U JISU kin
iasngap."

———

KA LYNNONG III.

Ka Jinghikai Kot. *(Education).*

DA I MR. W. READE.

Ka jingsdang jong ka jingpule kot ha Ri Khasi ka la long najan bakut ka snem 1832, mynba uwei u Saheb samla uba kyrteng U Alexander B. Lish, uba dang 18 snem ka rta na ka Serampore Mishon, u la wan poi ha Sohra. Une u Saheb samla u tang shu poi ha Sohra u la plie kawei ka skul bad katto katne ki khynnah shynrang ki iawan, bad ha kata hi ka snem u la thoh ki kynja jingpule ba lyngkot bad u kylla Khasi ruh bun ki bynta na ka Gospel u Mathaios hynrei ym imat ba la shon ia kitei ki kot baroh lait tang ka Jingiathuhkhana halor u Lum bad katto katne ki Pharshi kiba la pynmih ha ka snem 1833. Ia kine ki kot baroh la shon da ki dak Bengali hynrei ha ka ktien Khasi.

Don ka jingiathuh ba u Saheb William Carey, ynda u la iohsngew na uwei u Ebanjelist uba la wan iakynduh nyngkong eh bad ki Khasi ha Pandua (hajan Majai), u la khih jingmut ban pynioh ka Testament Thymmai ha ka ktien Khasi bad la ong ba la pynkylla Khasi ia ka da ka jingiarap kawei ka Ayah Bengali kaba trei bad uwei u Saheb ha Sohra. Ka la shim por 9 snem ban leh ia kata bad ha ka snem 1834 la shon bad pynmih 500 kopi. Lada ka long kumta, ka jingsdang jong ki kot ki sla ha ka

ktien Khasi ka la long naduh ka por bad utei u Ebangelist uba kyrteng u Krishna Chandra Pal u long atiar ba pynkhih bad seng ia ki kot Khasi, bad jingpule Khasi.

U Saheb Lish u la plie 3 tylli ki skul, kawei ha Sohra, kawei ha Mawmluh bad kawei ha Mawsmai bad ka jingwan pule ki khynnah ka ikyrmen shibun. Ka skul ha Sohra ka don kumba 36 ngut ki khynnah kiba leit pule man ka sngi. Kat kum ka jingthoh imat une u Saheb u la don ha Sohra haduh ka snem 1838 bad ha kata ka snem ka Serampore Mishon ka la iasoh lang noh bad ka Baptist Mishon bad kata ka jingjia imat ka la pynsangeh ia ka jingtrei ha Sohra namar naduh nangta ym don khubor shuh shaphang ka jingtrei une u Saheb ha ri Khasi kaba lah ban buddien shaphang jong u ka long ba u la iap noh ha ka snem 1852 ha Calcutta.

Ha ka snem 1841, 22 tarik u June, u Saheb Thomas Jones I bad ka Mem na ka Welsh Mishon ki la wan poi ha Sohra. Une u Saheb u iohi shisyndon ba ka nongrim ban ialap ia ka Gospel ha ka ri ka long da kaba hikai ia ki briew, khynnah bad rangbah, ban pule bad thoh ia la ka ktien bad kumta naduh ba u poi u la hikai bun ngut ki samla hapoh bangla la jong man ka sngi bad ha ka snem 1842 u la plie biang ia ki skul. U Saheb Lish ha Sohra, Mawsmai bad Mawmluh bad u la khreh ka kot pule Khasi kaba nyngkong na ka bynta jong ki. U Saheb u la khreh bha shibun ia kane ka kot namar la pule ia ka kumba 60 ne 70 snem khlem da don jingkylla shibun. Kawei pat ka kot ba

la thoh bad shon hadien katei ka long ka jingkylla khasi ia ka kot Mother's Gift. Baroh ar kine ki kot la shon ha ka snem 1842. U Saheb Jones u la jied da ki dak Roman ban hikai ia ki briew bad ban shon ia ki kot ha ka jaka ki dak Bengali na ka bynta ka jingbeit bad jingsuk bad kane ka la long ka nongrim jong ka jinghikai, ka jingpule bad ka literature Khasi kumba ka la iaid haduh kane ka sngi.

Lah ban pyrkhat haba u Saheb Thomas Jones u wan poi ha u bnai June 1841 bad u plie ki skul ha ka por ba sdang ka snem 1842 ryngkat bad ka jingwallam ia ki dak thymmai, hato u ioh nonghikai naei ? Ka jubab ka long ba ka jingtrei minot bad jinglehshitom jong u ban lum ia ki khynnah samla ha la ïng bad ban hikai ia ki, tang hapdeng 6 bnai tam ne duna u la lah ban pynmih ki nonghikai Khasi banyngkong tam, ki Mawseng bad ki Mawnongrim ka kam hikai kot ha ka ri ia ki Khasi da ki Khasi.

Ka skul Mishon banyngkong eh la thaw ha Mawsmai bad la buh nonghikai hangta ia u Larshai,—hadien kata la thaw sa ha Mawmluh bad ha Sohra bad ki nonghikai ki la long u Nising ha kaba nyngkong bad u Jom ha kaba hadien.

Ha kaba sdang ka snem 1843, la wan poi shuh shuh ki Mishonari na ri Wales, bad hapdeng jong ki dei U Saheb William Lewis bad ka Mem, ha kiba la aiti bad pynshet ia ka kam hikai kot naduh ba ki poi. Ki ïng Mishon baroh shikatta ki don ha ka jaka Sorkar bad na ka bynta ka jingbit ka kam, la pynkynriah sha Nongsawlia

da ka jingshah u Siem Sohra bad kumta ka skul ruh la tei ha Nongsawlia. U Saheb Thomas Jones, ynda la pyllait ia u na ka kam hikai kot, u la ioh lad bad ioh por ban kylla khasi ia ka Testament Bathymmai bad ia ka kot Nongialam.

U Saheb William Lewis u iakynduh ym ka jingsuk ha ka kam hikai kot. Ka jinglong bad rukom ki khynnah ka long kaba dang dum bad dang khlaw bad kim lah ban shong jar jar wat tang khyndiat por ban pule ne thoh ne khein jingkhein. Haba dei hapdeng ka klas bad jingpule baroh ki mih kynsan shabar, kum ki masi na sem, ki da iaknieh ban poi bar nyngkong; ha badei pat ka jingkynmaw ia ka jinglaitluid ban leit sha lum sha wah, sha ka riam sim bad ka khwai dohthli, ka pynphet ia ki napoh skul bad katto katne sngi ym iohi shuh ia ki—jar suda ka skul. Hapdeng ki jinglong kiba kum kine, ka long kaba phylla pat ba ka jingroi ha ka jingpule bad jingthoh ka long ka bapaw bad bakhraw. Tang ka jingkhein te ka long ka jinglyngngoh bad ka baiong khlieh ka bakhraw hapdeng ki khynnah. "Ynda la batai la batai" u ong U Saheb Lewis, "ka khmat u khynnah ka iphngain kumba ka jingshai ka la ngam ha ka khlieh jong u, sa shiphang pat la dum biang tlip"—"Dei u ksuid phi Saheb" ong ki khynnah ynda kim lah peit shuh ia ka kam kheiñ jingkheiñ "bad um shah ia ngi ban nang jingkheiñ." Kine ki jingeh bad jingshitom ryngkat bad ka jingsngew ki khynnah ba ki don ne ki shah ha ka bor ki ksuid ka pynduna ia ki khyn-

nah na kaba wan skul bad bun ki jah noh. Hynrei ka jingpyrkhat bad ka buit stad U Saheb ban pynshlur ia ki da kaba ai prais ka la bat ia katto-katne bad ka la ring pat ia kiba la jah ban wan biang bad ia kiba thymmai de ban iawan pule.

Kawei pat ka jingeh hapdeng ki khynnah wan skul ka long ka jingduk bun na ki kim lah wan skul thikna na kata ka daw—la dei ban bsa ia ki ba kim wan tista sha skul U Saheb Lewis bad ka Mem khnang ban iarap ia kiba kham nang bad idon jingkyrmen, shynrang bad kynthei, ki la kit-khlieh ha lade ban bsa bad pynkup jaiñ ia ki bad ki khot shong ia ki ha Mishon Compound ha Nongsawlia. U Saheb Lieutenant Lewiu uba shong ha Sohra ha kata ka por, ynda u la tip ia kata ka jingeh ki khynnah ban wan pule kot ha skul bad ia ka jingleh U Saheb William Lewis bad ka Mem ban iarap ia ki, u ruh u la kit ban bsa 12 ngut ki khynnah bad ban pyndap ia ka jingdonkam jong ki. U la leh kumne haduh ba un da iap ha ka 1846 ha u bnai December. Kumta ka la long ka jingduh jingkyrshan ia 12 ngut ki khynnah kiba pule kot.

Kaba kham khraw ka jiugeh ba u Saheb William Lewis bad ka Mem ki iakynduh ka long ka jingpynpule kot ia ki khynnah kynthei kumba lah ban iohi ha ka Lynnong II ba la thoh da I Miss A. W. Thomas.

Kine ki la long ki jingeh ha kito ki sngi ki snem banyngkong ka jinghikai kot ha ka ri bad ki long kiba dang sdang. Ynda ki tymmen ki

san ki la iohi ba ka jingpule kot ka la shong nongrim hapdeng ki khynnah bad ia ka jingpaw jong ka jingtrei jong ka ha ki, ki la bitar bad ki la maham ia ki kmie ki kpa ba kin weng bad pynphet noh ia ki khynnah na skul, lymda kumta kan wan hap ka pap ka sang bad ki jingshitom har rukom. Ki shat ki khein khlem thait shuh, ia ki khynnah ki tohkit man ka sngi la hikai aiu ha skul, ki sneng bad ki kyntu ia ki khynnah ban ym kohnguh ia ki nonghikai ne ngeit ia ka jinghikai bad ban ym suidniew shuh ia ka pule kot ioh bitar u suidiap bad sa duhjaid duhkynja.

Hynrei hapdeng kane ka por ka jingpule kot ka la ioh jaka ha ka jingmut bad ka mynsiem ki khynnah ba la khamsan, ki la bang ia ka, ka jingshai ka la phngoid hapoh ka jingmut jong ki, kumta ka jingbyrngem, ka jingmai, ka jingshoh ka jingdat bad ki jingpynshitom na ïng bad na shnong da kumne bad da kumtai kim lah khang shuh ia ki ban leit skul. Don na ki kmie ki kpa ba kham eh ki knieh ia ki sopti bad ki jainkup haba ki khynnah ki khreh leit-skul—kita ki khynnah ki poi lyngkhuid sha skul.

Ki jingeh bashisha mynta ki la sdang ban pynpaw ialade. Katba ka jingshai jong ka pule kot bad ka Gospel ka nang ioh rung hapoh ka jingmut, ka jingtrei jong ka ka long ka jingiohi ia ka rukom rim ba kam iadei bad ka jingmih ka sngi ; kane pat ka thaw hapoh jong ki ia ka jingjngai-jingmut ia ki kam kñia kam khriam jong ka ïng ka sem, ne ka kur ka jaid bad hadien hadien ka pynpaw ialade ha ka jingkyrngah uwei

ar shuwa u khynnah ban shim bynta ha ki. Kane, hakhmat ka jingngeit ki barim, ka long ka jingpynwan ia ka jingbitar u ksuid u khrei ha ka ïng ka sem, ka kur ka jaid bad kan poi ka shitom bad ka duh i jaid i kur. Kumta kane ka long ka por ha kaba ka ding ka ieng kynsan buk ha ki kmie ki kpa bad u ñi u kong bad ki la set syndon ia ki khynnah khlem shah shuh wat tang ban jan sha Mishon Compound ha kaba don ka skul.

Ha ka jignlong rim ngi ju iehnoh shñiuh bad u san kum u shñiuh kynthei. Ym ju khap shñiuh satia bad ka don ka jingtieng ban leh kumta na ka bynta ka jingngeit ia u Thlen. Ki ma shibun wat haba don u shñiuh uba hap ioh leit ioh kiba ri thlen. Ha kane hi ka por 5 ngut na ki khynnah skul kiba shong hapoh ka jingsumar bad jinghikai u Sabeb Lewis ki khap noh ia la u shñiuh bad kum ban nang pynkhraw ia ka jingma kata ka jingleh, ki bred ia uta u shñiuh kat shaba lap. Ka jingtieng bad jingshyrkhei kane ka kam ha ki kmie ki kpa, kiba ha ïng ha sem bad ha shnong ha thaw ka la long kaba khraw eh—ki da khmih lynti ba kine ki khynnah kin sa ngat ka pang ka ban kut ha ka iap Ia ka jingsngew ki kmie ki kpa bad ki kur ha kaei kaei kaba kum kane, kham lah ban shu pyrkhat ban ia kaba iathuh ne thoh, Ka daw jong kane baroh ka long ka jingpule kot. Na ka sngi sha ka sngi, na ka taiew sha ka taiew bad nangta sha ki bnai bad sha ka snem kane ka jingtieng kam shym long ei ei ; ki khynnah ki koit ki shait bad ki khlain bha bad

kata ka la shoh ym khyndiat ia kiba ha ïng ha sem, ki lok ki jor bad u shnong u thaw baroh.

Hadien ka jingkylla Khristan ka Nabon ha ka snem 1848 ha kaba la long ka jingkulmar bad ka jingkhihwin ha ki thain Sohra-Mawmluh, ia ki khynnah baroh la pynpep skul lait sa tang iwei ar.

Shiphew snem hadien basdang ka jinghikai kot ha Nongsawlia la thaw skul sa kawei ha Shella bad hadien kata sa kawei ha Nongwar, kumta la don 5 tylli ki skul ha ri Khasi ha ka snem 1851 bad ki khynnah ha kine ki skul ki la don hapdeng 150 bad 200 ngut. Ki skul miet ruh la pynlong ban hikai ia ki samla bad kiba kham san kiba ym ioh por ban wan pule mynstep ne mynsngi namar ba ki leit sha la ki jingtrei.

Ha kine ki por u Jidor Singh Syiem Khadsawphra uba ju wan ju leit sha Sohra na ka bynta ka hima, U la shon jingmut shibun ia ka jinghikai kot ki Saheb Mishonari. Teng teng u leit sha ki jingiaseng bad u iohi ia ka jingnang pule ki khyndiat ngut ki Khristan bad kiwei de kiba la ioh jinghikai. Ia ki nongbud nongrap jong u la hikai pule da ki Khristan ha Sohra bad u Syiem u pynshlur ia ki, bad ha ka snem 1853 u Syiem u la ia kren bad ki Sahep. Mishonari kumta la plie ka skul ha Mawnai. Ynda u Larsingh u leit khmih ia ka kam sha Khadsawphra ha ka snem 1857, la pyniar ia ka kam pule kot da kaba plie shuh ki skul ha Nongrmai, Mairang, Laitdom bad Nongthymmai

de—Nangne pat ka nangpur shaduh Mawdem ha kaba la plie ka skul ha ka snem 1863. Ban ioh nonghikai ban leit trei shaduh shata ruh ha kita ki sngi ka long kaba eh namar ka jingjngai bad jingkyndong ka ri. U Liar Sordar uba la iohi ha Sohra ia ki soh ka jinghikai bad jingpule kot um suk jingmut shuh bad u la phah briew na la ki raiot ban leit sha u Saheb sha Sohra ban pan nonghikai. Ym don briew satia : hynrei khadduh khadwai haba ym banse shuh u Saheb u la phah da uwei u khynnah uba kyrteng u Dorsan. U long tang u khynnah bad ka jingnang ruh kaba malu mala hynrei ka jingkyrkhu ka bud ia ka jingtrei jong u bad ka jingroi ka long ka bakhraw.

Ha kaba sdang ka snem 1854, ka Sorkar Government of India, ha ka por u Lord Dalhousie kum u Governor General ka ri India, ynda ka la ioh ia ka report jong u Mr. A. J. M. Mills uba long u Judge ha Calcutta ba la phah khnang ban wan tohkit shaphang ka ri Khasi Jaintia bad ka jingsynshar ia ka, ka la ai ka jingiarap ia ka Mishon na ka bynta ka jinghikai kot Rs. 50 shibnai bad kane ka long ka lad ia ka Mishon ban plie ka skul ha Jowai bad ha Sohbar de Kum u nonghikai ia ka skul ha Jowai la phah da u Luh na Sohra. Hamar kane ka por ka Sorkar ka la thung kam hapoh jong ka 2 ngut ki khasi kum ki nongthoh (clerks) bad kata ka la long u khaw-pyni banyngkong eh ha ka ri ia ka dor ka jingnang pule kot na ka liang pyrthei. Hadien kane pat ka la thung sa ia u Jarkha de kum u Postmaster ha Sohra.

Ki skul ki la nangbun bad la nang plie katba ioh lad bad ki kot pule ki nangmih. Ki "Saw Gospel" bad ka kitab "Ki Kam ki Apostol" la shon ha ka snem 1856 bad sa bud sa ka kot "Wan sha U Jisu" ha kajuh hi ka snem. Ha kaba kut ka snem 1857 ki skul ha ka ri ki la don 16 tylli bad ki khynnah kiba wan tista sha kine ki skul ki long 204 ki shynrang bad 36 ki kynthei ; haduh kane ka por ki skul baroh ki dang long ha ki thain Sohra bad ri War bad kawei ha Jowai—ka skul kaba ar ha Jaintia la plie ha Lamin ha ka snem 1859. U nonghikai uba ar ha Jowai u long u Larsing uba leit shim ia ka jaka u Luh. Une u Larsing dei uba leit sha Bilat (Wales) ha ka snem 1860 ryngkat bad u Saheb William Lewis ban pynbit ialade ban wan hikai pat ia la ki briew ha la ka ri hynrei u la iap noh ha ri Wales ha ka snem 1863, ha kaba 24 tarik u bnai August bad la tep ia u ha Chester.

Ka jingbuh khajna ing da ka Sorkar ha ri Jaintia ha ka snem 1860, la ka long tang ka barit eh, ka la pynmih ka jingbymsngewbha hapdeng ki Synteng bad ki la ialeh pyrshah ia ka. Shibynta na ka ri ka ieng da ka thma pyrshah ia ka Sorkar, hynrei hapdeng khyndiat por la jem bad kut noh. Ka don ka jingiathuh ba khyndiat por hadien kata, la buh khajna thymmai biang. Kane ryngkat bad ka jingkhang ki Sorkar ban thangbriew ha ka jaka ba ju thang hapoh shnong na ka daw ka jingkoit jingkhiah, ka la kyrsiew pat ia ka mynsiem ialeh pyrshah. Kum ban pynkynroi shuh shuh ia

kane ka jinglong bad ka mynsiem hapdeng ki briew, uwei u kynja rangbah pulit u leit lushia bad leit khang ia ka shadniam ha Jalong, ha kaba ki pyndonkam da ki wait ki sum, ki ryntieh ki khnam. Une u rangbah pulit (lehse u kynja Sub-Inspector of Police) u leit da ka bor u knieh ia kita ki tiar ba ki iashad bad kata ka la long ka dak jong ka jingkhihthma ha ka ri baroh kawei ha u January 1862. Ki Synteng ki la thang ia ka Thanat, ia ki ïng mishon bad ia ki skul, kumta ka jinghikai kot ha kata ka thain ka la sangeh kumba shisnem tam. Ka la jur baroh shisnem hynrei la pyndem ha u March 1863.

Ki Khristan ha ri Jaintia kim shym iasoh lang ha kane ka thma hynrei ki don ryngkat bad ki briew bad ki shipai Sorkar bad ki la ioh ka jingsngewbha bad jingsngewnguh u Colonel Haughton uba long u rangbah nongpyniaid ia ka jingialeh—une u Saheb ha ka report jong u u ong ba ka jinghikai ba kine ki Khristan ki la ioh ka la pynlong ia ki ki briew bakohnguhsyiem bad bashongsuk. Khyndiat bnai hadien ba la kut ka thma u Lieutenant Governor ka Bengal u la wan khmih ia ka ri bad u la sngewbha shibun ia ka jingtrei ka Mishon bad haba u la tip de ba uwei ruh u Khristan um shym iasoh ha ka thma hynrei baroh ki iabynta ia kajuh ka jingshitom bad ki briew Sorkar, u la pynkhraw ia ka jingiarap na ka bynta ki skul haduh Rs. 500 shibnai. Ka jingiarap ka Sorkar ba la ang ha ka page 51 la pynkhraw na ka Rs. 50 sha ka Rs. 150 shibnai ha ka snem 1861—mynta

la kyntiew haduh 500 bad ki skul ki la nangbun, ki la don 23 tylli bad ki khynnah skul 700 ne 800 ngut.

U Saheb Thomas Jones II uba na Glyn, Bala, uba la don ha Sylhet kumba lai snem u la wan shimti ia ka kam ha Sohra bad u la nang plie shuh shuh ki skul. Hapdeng 6 snem naduh ba u poi u la pyniar ia ka jingpule shibun eh bad ha ka snem 1866 la don 65 tylli ki skul bad ki khynnah-skul ki la kot sha ka 2000 ngut. U Saheb Jones n la trei shitem bad jur shibun ban pyndap nonghikai ha kine ki skul da kaba u lum kumba 150 ngut ki khynnah na ki shnong ki shnong baroh bad u shna ia ki ban long ki nonghikai. Hynriew bnai na ka shisnem u hikai ia ki ha skul bad hynriew bnai pat u phah ia ki ban leit hikai. Da kane ka rukom u Saheb u la lah ban pynphriang ia ka jinghikai baroh sawdong, shaduh Mawnai ha ri Khad-sawgphra shaduh Nongbah, Mustoh, Shangpung, Nongtalang bad shaduh Nongstoin ha thain sepngi. Ha kane ka por ym don shuh ki hima Siem Khasi bakham heh lait na ka Nongkrem, kaba khlem da don kawei ne ar kī skul.

Ynda la bun ki skul bad la nangroi ki jingpule la mih sa ka jingeh ban ioh ki nonghikai kiba iabit ia biang bad ka jingroi hinrei ha ka por ba ki Sorkar ki pynkhraw ia ka jingiarap, (grant) la don artat ka jingpyrkhat bad ka jingtyrwa ban pynlong ia ka skul ha Nongsawlia ka Normal School khnang ban hikai ia ki samla ba kin long ki nonghikai. U Lieutenant Governor ka Bengal hi u la tyrwa ia kane bad kumta ha

u bnai April 186 kane ka jingpyrkhat ka la kylla kam bad ka skul Nongsawlia ka la kylla Normal School bad la buh ia ka hapoh ka jingsumar U Saheb Hugh Roberts ia uba la pynkynriah na Sylhet sha Sohra khnang na ka bynta kata. Ki Sorkar ki siew ia ka tulop u Headmaster. Second master bad Third master bad 20 ngut ki khynnah de ki la ioh baibam 4 tyngka shibnai uwei uwei haduh 4 snem. Da kane ka jingpynthymmai tang khyndiat snem hadien la ioh bun ki nonghikai ki babit ha ka ri. Ka Normal School na ka bynta ki khynnah kynthei ruh la plie ha kajuh ka snem kum ka jong ki shynrang bad la buh hapoh ka jingsumar ka Mem U Hugh Roberts. Ki sohnyngkong jong kine ki skul ki la mih ha ka snem 1870, uwei u shynrang bad 4 ngut ki kynthei bad ha ka snem 1871 ki la mih sa 7 ngut pat bad ki la leit sha ka kam hikai Napdeng kine, 3 ngut la thung Ezangelist u Badon, u Satī bad u Ksan. Dei naduh kane ka por ba ki nonghikai ba la tbit bad ba la pynbit ki la mih napdeng ki Khasi hi bad ba ka jingroi bakhraw bad ba da paw bha ha ka jingpule kot ka sdang.

Ha ka snem 1870 ha u bnai March, u Saheb Thomas Jerman Jones u la wan poi ha ri Khasi bad u leit shimti ia ka kam ha Jowai. Ha ka snem 1876 la pynkynriah ia u sha Shillong, ha kaba la sdang ia ka kam ha ka snem 1871. La buh ruh ia une u Saheb ban khmih ia ka Mawdem. U Saheb Jerman u la plie skul ha Mynnar, Belahari, Mawroh, Warmawsaw, Nongum bad hawei hawei de ha ki phang sepngi bad

ka jingpule kot ka la btur sa sha kito ki thain. Ka jinghikai ruh ka la nangbha nangbha namar la nangmih ki nonghikai ba la pynbit ialade na ka Normal School ha Nongsawlia ter shi ter man ka snem. Ha Sohra pat la wan shimti ia ka kam bad ka skul Normal da u Saheb John Roberts (hadien u Dr. John Roberts) uba la don ha Shella kumba 4 snem pallat namar U Saheb Hugh Roberts u leit shuti sha Bilat ha ka snem 1876. Ki jingjia ha iing ha sem jong U Saheb Hugh Roberts ki la pynpep ia u ban wan phai sha ri Khasi kumta U Saheb John Roberts u la sumar ia ka Normal School kham bun snem tad haduh ban da wan poi U Saheb John Ceredig Evans ha ka snem 1887. Ha kane kajuh ka snem la seng ia ka Theological Institution ha Nongsawlia kaba la long ka College mynta, bad ia U Saheb John Roberts uba la lait ban sumar ia ka Normal School, la buh ba un pyniaid ia kane ka Institution kum u Principal. Ka jinghikai kot ka la nangiaid stet bad kham sha jrong; ka skul ha Shillong ka la san bad U Saheb Jerman Jones u la kyntiew ia ka ban long ka High School. Ha kano ka snem la pynlong ia kane ka Mission High School ym lah tip thikna; hynrei ka dei ban long ha ka snem 1884 ne 1885.

Ka snem 1891 ka long ka jingsdang ka juk bathymmai ha ka history jong ka jinghikai bad jingpule kot ha ka ri. Ka jingkylla ka bakhraw ha ka jingpyniaid skul ka la jia bad kata ka long ka jingialum bad jingpyniasoh lang ia ki

skul ha Shillong. Ia ka Normal School ha Sohra la pynkynriah sha Shillong bad la pyniasoh lang bad ka Mission High School bad ka Govt. High School kaba la sdang ha kine ki snem. Kumta baroh laitylli ki la long kawei ka skul hapoh ka jingpyniaid U Saheb J. Ceredig Evans kum u Principal ne nonghikai rangbah bad hapoh ka kyrteng Government High School Shillong. Ka skul dei kane kaba long mynta tang ba ka Normal Section kam don shuh. Kawei pat ka daw ba kane ka snem ka sahnam ha ka history ka long ba ka ka jingkylla khasi ia ka Ktien U Blei ka dep. Lehse ka bit shikyntien ban buh hangne ka jingthoh ia ki kyrdan ba la mih pateng pateng bad lyngkhot lyngkhot ki bynta ka Ktien U Blei kaba pyni ia ka jingtrei minot bad shitom Ki Saheb Mishonari baroh kiba la wan shane :—Ha ka snem 1846 U Saheb Thomas Jones I u la pynmih ia ka Gospel U Mathaios, ha ka snem 1853 U Saheb William Lewis u la pynmih ia ki Saw Gospel bad ki Kam ki Apostol, ha ka snem 1871 la mih ka Testament Bathymmai baroh kawei, ha ka snem 1885 ka Pentateuch, kumta ter ter ha ki snem babud la mih "U Joshua haduh U Job", haduh "Ki Salm, Malakhi haduh ban da dep baroh kawei ka Ktien U Blei ha kata ka snem". Khmih ia ka Jingkyrkhu bakhraw ba la mih na kane ka Kitab jong ki Kitab ha ka Ktien Khasi.

Ki skul ha ka ri ki long ki skul ba ia pule lang bad khynnah shynrang bad khynnah kynthei' hinrei la plie ka skul kynthei ha Nongsawlia ha ka 1867 bad ha Shillong kum ha ka

snem 1887. U nonghikai ba rangbah hangto u long u Babu Sulon na Umlyngka, La ka histori jong kane ka skul bad ia ka jingroi baphylla ha ka jinghikai bad pule kot ki kynthei ya shem ha ka lynnong II ba la thoh bniah da I Miss A. W. Thomas.

Lehse shikyntien kan nang-iarap shuh shuh ban angewthuh ia ka jingroi ka jinghikai kot ha ka ri da kaba tip khyndiat ia ki kot ba la shon ha ka ktien Khasi haduh kane ka por. La lah iathuh lupa shakhmat shaphang ka kot Nongialam bad kiwei ba ki Saheb mishonari ki la lah shon bad pynmih. Ha ka snem 1855 U Saheb William Pryse u la pynmih ka *Khasi Grammar*, ha ka snem 1859 la kylla bad shon da U Saheb Robert Parry ia ka *Scripture History;* ka kot Pilgrim ka la mih ha ka snem 1867 da ka jingtrei shitom ka Mrs. Lewis; U Saheb Hugh Roberts u la pynmih ka Dictionary phareng sha ka khasi kaba heh kaba 360 page kaba la long ka kitab jingiarap bakordor eh ia u Khasi baroh ha ka snem 1870 Ki kot Jingrwai Khasi ki la mih ha ki snem 1850 bad 1860 bad kaba heh ka la mih ha ka snem 1876. Nangta pat la mih sa i kot Mari Jones ha ka snem 1879 bad ha ka snem 1891 U Saheb Hugh Roberts u la pynmiq ka Khasi Grammar kaba 210 page, ka kot kaba kyrhai ki jinghikai ban nang ia ka ktien Khasi. Ka kot khubor Khasi banyngkong ka "Nongkit khubor" ka la mih ha ka snem 1889 bad U Saheb William Williams u pyniaid ia ka.

Nadien kane, khamtam na basdang ka spahsnem kaba arphew ki kot pule ki la nang-

mih, ki traishnong ruh ki la mih kiba lah ban thoh bad ki la iathoh ki kot pule skul, kum ki kot jingkhein, ki Geography, ki Readers; kumta ha kine ki por la don katto katne ki kot ha ka ri kiba long ka jingiarap ba kan nang san; ki kot niam ki nang mih, ka Myllung ka la roi, ki khanatang ki la paw bad kiwei kiwei de ha la ka lynti lynti.

Hapdeng ki sawphew snem ba la wan ka Mishon ha ka ri, ki briew kiba la san la rangbah ha ka jingpule ki la mih. Kiba pynbit ialade ban shakri ia ka ri kum ki nonghikai bad ki Ebangelist ki la nangmih bad ha ka snem 1890 sawngut ki rang-da-jied na ki dong ki dong ka ri ki la aiti ialade sha ka Ministry, u Juramon, u Ksan Shella, u Iang Lalu bad u Ksanbin. Ha ka jingpule pyrthei ruh ka jingroi ka nangpaw kham tam naduh ka snem 1891 ba la pyniasoh lang ia ki skul hapoh ka jingsumar bad jingpyniaid U Saheb J. Ceredig Evans bad ha ka snem 1898 la mih ki graduate banyngkong ha ka ri, u Solomon Blah bad u Dohory Ropmay (mynta u Rai Bahadur Dohory Ropmay) uba la ioh Honours ha ka English. Nadien nangne la nangmih iwei shisnem ar shisnem haduh ba mynta ki la mih ter-shiter. Hapdeng ki riewdonnam kum ki scholar, ngi sarong shibun kum ki Khasi na ka bynta u Premchand Roychand Scholar ba tang marwei hi jong ka ri Assam ba u dei u Khasi, u Rajen R. Thomas M.A. U la long u Professor ha ki College Assam hinrei mynta u shim ia ka kam Secretary jong ka Public Service Commission. Kan ym pat kut ruh ka jingia-

thuh ia ka jingsan ka jingstad bad jingkiew u khun Khasi khlem da ong shikyntien ba u hymmen I Bah Rojen Thomes, u J.J.M. Nichols Roy (Bah Ioy) u la long u dkhot ka Dorbar Thawain ka ri Assam u banyngkong na ki khasi bad arsien u la long u Minister (myntri). Mynta ki khasi ki nangiamih ha la ka lain ka lain jong ka jingstad kum ki doktor, ki riewain (lawyers), ki riewniam (Bachelors of Divinity) bad kiwei de. Ha U Mr. Bransley Pugh, B.Sc. B. Ag. uba la leit shaduh America ban pynbit ialade ha ka Agriculture bad ha ka Theology de ngi don u briew (u khasi) uba long u Principal ka College Agriculture ha Allahabad, bad u mishonari ba kata ka Mishon Presbyterian na America ka la thung ha ka juh ka kyrdan bad ki phareng na kata ka ri.

Kane ka long ka jingroi ha ka liang ki shynrang, Ka jingroi ka jingpule kot ki kynthei ruh ka la sdang ban paw katto katne snem hadien ba la wan shimti I Miss Thomas ia ka skul. Ka jingtrei shitom ine I Miss ban pynsan ia ki khynnah kynthei kan neh rta ha ka khanatang jong ka jinghikai kot ia ki kynthei, kata, ha ka jinghikai ba kham jrong. Hapoh ka jingialam jong I ki kynthei ki la roi bad kiew bad ka kynthei khasi ka banyngkong kaba la mih bad pass Entrance (mynta Matriculation) ka long ka Annamon Tham ha ka snem 1902 bad ha ka snem 1904 ka la pass ia ka first Examination in Arts (mynta Intermediate in Arts). Nadien nangne ki kynthei ruh ki nangroi nangkiew bad nangiamih ter-shi-ter bad ka bor

ne jabieng jong ki ka iatan marshiak bad ki shynrang. Ka ri Khasi Jaintia kam sahdien shuh ha ka jingstad bad jingshai, ki samla kynthei Khasi ki la ia parum pareh kum ki graduate ha ka Arts bad ka Science. Ka ri ka don ka riewain kynthei de, ka B.L., bad kata ka long ka Mavis Dunn Lyngdoh kaba la nang kyntiew shuh shuh ia ka burom ka jaid ka kynja da kaba ka long ka Minister (myntri) kynthei banyngkong ha ka jylla Assam. Kum ki doktor ki kynthei khasi ki la shlei ha khasi, ha dkhar bad shaduh ki ri jngai ka India, kum ki Sub Assistant Surgeons. Kawei ka la pass ia ka M.B. Examination. Ha ka lain doktor dang tang arngut na ki khasi kiba la ioh ia kata ka degree M.B. haduh kane ka sngi uwei u shinrang bad kawei ka kynthei.

Jingbieit ka nangphet, jingdum ka nangduh,
Syntiew jingtip ruh ki nangphuh;
Kumne ka ri shaphrang ka mih,
Umpohliew jingstad ka iaidih.

Ka bynta jong ka ri Khasi shaphang sepngi ka dang sah shrah kat haduh ka snem 1900, kum ka ri Lyngngam bad ka ri Jyrngam; kumjuh ruh ka ri ki Hadem sha artet ka Jaintia. Hadien la plie skul lane la iohlad ban plie ia ki bad ka jinghikai kot ka par hapdeng ki briew jong ki. Katba lah ban bud dien ka skul banyngkong ha Lyngngam ka la long ha ka snem 1901 bad kaba ha Jyrngam ha ka snem 1904, ha ka shnong ba khot Nongbri. Ka Hadem ka la

san bha ha kine ki snem, bad ki kyndong baiar shaphang shathie bad mihngi ka jylla Shangpung baheh ruh ki la nang iaioh la ka bynta ha ka jinghikai bad jingpynnang. Ha ki snem ki ban dang wan, ynda ka jingshai ka sngi ka la poi sha ka shitengsngi, kine ki jaka baroh ruh kin pynmih la ki tiewiwbih ha ki tnat ka jingshemphang baroh, bad kin iaiaid ryngkat bad ki bynta ka ri shane shapdeng lum.

KA LYNNONG IV

Ka Revival ha Ri Khasi Pnar.

DA

U Rev. E. H. Williams.

Ka Revival ka long ka jingtrei phylla jong U Mynsiem Makhuid ban pynkynduh ia ki briew shaphang la ki pop bad ban pynthymmai ia ka Balang da kaba pynbaptis ia ki dkhot da ka bor bneng ba kin pynkyntang ia la ka jingim baroh phar sha U Blei bad ba kin shakri ia U da kaba phla ia U bad ialam ia kiwei sha U Trai.

Naduh ka por ba U Jisu Krist U la phah ia la ki synran, "ban ialap ia ka Gospel sha ka pyrthei", ka ju jia pateng la pateng ha ki por ba U Blei U ibit, ka jingkhih kaba kham phylla ha ka balang Kristan. "Ka lyer ka beh kat shaba ka mon; bad ngi iohsngew ia ka jingsawa

jong ka, hinrei mem tip nangno ka, wan, lymne shano ka leit;" Kine ki jingpynkhih kiba na U Mynsiem Bakhuid ki ju paw ha ka jingtrei jur shibun ha ki dohnud ki briew haduh ban da pynkylla ia ka jinglong jong ki bad ki phai sha U Blei. Ha kum kine ki por, ki ju don ki jingiaseng bakynja-mynsiem kiba shit rhem bad ki briew ki sngewthuh shai ba U Blei hi U la wan jngoh ia ki. Ki soh U Mynsiem ki nangpaw ha ka jingkylla bha ki briew ha la ka jinglong. Ki briew ki sngewkynduh shaphang la ki pop, wat ia kiba ki la set la bun snem; hinrei ha kane ka por, kim suk mynsiem shuh khlem da phla ia ki. Sa ba ki nongialam ki ioh ka jingithuhpaw bathymmai shaphang la ka kamram, bad ki nongialap ki la pynbna ia ka khubor babha da ka jingshitrhem kaba phylla.

Ka Jingkhreh.

Ha ka snem 1903 ngi la bna ba la pynlong ha ka Keswick Convention, ha Bilat ka jingiatehlang ban duwai ia U Blei ba Un phah ka Revival bad bun ki balang ki la iasoh lang ban kyrpad ia U Blei ba Un pynthymmai ia la ka kam ha kylleng ka pyrthei. Kumta, ha ri Khasi ki la mih bun ki balang kum ha Maram bad shawei shawei kiba la iakut ban iaduwai man ka taiew ba U Blei Un phah la U Mynsiem. Kum kine ki jingiaseng ki la pynlong ha Laitkynsew, Mawphlang, Rangthong, Mawiang bad kiwei kiwei ki jaka. Bun spah ki Khasi ki la kular

ban iaduwai khnang ban ioh Revival. Te ynda la pynlong ia kine ki jingduwai kumba lai snem la bna ba la sdang ka revival bakhraw ha ri Wales. Ynda kumta, ki lok Kristan kylleng ka ri Khasi ki la kyndit, bad ki jingiaseng duwai jong ki ki la nang bun briew, bad ki nongduwai ki la sngew kynduh shibun haba ki iakyrpad ia U Blei ban wan jngoh ia ka ri Khasi kumba U la kyrkhu ia ka Balang ha ri Wales. Ka jingthrang ban ioh ka jingkyrkhu ka la nang jur. Ki briew ki la sngew ba ki la kloi ban bred noh ia ki jingpynwit baroh kiba lah ban khang lad ia ka jingkyrkhu Ki la pyrshang ban pynsuda ialade na ka jingieit pyrthei, khnang ba U Mynsiem U'n ioh shong shapoh jong ki.

Ka la don bun ka jingpule na ka Ktien U Blei. Ki briew ki iawad jingshai shaphang ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid. Bunsien ha ki jingiaseng, la sdang da kaba pule shaphang ka Sngi Pentekost. La kham iawan briew sha ka Skul Pynpaw Sngi U Blei Ha Mawphlang, ki tymmenbasan bad ki rangbah ki iadon kumba 20 ne 25 ngut ha ka klass jong ki, bad ka jingiasyllok hangta ka la ju long kaba bang eh. Ha kaba 5 tarik u March 1905, ngi la ioh ka por kaba sngewbha eh. Ngi ia pule na ka Gospel U Ioannis. 1.33, shaphang ka jingbaptis kaba da U Mynsiem Bakhuid, bad kita ki rangbah ki la sngewkynduh shibun haba iapyrkhat shaphang kita ki ktien. Don kiba jaw-ummat ruh. Ha ka ban sa wai skul pynpaw, u nongialam u la khot ia uwei na kine ki rangbah ban duwai, bad u la theh shlei ia la ka mynsiem ha khmat U

Blei. Nga la sngew ba U Trai da shisha U la don lem bad ngi. Ynda u paitbah u la mih na ka jingiaseng. ki la ialeiet da ki lai saw tylli ki kynhun sha la ïing da kaba ruwai sngewtynnad. Ngi la sngewthuh ba U Blei U la sdang ban jubab ia ki jingduwai ki briew jong U. U paitlang U Blei ha ri Khasi u la don ka jingkwah kaba jur ban ioh ia ka jingwan U Mynsiem Bakhuid, bad ha bun ki jaka la iaseng ha ki ïngmane ban iaduwai man ka niet. Ha ka snem 1905 la sdang da ka taiew jingduwai hinrei ynda la kut kata ka taiew, ki briew ki la nang iawan kham bun, bad ki rangbah ki la iakut ban nang pynlong shuh shuh ki jingiaseng, kumta kine ki jingiaseng ki la nangiaid shit rhem da ki bnai, haduh ba la wan ka revival kum ka jingshlei.

Ha ka Presbytery ha Pariong ka la jia ka revival kaba phylla. Don ki briew kiba la wan shane na jngai ua sha kiwei pat ki Presbytery, namar ba ki la thrang ban ioh ia ka jingkyrkhu. Ha ka sngi-thoh-dieng la ioh ka jingiaseng duwai kaba kordor shibun. U nongialam u la khot ia uwei arngut da ka kyrteng ban duwai, hinrei la mih kiwei kiwei kiba shu mih hi ban duwai bad ki la theh ia la ki mynsiem ha khmat U Blei. Ki duwai ba U Blei U'n theh ia la U Mynsiem hapdeng jong ngi kumba ha ri Wales. Katba kine ki dang duwai, kiwei ki la pyrta, 'A Trai, trei hapdeng jong ngi'; 'To pynpaw ia la ka bor', bun ki ia iam bad kïwei ki ia ong 'Amen'. Hynrei ka jingiaseng kaba phylla tam ka la dei ha ka janmiet Sngi U Blei. Arngut na ki Evangelist Khasi ki la iathuhkhana ryngkat

bad ka bor na bneng. Kine ki la dei U Babu Olik, Mawphlang, bad U Babu Joel na Mawkhar U Blei U la don lem bad la ki shakri. Hamar ba la mut ban pynwai ia ka jingiaseng, la pynkyndit ia ngi da ka jingsawa uwei uba la ieng ban duwai napdeng u paitbah. U kyrpad ba U Blei Un ym pyllait ia ki khlem da kyrkhu ia ki. Ngi la ia ap baroh shisngi ba Un pynpaw ia la ka bor bad mynta ngi la poi sha kaba kut ki jingiaseng khlem ka jingkyrkhu *kaba kh uw*, 'Ah U Blei, to theh *mynta* ia la ka jingkyrkhu halor jong ngi baroh; katba Me nang kyrkhu ia la ki briew ha ri Wales katne katne, wat phah noh ia ngi suda.' Te katba une u lok u nang duwai, kiwei pat ki la sdang ban ia duwai ha kajuh ka por. kynthei bad shynrang, hadien kata la jia ka jingphylla: bun ki ia duwai lang; don kiba lyniar jam, ba U Blei Un ismei ia ki; don ki rangbah kiba iapler; bun kiba iam bad don kiwei kiba ia rwai iaroh ia U Blei. Hadien kata *mano-re-mano* u la sdang ban rwai. 'Ah jingieit kat ki duriaw' bad ki la iarwai ia kane bu isien, haduh ba don kiba imat kum ban shad hangta ba ki lakmen eh. Katba kita ki nangrwai, kiwei pat ki nang duwai ba U Blei Un dang kyrkhu shuh shuh! Kane ka jingiaseng ka la nang iaid haduh shi baje mynsynia. Ha kane ka jingiaseng la bun ki briew kiba la ioh jingkyrkhu ha la ki mynsiem.

Kum la shai u Saheb Robert Evans u la leit sha Nongkasen ban sah miet, bad hangne la jia ka jingiaseng ba phylla, ha kaba uwei u samla Kristan, uba na Mairang, u la shem ka jing-

kynduh kaba khraw bad u la wan sha ka jingiaseng ban pan map bad ban aiti ialade pat ha U Trai. Ha Marngor ha kajuh ka sngi, haba ngi ioh ia ka Jingkhawai U Trai, la jia ka jingpait dohnud kaba khraw hapdeng ki rangbah. Ki iadem haduh tbian ban phla ia la ki pop. 'Ah Trai to map ia ngi, ba ngi wan sha ka ïng jong Me, da ka jingiashun paralok, kumba rah ia ki ryntih ki khiam sha skul ban iasiat paralok; map, map, ko Trai! Kylleng ka ri Maram kat sha ba leit, kata ka jingrhem mynsiem ka la don bad ki briew ki iaroh ia U Blei.

U Kpa u De, na Nongsawlia, u la long uwei uba la wan sha Pariong bad u la leit phai sha la shnong, uba la dap da U Mynsien. Haba u iathuh hangta shaphang kiei-kiei ia kiba u la iohi bad iohsngew, ki jingduwai hangta pat ki la nang shitrhem bad ynda kumba shitaiew, hamar ka por ba ki iapynlong ka Jingkhawai U Trai, ki jingduwai ha ka miet Sngisaitjain ki la long kiba dap da ka umjer bneng. Ki briew ki bym ju duwai ha ïingmane, ki la ieng ban theh la ki jingkyrpad ha khmat U Blei. Don ruh kiba ieng ban iathuh ia kaba ki la shem ha la ka mynsiem. Kawei ka khynnah, kaba kyrteng ka Sinai, ka la sdang ban iathuh shaphang ialade, hadien kata ka la phai sha ka jingduwai. Ka ia duwai iaduwai bad ka ia iam, ia iam. Ka kyrpad ia U Blei ban isnei ia ka ïng jong ka. Hangta sa kïwei pat ki kynthei ki la ieng ban duwai bad ki ia iam pait dohnud. Mar kumta hi ka ding ka la poi sha ki rangbah bad ki ia ieng bun ban

ia kyrpad ia U Blei. Ynda kane ka jingshlei ka la kham thanda, ki la sdang ban iaroh ia U Blei, ki da ia rwai bun sien ia ki jingrwai shaphang ka jingieit U Blei.

Hinrei kane ka long tang ka jingsdang ki jingphylla. Bun ki jingiaseng kiba shit rhem ki la long ha ïngmane bad ha ki ïing ki briew. Ha kane ka jaka, ka revival ka la trei da kaba ki briew ki la sngewkynduh shaphang la ki pop. Bun kiba ieng ha jingiaseng ban phla ia la ki pop bad ban pan map na U Trai. Uwei u briew uba la shitom jingmut eh na ka bynta la ki pop u la jinjar eh, tad haduh ba u la sngewthuh ba U Blei U la lah map ia u, bad ynda kumta, u la kmen haduh katta katta, ba u da shad sawdong ka ïngmane. Kawei ka kynthei ka la mareh sha ïng Mishon kaba la dap da ka jingkmen haduh katta katta, namar ba U Blei U la map ia ka.

Uwei u rangbah Kristan u la ieng ha jingiaseng ban iathuh katno u khuslai, namar ba U Trai U la buhrieh ia la ka khmat na u. Tmat ba U Mynsiem U Blei U la ït ia ka dohnud jong u bad u la shem ialade uba kham sniew ban ia kaba u la tharai. U la pisa mynsiem, bad u la phla ba u iohi ia ka dujok ding, bad mynta u sngewthuh khyndiat shaphang ka jingshitom kita kiba la jot. Ynda arsngi hadien kane, u la shem ka jingsuk ; U Trai U la tyngshain ia la ka khmat ha u pat bad u la dap da ka jingkmen. Katno kaba itynnad ban iohi ia une bad ia uwei pat u parabangeit ba ki da iapiam bad iakhublei paralok ha ka jingiaseng.

Ha kawei pat ka miet, uwei u rangbah u la shem ka jingsuk mynsiem na ka jingphla kawei ka kynthei ha ka jingiaseng. U ieng ban ong ba u la ioh thik ia ka ktien ia kaba u donkam eh ha la ka mynsiem. Ka jingshem mynsiem iwei ka jia long ka jingkyrkhu ia kiwei ruh.

Ka Revival ha Shillong.

Ynda khyndiat sngi hadien kine ki jingjia ha Nongsawlia, ka la wan ka jingkyrkhu U Mynsiem Bakhuid ha Mawkhar. Kane ka long ka jingthoh jong uwei uba la don hangta. "Ha ka Sngi Saitjain, kaba 1 tarik u April, haba ngi la leit sha ka jingiaseng duwai kumba ju leh, ngi la sngew ba don ei ei kaba kham pher ha kita ki jingduwai ha kaba sdang ka jingiaseng. Dei U Jo u tymmen-basan uba sdang bad u kyrpad da ka mynsiem kaba dap bad da ka jingkwah kaba jur, kumba ka dohnud jong u ka thrang kum ban iap ban ioh ia ka jingkyrkhu. Katba u nang duwai, ngi iohsngew ki jingud na ki briew bad don kiba sdang ban duwai pasiaw. Hadien kata, ki briew ki la sdang ban iam bad kiwei ki la duwai jam, kiwei pat ki la lynñiar bad ki iapan ka jingmap na U Blei, kiwei ki la iaroh ia U Blei ba U la lah ban pynim ! Ha kawei ka ben la don kawei ka kynthei kaba la lah sakma la slem bad hadien jong ka, ka shong ka kmie jong ka; ka khun ka duwai ba U Blei U'n map ia ka. Ka dohnud ka kmie ka la shlei haduh ba kam lah kan shuh, hynrei ka iaroh jam da ka jingkmen bad ka thap kti do. Uwei u samla shynrang sha

shiliang ïngmane, u la sngewkynduh shibun, ka dohnud jong u ka la dap da ka jingkmen. bad u la sdang ban rwai lem bad kata ka kmie, "To burom eh ia U". Ha kawei pat ka dong ïingmane la don kawei ka kynthei kaba la sngewshyrkhei ia la ki pop, bad ka la kyllon ha tbian. Sa uwei u samla pat u la iohi ialade hapdeng ka jingma ka bakhraw, namar ba um pat ju aiti ialade mynno mynno sha U Khrist. u la sngew kumba u dieng sympat U Blei u la wan dei ha ka met jong u bad u la pyrshang ban phet noh na ka jingiaseng bad na khmat U Blei hynrei um lnh khih na ka ben. bad u la lynniar da ka jingshoptieng bad u duwai ba U Blei Un map ia u. Katba u nang duwai, kata ka jingsympat ka la sangeh bad u la mad ia ka jingsuk mynsiem ka bym lah ong shuh, kumba ka ju wan ha kita baroh kiba aiti ialade ha U Nongpynim.

Don uwei pat u samla, la u long hapoh ka balang, pynban u long u khynnah uba thala, bad ha kane ka jingiaseng u la dep da ka ka jingshyrkhei namar ba u sngew kumba don mano-re-mano uba khyrwait ia u, bad u la thiah pang bun sngi hadien kata.

Ka Presbytery kaba phylla ha Shillong.

U Rev. J. Ceredig Evans u la thoh kumne shaphang kane ka Presbytery. "Ha ka histori jong ka balang Presbyterian ha kine ki snem, lehse ym pat shym la don kawei ka Presbytery kaba kum kane kaba la pynlong ha Shillong aaduh 12-14 tarik" August 1905.

Ka jingshitrhem ki Khristan ka bym lah ong, bad don ki jingjia hangta ia kiba ngim lah klet lano lano.

Bun spah ki Khristan ki la iawan na ki shnong kiba jngai hapoh ka Presbytery hi, bad la don ruh katto katne kiba nawei pat. Ka la shai ba la don bun kiba la wan namar ba ki khmih lynti ban shem ei ei kaba kham phylla. Ki la lah ia duwai shibun ba U Blei Un kyrkhu, bad ka jingngeit jong ki ka la nang ioh bor na ki jingjia kiba la don ha ki bnai kiba la lah.

Ki kam ki la sdang ha ka Sngi Thohdieng mynmiet da ka jingiaseng duwai, ha kaba bun spah ki briew ki la ialang ban duwai bad ban iaroh ia U Blei Ki la duwai khnang, ba U Blei Un don ryngkat bad ba U Mynsiem jong U Un ialam ha kiei kiei baroh.

Ka Sngi U Blei ka la long ka sngi bakhraw jong ka Jingkhawai bad shaphang kata U Saheb Evans u la thoh kumne :—"Ha ka Sngi U Blei ha ka por 10 baje mynstep. u paitbah u la lah pyndap ia ka iingmane kaba heh ha Mawkhar haduh ba ym ngiam shuh, bad ki la don bun spah ki bym ioh rung bad ki la dei ban ieng sha bar. Ki la ioh lai tylli ki jingiaseng kiba neh naduh 10 baje haduh shiteng synia, lait na kumba ar kynta. Kumta ki briew ki la don haduh khadar kynta hapoh iingmane. La iathuhkhana laisien, bad lait na kine ki por, u paitbah u pyniaid ia ka por baroh ha kaba duwai bad rwai. Teng teng ka jingiaseng ka la shit rhem haduh ba imat don ki briew ki bym tip briew shuh namar ka jingkmen jong ki. Mynno myn-

no ngim ju iohi jingiaseng kum kane. Bun phew ki briew ki iashad, sa kiwei kiwei ki bym shym shad, ki da kaweh kti ha kaba iarwai ia ki jingrwai bakordor ha ka ktien Khasi da ki sur Welsh bad English. Bun spah na une u paitbah ki la long ki samla, lehse kham bun na ki kiba duna laiphew snem ka rta. Ka la long ka jingiohi kaba phylla, ia kaba ngim lah klet lano lano, ban peit sha kine ki samla kiba la klet lut ialade ha kaba iaroh ia U Blei Uba la leh bha ia ki bad Uba la kyrkhu ia ki bad kyntiew ia ki sha ka jinglong kaba mynta. Ngi lah ban ong, ba U Jisu Khrist Um ju ioh mynno mynno kat kane ka jingiaroh mynshuwa ha kine ki lum Ri Khasi. Ban long Khristan mynta, ka mut ba u briew u la iasoh lang bad u paitbah ba la siewspah bad ba u la ioh ka jingmut kaba thymmai bad kaba kham jylliew ia kita ki jinghikai ia kiba ki la ju mlien mynshuwa. Ki subjek kiba khraw mynta ki long, U Jisu Khrist ia Uba la sahnarphna, ka snam ka diengphna, kum ka lad ia ka ban khuid na ka pop. Dei kum kine ki ktien kiba mih eh ha ki jingduwai, bad dei ki jingrwai kiba pynpaw ia kine ki jingmut kiba u paitbah u kham sngewbha ban iarwai ryngkat bad ka jingkmen bym lah ong shuh.

Ha ka miet lah-Sngi-U Blei, ka iingmane ka la dap shoin pat. Ngam nang ban iathuh shaphang kata ka jingkmen kaba la don hangta ; ki samla bad ki rangbah ki iashad da ka jingshit rhem haduh ban da klet bad por bad jaka. Don ki jingduwai kiba sngew shon jingmut shibun eh, khamtam ka jingduwai jong uwei u rangbah

uba trei ha ka P.W.D. Ka jingphla jong u katno ba u la duna baroh shi katta, ha kaba pyndonburom ia la U Nongpynim, bad u duwai ba U Blei Un ai la ka jingaiei ha u bad ka bor ia ka ban kyntiew burom ia la U Nongpynim hakhmat la ki para ri naduh mynta. Kine ki jingduwai ki la shon jingmut shibun ia u paitbah.

Don kawei ka Mem ha ka jingiaseng, kaba long ka tnga jong uwei u Jarnel, bad ka la sngewkynduh shibun eh, la kam sngewthuh kawei ka ktien ba la kren, hynrei ka la sngewthuh ba U Blei U don hangta bad ba U trei ha ki dohnud ki briew bad ba U jubab ia ki jingduwai jong ki.

Ynda u la lah duwai uta u rangbah, u pyrsa jong u, uba long u samla uba kham leh sting shaphang ka niam hynrei uba la dang kylla kaba mut shen, une ruh u la duwai jur katta katta haduh ba u paitbah u la iasngew kynduh lem. Naduh ka mynsiem u ainguh ia U Blei na ka bynta ka jingisnei jong U ia kiba ha ïing jong u.

Kane kane ka jingiaseng ka la neh haduh shiteng synia.

Ha ka miet sngi hat Majai ka jingiaseng ka la long kumjuh. Te ynda la wai ka jingiaseng shiteng synia, katto katne na ngi ngi la ia ieng ha ïing-mane, Katba nga dang iakren bad uwei u Khristan, u la wan uwei u samla ban ong ba ki kwah ban iohsngew kaei ba kawei ka kynthei ka ong. bad ba ki kwah ba ka ïing kan jar jar. Ngi la leit sha shiliang ka ïingmane. Hangta ki la don arngut ki samla kynthei kiba kum a

khadhynñiew snem ka rta ki iashong lang bad ki la don kumba sanphew ngut kiwei pat kiba iashong hajan ban ia sngap...Kawei na kine ki kynthei ka kren pasiaw ; shisien ka kren ha lade shaphang ka Jingaiei baphylla ka jong U Blei, shaphang ka Jutang ka jingaiei, shaphang ka jingieit U Blei. Ka kren ia kine ki ktien kum kaba la mlien bha shaphang kine kiei kiei kiba jylliew ki jong U Blei. Hadien kata, ha ka sur kaba sngewtynnad eh, ka la rwai shi lain ar lain na ka jingrwai ia kaba ngi iatip bha. Imat kumba ka la klet noh lut ia ki briew kiba don hangta ; kumba ka jingmut jong ka baroh ka la leit lut sha ka ban khmih ia kine ki jingphylla kiba khraw kiba ha ka jingpynim U Khrist. Kata kawei ka kynthei, imat ba ka don ha ka jinglong rngai (trance). Ka rwai da ka jingsawa kaba kham jem, ne jarjar, bad ym don na ngi kiba sngewthuh ia kita ki jingrwai, teng teng pat ka iarwai da ki sur kiba ngi tip. Don ki sur thymmai ia kiba ki la sei nangta hi, ki tuid kum ka umpohliew na ki, bun ki dkhot kiba i beit ka rukom jingrwai &c. Haba ka la thait ban rwai ka shu kren pasiaw ia ki ktien stet shibun. Ha kane ka por ki ktien bad ki la long kiba thymmai kiba la mih tang hangta hi.

Ynda la slem kata ka kynthei ka la wan phai pat sha ka jingtip-briew bad imat ba ka la kmen shibun. Hadien kane uwei u Ebanjelist u la sdong ialam jingduwai bad hadien kata, uwei pat u la sdang rwai ia kata ka jingrwai revival ia kaba ngi iatip baroh.

Ah jingieit kat ki duriaw
Ah jingisnei ba la shlei, &c. &c.

Ka ïing baroh ka la dap da ka jingkmen bad kita ki sanphew hynriewphew ki briew kiba don ki la iarwai iashad kum ban ym keinnoh shuh. Kiwei pat kiba ha ïing, ynda ki iohsngew ia ka jingrwai ki la iawan mih sha ka jingiaseng kaba la neh jin ha dnh 2 30 a.m.

Ha ka sngi balang, la ioh ka jingiaseng kaba dap ka ïingmane bad la don uwei u samla uba long tang u nongrep, hynrei u la kren da ka bor bakhraw ha kane ka jingasen. Une u la dang wan sha ka niam Khristan tang lai bnai bad u la ioh ka jingkylla kaba shisha. U iathuh kumno ba U Blei U shah shkor ia ki jingduwai jong u. Ka kmie, bad u kñi bad uwei pat u kur jong u ki la iawan baroh sha U Trai Jisu. Katba u nangiathuh ia kine kiei kiei, ngi sngew ba u la long shisha uwei uba la ioh ia U Mynsiem Bakhuid, namar ym don uno uno u samla uba kum ma u uba lah ban kren ha kane ka rukom lymda u long hapoh ka bor U Mynsiem. Hadien kata, uwei u samla nonghikai u iathuh shaphang ka jingiaseng kaba ha kawei ka nongrit kum mynhynnin bad kumno ba jin khadwei ngut ki la kut jingmut ban aiti ialade ha U Jisu Khrist.... mar kumta, ieng uwei u Ebanjelist ban rwai 'Ah jingieit kat ki duriaw' bad u paitbah u la rwai shit rhem katta katta namar ba U Blei U la knieh noh ia kine ki khadwei tylli ki mynsiem na ka jingjot.

Lah ban thoh shuh shaphang kine ki jingiaseng hynrei tang kane ka la biang ban

pyni khyndiat shaphang ka Presbytery baphylla kaba la long ha Shillong ha u August 1905."

Ka Presbytery kaba ha Laittyra.

U Babu Mondon Bareh, Evangelist, (mynta ba la iap), u la thoh kumne shaphang kane ka Presbytery.

"Ka long kaba eh ban iathuh shai shaphang ki Presbytery kiba ngi ioh ha kine ki sngi. Mynno mynno ngi la donkam ban shu thoh shaphang ka jinglong ka kam bad ki jingrai; shaphang ki subject bad ki jingiathuhkhana bad ki dkhot. Ngi da khmih shaphang ki jingiaseng, ka ber ki jingiathuh-khana bad ka jingshah shkor u paitbah &c., &c. Hynrei hadien ka Assembly Sohra kiei kiei baroh ki la kylla. Ka don kabor kaba khraw bad baphylla kaba la iaid lyngba ka ri, bad ka rukom ba pyniaid ia ki jingiaseng ka la kylla nadong shadong.

"Mynno mynno ngi la ju leit sha kine ki Presbytery tang ban ia pyrkhat shaphang ka kam bad ban sngap ia ki jingiathuh-khana. Ha kine ki sngi ngim ialeit na ka bynta kum kita ki kam. Mynta ngi ia leit ia ka ban ia mane Blei. Ki Presbytery jong ngi mynta ki long ki jingiaseng ia ka ban duwai bad ban iaroh ia U Blei. Ngi la lah iohsngew shaphang ki Presbytery ki baphylla hynrei ngam ngeit ba ngi la ioh ka Presbytery kaba kham phylla ban ia kata kaba ha Laityra. La sngew ia ka bor U Mynsiem haduh katta katta ha ka jingiaseng duwai ha ka

Sngithohdieng, kaba la nangiaid haduh palat shiteng synia.

"Ha ka step Sngisaitjain, la pynlong ka jingiaseng jong ka Presbytery. Ha ka por shiteng sngi la ioh sa kawei ka jingiaseng ban kren subject, Gal. VI. 14. Hangne la pynkynmaw ia ngi ba ka Diengphna ka long ka daw bah bad ka tynrai jong ka Revival, bad dei ban sumar ioh jah noh ka Diengphna na khmat jong ngi. Lada weng noh ia ka Diengghna, kan jah noh ka Revival shisyndon. Kita ki lok ki la iakren bha shibun, hynrei la shu tyllep noh ia ki da ka jingduwai bad ka jingrwai, bad kamta ka la long ha ka jingiaseng mynmiet de.

"Ha ka Sngi U Blei, ka bneng ka la kham dum, la khriat ba don u lyoh bad ka la sdang jaw slap ruh. Ki la iakut ban pynlong ia ka jingiaseng artylli habar, bad la jied arngut ki nongiathuh-khana. Ha ka por 10 baje bun na ngi, ngi la ia leit sha ka madan iaseng, hynrei la sdang ban slap, bad ngi la iawan phai sha ka ïingmane. Khala khala ka ïingmane ka la dap shoin, bad dang bun ki briew ki la ia ieng shabar ha u slap bad ka l'er. La lah weng noh ia ki tin ba ker ia ka ïingmane, khnang ban ai lad ia kiba shabar ban iaioh bynta lem. La ioh tang kawei ka jingiathuh-khana, hadien kata u paitbah u la khie buk ban ia rwai bad duwai. Kane ka la neh palat lai kynta. Ka la don ka jingsngewkynduh mynsiem kaba jur eh. Katba ki dang iarwai, ka ïingmane ka la khynñiuh! Ei ba lah ban iathuh shaphang kata ka jingkmen, ka jingsngewtriem, ka jingryntih hapdeng

ka jingbymryntih ; ki jingtrei mynsiem ki paw wat ha ki met ki briew. U paitbah baroh shitylli u la iashad kum uwei u briew. Ka ktien jong U Mynsiem Bakhuid ka la don lem bad ka jingsawa u Paitbah ; ym lah lon ia kane. U nongthoh jong kine ki ktien u la sngew pyrshah eh ia kane ka jingshad kaba la don ha ka Revival, hynrei haba u la iohi ia ki briew ki jong U Blei ba ki iashad ha Laityra, u la klet noh ia la ka bor ban kem daw bad u la kynmaw sa tang shaphang ka jingshad ki briew ki jong U Blei ha bneng, hangta ha kaba ki iakyntiew ia la ki jingsawa ban iaroh junom ia U. Dei kumne ba kane ka jingiaseng ka la iaid ; lai saw kynta ha kaba ki la klet noh lut ialade, lai saw kynta kaba dap da ka jingkmen bad jingsngewbha suda.

"Mynta to ngin iapoi sha ka jingiaseng kaba ar. Na ki jingiaseng baroh, dei kane kaba la long ha nga kaba kham maian. La pynlong ia ka habar. La ka la khriat eh, ki briew kim shym suidñiew ia kata, namar ba ki la dap da ka jingkmen ba U Mynsiem Bakhuid U la don lem bad ki.

Ynda ngi la iarwai la khamslem, nga la iohi ba iwei i khynnah kynthei i la leit kiew sha ka jaka ialam. Nga la kylli i dei i ei ? bad ki lok ki iathuh ba i dei i Sansuki na Tyngnger, i khynnah i ba la ioh ki jingkyrkhu kiba khraw na U Blei ha kane ka revival. Ka la shai ba ki jingshemmynsiem ba phylla jong ka ki la trei wat ha ka met jong ka. La kumta ruh, ka i koit bad i sūk mynsiem.

"Haba ka sdang ban kren ka ong ba ka ka sngew ialade tang kaba tlot bad babieit, hinrei la kumta ruh ka sngewkyntu ia ka ban phla shaphang ka jingtrei U Blei hapoh jong ka ; kumta lada kan shu sngap, kan long kumba kan sahnarphna pat sa shisien ia la U Nongpynim baieit.

Hadienkata, ka la iathuh kumno ba U Trai U la khot noh ia ka na kaba shakri ia ki ksuid ; kumno ba ka kam treh ban kohnguh ; kumno ba ki kmie ki kpa jong ka ki la byrngem ban pyniap ia ka, lada kan kylla Khristan, namar u kpa jong ka u shun eh ia ka kyrteng U Jisu Khrist ; kumno ba U Jisu U la pyni ha ka ia ka dujok bad ia ka bneng. Ka ong, "nga la iohi ia ki da la ki jong ki khmat ; hadien kata, U la ong.—Un sa pyndonkam ia ka ban ialam ia la ki kmie ki kpa sha U Jisu Khrist lem bad bun kiwei kiwei kiba ha Tyngnger. Ynda ka la kohnguh la pyndap ia ka mynsiem jong ka da ka jingsuk bymlah ong. Hadien kata, U Blei U la pyndep ia la ka jingkular, da kaba wallam ia ki kmie-ki-kpa jong ka, bad palat 140 ngut kiwei pat ban ngeit ha U Jisu Khrist. Ka ong ruh, ba U Blei U kloi ban trei ha kajuh ka rukom ha kiwei pat, lada ki pyndem ialade lut sha ka jingialam U Mynsiem U Blei.

"Haba ka sdang kren, ka jingsawa ka la rit bad tlot, tang khyndiat kiba dang lah ban iohsngew ia ka, hynrei katba ka nang kren, ka jingsawa ka la nangkhlaiñ bad ka jingiaseng baroh ka la iohsngew shai ia ki ktien jong ka. Haba

ngi shah shkor ia ka, ngi sngew kumba ngi ioh ka khubor na ka pyrthei ba kynja mynsiem, bad ki khmat baroh ki la ikmen. Ynda ka la kut la ka jingkren bad ka la duwai, ngi la sdang ban rwai, "Pynkhraw ia U Jisu Khrist U Trai &c.", bad katba ngi nang iarwai, ngi la sngew ba la kyntiew ia ngi sha ka jingiasyllok bad U Mynsiem Bakhuid, bad ba ia ki pop jong ngi la buhrieh junom da ka jingjop thiaw U Khun U Blei. U paitbah u shad, kumba la dap da ka jingkmen jong U Mynsiem. La pyniasoh shitylli ia ngi da ka jingiateh kaba maian, bad ngi la iamih noh nangta, tang haba ka miet ka la wan bad ba ngi la dei ia ka ban leit sha la iing."

Kane ka Presbytery ka la long kawei na kiba phylla eh. Ka mynsiem jingiaieit ka la pyniasoh lang kawei ia uta u paitbah, bad ym shym la don shi kyntien ha ki jingiaseng ka ban pynthut lane pynwit ia ka jingiaid ryntih ka kam. Ki la don kumba 2000 ki briew ha ka jingiaseng kaba ha madan, bad imat ba ki dohnud jong ki baroh ki la iashlei da ka jingieit U Khrist. Ha ri Khasi kumba ha ri Wales, la pynpaw ia KA DIENGPHNA U Khrist, bad ka jingialap ia ka jingieit U Blei ha U Khrist ka la jop ia ki briew. Ki khmat ki briew ki la tyngshaiñ kumba ki la poi sha kawei pat ka pyrthei. Ki iarwai, ki iashad, ki iakner ia la ki kti sha bneng ban iaroh ia Uta Uba la shah iap halor ka diengphna ha Kalbari. Ki la don bun ki briew kiba don hapoh ka *trance* bad ki la shem bun ki jingphylla.

Ka Assembli baphylla ha Mairang.

Kane ka Assembli ka la long ha Mairang ha u bnai March 1906. Dei kane ka Assembli kaba nyngkong naduh ba la sdang ka revival ha Ri Khasi bad bun hajar ki la khmih lynti ia ka da ka jingthrang kaba hir hir. Ki la ngeit skhem ba U Blei Un kyrkhu ia ki hangta bad ba Un tyngshaiñ ia la ka khmat halor jong ki, ba kan nangphriang kylleng kane ka jingtip shaphang ka jingieit jong U Blei. Ha kylleng ki balang ki parabangeit ki la pynher la ki jingduwai sha bneng na ka bynta kane. Ha ki lynti, haba u paitbah u nangtuid sha ka jingiaseng na ki shnong ba jngai, ki da ia sangeh sangeh ban shongthait bad ban duwai ba U Blei Un kyrkhu.

Ki briew ki la iawan na kylleng ka ri lum, ri thor, na Sylhet bad naduh Lushai ruh la wan shi kynhun ki rangbah ; baroh ki iathrang ia ka rivival.

Bun spah ki briew na Sohra bad na Shella, ki iaiaïd iarwai arangi laisngi lynti sha ka Seion jong U Blei ha Mairang. Ki khmat jong ki ki la tyngshaiñ da ka jingkmen bariewblei, namar ba ki la pdiang ia ka jingaiei U Mynsiem Bakhuid. Ki la long kum ki khun Israel kiba leit na la ki shnong ban kiew sha ka templ ha Jerusalem. Ki jingmut bad ki dohnud jong ki ki la dap da ka jingkwah ban ioh iakhawai lem ha kata ka Jingkhawai, ia kaba ki ngeit bad khmihlynti ba U Blei Un ai ha ki ha ka Assembli. Ki ong, "Ngi long ki khun kiba thngan, bad ngin leit sha Mairang ban ioh jing-

bam, ka jingbam mynsiem, khnang ba ngin khlain ban iaid la ka jingleit pilgrim jong ngi haduh kaba kut, bad haduh ban da poi sha ka ïing suk jong ngi ha Bneng''. Ngi la pdiang shibun ka jingkyrkhu ha lynti, shuwa ba ngin poi sha Mairang--Ka jingleit, ka jingkmen bad ka jingshitrhem ki Khristan ka la pyndap ia ngi da ka jingkmen. Katno ngi la ioh myntoi na kita ki jingiaseng duwai kiba ki iapynlong ha lynti, teng teng ki ia shong harud ka wah rit ne hapoh ki dieng ban ia dem khohsiew ; ki iathuh ha la U Kpa Uba ha bneng, shaei ba ki ialeit bad ki iaduwai ba Un ai ka jingkyrkhu kaba khraw halor ka Assembli. Kane ka jingiasyllok mynsiem ba ki iaioh lem paralok bad lem bad U Blei ka la pynklet ia ka jingthait jong ki, la ki la iaid lynti jngai. Te ynda ki la lah poi sha Mairang, ki la kloi ban plie ia la ki dohnud ban pdiang ia ka jingkyrkhu. La pynkhreh ia ki da U Blei hi ha ka rukom jong U hi, bad U la kad ia ki bneng bad U la wan hiar ; ki lum ki iatuid ha khmat jong U. U Blei u laleh ia ki palat ia kaba ki la pan lane khmih-lynti. Kumta, ki la shem ba U Blei U ju leh ia kiei kiei kiba khraw na ka bynta kita kiba ap ia U, kiba ap ia U da ka bashisha.

Kawei ka Mem kaba dang wan poi na Bilat ka thoh kumne,—"Shuwa ba ngan mih na la ka ri nga la don ka jingkwah kaba khraw ban wan poi sha ka Ri Khasi ban lap ia ka Assembli namar ba nga ngeit ba ka Assembli kaba nyngkong hadien ka Revival kan long ka ban da kynmaw slem, bad ka la long kumta.

Ka la long kaba itynnad eh ban iohi ia ka jingbun briew ki baiawan poi na kylleng ki shnong kiba kylleng ka ri Khasi bad Jaintia. La ring ia ki da ka kyrteng ka jong U Jisu Khrist. Ki khmat jong ki ki la dap da ka jingangnud ban ioh jingkyrkhu. Imat ba ki la iawan wad ei ei kaba khraw. Ngam nang ban batai bha shaphang ki jingiaseng, namar ba ki la long ki jingiaseng kiba hapoh ka bor U Mynsiem Ba-khuid. Naduh ka jingiaseng kaba nyngkong, ngi la sngew ba ka Bor U Blei ka la don, haduh ba haba dei badei ka la long kaba sngewtriem. Ki jingiaseng ki la sdang tad shu poi ki briew ha shnong, bad nga iohsngew ba la don bun ki jingiaseng kiba rit ha lynti ia ka ban duwai. Nga sngew kumba ka l'er ka la dap da ka jing-duwai. Lano lano ngan ym klet ia ka jingiaseng kaba ha ka step Sngithohdieng. Ngi la poi sha ïingmane ha ka por 8 baje, bad ngi shem ba ka jingiaseng ka la lah nangiaid la kham slem. Ka ïingmane ka la dap shoin da ki briew, hynrei ngi la ioh rung na kawei ka jingkhang-ït. Ki dang iarwai ia kata ka jingrwai, "Pynkhraw ia U Jisu Khrist U Trai," bad nga mut ba ki la iarwai tang ia kane kumba shi kynta tam, namar ki iarwai bun wat ia ka, bad imat kin ym thait shuh ia ka ban rwai, 'To burom eh ia U.' Ka la itynnad eh. Baroh ki la sngew ba U Blei U don ryngkat. Lajan baroh ki la iarwai da ka bakhaprip, bad ki met jong ki ki da khih lem bad ka sur jingrwai. Don kiba la hap sha ka jinglongrngai, kiwei pat ki la iashad da ka jing-sngewbha bad ka jingkmen, haduh ba ngi la

sngew kumba ki angel bneng ki iadon lem ban iaroh ia U Blei, ha kaba ong, 'To burom eh ia U'. Tad shu sangeh ka jingrwai, la kiew ki jingduwai na kylleng ka ïingmane Ah, ka lalong ka por kaba suk bymlahong. Ka la pynkynmaw ia nga shaphang ka jingiaseng revival kiba nga la iohi ha ri Wales, bad nga la sngew ba la dei u juh U Mynsiem Uba trei ; la ki jaka ki iapher, bad ba la dei ka juh ka Diengphna kaba pynum noh ia ki dohnud hangne ha ri Khasi kumba ha ka ri baieit jong ngi hi. Don na kita kiba hapoh ka jinglongrngai kiba ong ba ki la iohi ba ki angel ki iakiew iahiar halor u paitbah, bad kiwei ki iohi ba U L'oh u la wan hiar halor ka ïingmane.

Nga la lah iohsngew shibun shaphang ka jingtrei U Blei ha ri Khasi myn ha kane ka snem, bad nga la khmihlynti shibun, hynrei ngam shym la sngewthuh mar shiteng haduh ba nga la iohi da la ki khmat ia ki jingpynkylla kiba khraw kiba la jia long. Ngi shu peit lyngngoh bad ong, 'Katno ba U Blei U la leh.' Sa ha ka Sngi U Blei dang step ngan ym klet lano lano ia kiei kiei kiba nga la iohi, haba ki la iaseng kumba phra hajar ki briew ha madan bad haba U Mynsiem U Blei U iaid hapdeng u paitbah, U da pynkynduh ia ki briew shapang ka pop, shaphang ka hok bad shaphang ka jingbishar de, phim lah ban don hangta khlem da sngewkynduh. Wat tang ban iohi kat uta u paitbah, ba la ring da ka jingieit ia ujuh U Trai, ka la dei ban shon jingmut ia ki riewpyrthei kiba la wan khmih kai, bad shisha, ngi

la iohsngew ba don kiba na ki kiba la sngew-kynduh haduh ba ki la kut jingmut hangta hi ban aiti ialade ha U Trai Jisu.'

Ka la long kaba itynnad eh ban iohi ia ka mynsiem bakylluid ba la pynpaw hangta, namar lawan ki briew palat shibun ia kaba la khmih-lynti, pynban ki trai iing ki ong ba ki dang dap bad tam. Uwei u tymmen u ong ha nga ba u la khreh ban pdiang kumba 7 ne 8 ngut, pynban u la ai jingbam ia 45 ngut, bad, u ong da kaba kmen, "Ka la dap jingbam ia ki baroh, U Trai U la kyrkhu ia u khaw ban pynroi ia u." Don kawei ka riewkynthei kaba kular ban pdiang 5 ngut hynrei ka la ai jingbam ia 50 ngut haduh saw sngi, bad ka la lah ban ong kum kata ka mynbarim, u purew ha kata ka shang um shym la lut bad ka umphniang ha uta u klong kam shym la lut'.

La shisha bun na u soh jong kane ka Assembli un sa nangpaw ha ki sngi ki ban wan, hynrei wat mynta don bun kiei kiei kiba la lah paw lypa. Ha bun ki jaka ha ri Khasi bad Jaintia, ha ri Bhoi bad ha Lushai ki la ioh ka jingkyrkhu ka bakhraw bad ka baneh kum ka jingmihsoh jong ka Ka ding revival ka la mih ha bun ki jaka kiba thymmai.

Ka Revival ha Jaintia.

Ynda ki briew ki la iawan phai sha Jaintia na ka Assembli Mairang, ki jingiaseng ki la khamshit bad ka jingwan briew ka la khambha Lah ka sngi U Blei ynda ngi la iawan na Mairang, ngi la ioh ka jingiaseng kaba bha

shibun. Shynrang bad kynthei ki iaduwai ba U Blei Un phah la U Mynsiem sha ki. Ha ka sngi ka babud ki la ioh ka jingiaseng kynthei, bad la ialang kumba 150 ngut ki kynthei bad ngi la ioh ka jingiaseng kaba bha eh ; ki kynthei ki duwai jam, bun ha kajuh ka por. bad ynda la sangeh ka jingduwai, ki la iarwai kum ban ym sangeh shuh. Hadien kine ki jingiaseng, ngi la ioh jingiaseng man ka miet haduh kumba hynriew taiew bad ka iingmane kaba heh ka la dap da ki briew Ki nongialam ki la ju shem shitom ban pynwai ia ki jingiaseng.

Ngan ym klet kawei ka jingiaseng. Hapdeng ba ngi dang iarwai kawei ka jingrwai, la mih ka jinglynñiar ka bakhraw, bad ki nangmih sa kiwei ki briew kiba lynñiar kumjuh, haduh ba la win ka iingmane. Kawei ka samla kaba la ioh ka jingkynduh kaba khraw mynshisnem, hynrei ha kine ki bnai kiba khadduh ka la leh tlot namar ba ki paralok jong ka ki iarkhie beiñ ia ka. hynrei mynta ka la ioh ka jingkynduh kaba jur ba ka la leh pop da kaba ka la kyntait ia ki jingkyntu U Mynsiem Bakhuid. Mynta ka sngew kumba la nguid tylli ia ka da ka jingdum kaba shyrkhei haduh ba ka la lynñiar jam, "Ah Jisu, iarap ia nga. Ah Jisu iarap ia nga". Bunsien ka pyrta kumne, hadien kata ka la ngat ha ka jinglong rngai, bad kam shym mih na ka haduh lai sngi. Mynta ka la koit bha ban shah ia ki jingkren beiñ ki paralok.

Kawei pat ka kynthei haba ka la wan sha ki jingiaseng ka la rkhie bein ia kiei-kiei baroh. Kane ka la long ka briew kaba la iaid wir bad

kaba la ngam ha ka pop shibun, te haba ka iohi ia ka jingiashad, ki jinglong rngai, bad ka jingiam ki briew, ka la rkhie bein bad ka ong, "Lada kane ka long ka jingtrei U Blei, balei ba Um pyniam ia nga, namar nga nga long ka nongpop ka bakhamkhraw ia kine baroh ?" La kumta ruh ki iaiwan sha ki jingiaseng. Hynrei ha kawei ka jingiaseng, ka la ioh ka jingkynduh kaba khraw namar la ki pop, hynrei ka la sngewlehrain shibun, haduh katta katta, ba kan pynpaw la ka jingsngewkynduh, bad ka la syntuid sha tbian hapdeng ar tylli ki ben, khnang ba ki briew kin ym iohi ia ka ; hynrei ha ka bakut, kam bansc, ka la dei ban wan shaduh ha khmat ka jingiaseng ba ki briew baroh kin iohi ia ka bad hangta ka la phla ia la ki pop, kumno ba ka la bein ia ka revival. Mynta ka la tyrwa ialade sha ka balang, bad ka la iehnoh ia la ki kam basniew ban bud ia U Trai kum la U Nongpynim.

Ha kane ka sngi U Blei la pynbaptis ia kawei ka briew kaba la ju long ka nongmane ksuid. Mynlai bnai, kane ka kynthei ka leit jingleit sha Ri Bhoi ban khaïi khaw bad ka la poi sha ka shnong Umshunam ha kaba la don ki jingiaseng revival man ka sngi. Ka la ong ha nga ba ka kam ju poi jingmut ban kylla Khristan, lane wat ban leit jingiaseng ; hynrei namar ba kam sngewshait bha, bad ba ka dang don sa shi sngi ar sngi ia ka ban sah, ka la kum leit lem bad kiwei pat ki lok sha ki jingiaseng bad la shon jingmut ia ka. Te ha kawei ka miet ka la phohsniew, ba U Blei U la shim ia ka da la ka kti

bad U la pyni ha ka ia ka ia ka shang ha kaba la don iwei i khunlung, bad haba ka la kylli u long uei, U Blei u la iathuh 'Une U long U Khrist'. Hadien kata U la ialam ia ka sha Gethsemane bad ka la iohi ia U Jisu hapdeng u paitbah babun kiba rah ki jingtbeh ding bad ki tyllai bad ki la khum ia U Jisu bad ki la shim noh ia U. Hangta ka la iohi ba U ieng ha khmat u Pilat bad ba ki briew ki la leh bein ia U bad shoh ia U bad haba khmih ia kane, ka dohnud jong ka ka la um noh da ka jingsngewlem. Hadien kata, U Blei U ong ia ka. 'To wan mynta sha U Lum Kalbari'. U la ialam ia ka shato bad ka la iohi ia ka diengphna, bad ka jingheh jongka ka la biang thik ia U Jisu Khrist. Ka la iohi ia ki kti, ki kjat jong U bad ka krung jong U, bad ha trai ka diengphna ka la don ka umpohliew. Baroh sawdong ka khyndew ka la saw kumba la iaid bun hajar ki briew ha kata ka jaka. Katba ka la nangiaid hangta, ka la iam ; bad U Trai U la ong ha ka. 'Kane baroh ka la dei na ka bynta jong phi'. Ka pat ka la ong. 'Ngam lah khlem da ngeit'. Shisha U Blei U la trei phylla ha ka dohnud kane ka kynthei bad ka khun jong ka. Ha kajuh ka por ba kane ka kynthei ka la kylla, u tnga jong ka, u ba don sha jngai ha kawei pat ka jaka ha Bhoi, u la sngewkynduh la ka pop bad u la aiti ialade ha U Jisu Khrist. U la sngewkhuslai na ka bynta la ka tnga, bad u la wan shaduh Umshunam bad u shem ba ka ruh bad ka khun ki la iawan long Khristan. Katno ba ki la iakmen lang.

Don iwei i shnong rit ha Bhoi, ha kaba dang don tang khyndiat ki Khristan. Hangne uwei u Khasi u la ioh ka jingphohsniew. Ha kane, u iohi ba don ka jingker hapdeng ka shnong kaba pyniakhlad ia ki Khristan na ki 'riewpyrthei. Te ka la jia ka jingialeh bakhraw hapdeng jong ki Khristan bad ki bym pat long Khristan, hynrei ki Khristan ki la jop lut ia ka shnong baroh. Kane ka jingphohsniew ka la shon jingmut shibun ia uta u tymmen, bad u la pyrkhat ha lade. "Ngan ym iathuh hano hano ia kane" hynrei ynda khyndiat por um lah set shuh bad u la sdang kren shaphang jong ka. Ar sngi hadien kane, U Blei U la wan jngoh ia kane ka shnong da ka bor bah, bad kita ki briew baroh, lait na saw ïing, ki la kylla Khristan bad wat kita ki bym shym kylla Khristan, ki la phah ia la ki khun sha skul khnang ba kin kylla Khristan, namar ki ong, 'ngi ruh ngin sa wan ynda ngi la kham sngewthuh bha.

Ha Jowai, ki shnong ki la iakhih shibun bad la don bun ka jingiakren shaphang ka revival. Bun ruh ki la iawan sha ki jingiaseng de. Kawei ka khynnah kaba pang hapoh shnong ka ong ha nga, 'Nga ioh sngew ia ki jingrwai man ka miet ha ïingmane. Ah ban da nga la don ki thapniang, ngan her shata man la ka miet'. Ka la kular ban wan tad shu la koit bad shisha ka la wan ruh, ka la peit sngewbha da ka jingkmen kaba khraw. Hapoh shnong ki khynnah riewpyrthei ki la spel ia ki jingrwai Khristan bad ki iarwai ia ki ha ki lynti man ka sngi. Wat tang

kine ki jingrwai ki lah ban long ka lad ki jingkyrkhu ia ki briew.

Kylleng ka ri ha ki jaka ba don Khristan, la don ka jingkhih bad ki pynlong ki jingiaseng man ka miet bad U Blei U trei hapdeng jong ki. Haba ki briew ha ïing ki iohsngew ia ka jingrwai ha ïingmane ki sangeh noh la ka kam bad ki kynthei ki iawan bad la ki khunlung sha skul ban iarwai lem. Mynno mynno, ka la eh ia ki ban wan sha jingiaseng, hynrei mynta ki la kwah hir tang ban poi sha ka ïing U Blei, bad ban iaduwai lem hangta. Ki riewdum ki la sngewphylla shibun ia kine ki jingiaseng bad bun na ki ki la iawan sngap bad wad ka jingsngewthuh shaphang kane ka niam. Bun na ki ki la aiti ialade ha U Jisu Khrist ha kine ki por.

Ka Revival ha Shangpung.

Ynda ki lok ki la iawan phai na ka Assembli Mairang ha Shangpung ki jingiaseng ki la shitrhem.

Ha ka sngi Palei, la wan ka jingkhih kaba khraw ha ka balang. Ka sdang ha ka jingiaseng duwai bad ka la paw eh hapeng ki samla. Bun na ki ki iashad, don ruh kiba khynñiuh bad kiwei ki iaduwai pait dohnud ha khmat U Blei. Ka jingiaseng ka la neh baroh shi miet haduh ka por dang step phyrngap. Hangne ka revival ka la trei ha ki riewtymmen. Kine ki la sngewkhuslai na ka bynta la ki pop, bad la sngew la ka jingkyrduh ha khmat U Blei. Ngi la leit sha ka shnong Khasi ban ialap ia ka gospel ha ki

riewdum bad bun na ki ki la iawan lang ban sngap. Ha kine ki ar bnai, ngi la pynlong ki jingiaseng ha san tylli ki shnong bad U Blei U la kyrkhu shibun ia ki. Ki ju wan ki Khristan na kiwei ki shnong bad kine pat ki iarah ia ka ding sha la ki shnong.

Ha kawei na kine ki shnong, la pynkylla ia ki briew kiba sniew tam sha ka balang. Hangne ki tymmenbasan ki la shit rhem ha ka jingduwai bad ki iashad da ka jingkmen ba U Blei U la wan jngoh ia ki. Uwei na kine ki tymmenbasan u duwai, 'Ah Trai, to ai ka jingstad ha ki mishoneri ba kin nang ban ialam ia ngi ha kane ka por. Lehse ki tharai ba ngi long kiba lamwir, hynrei ngi long kiba buaid da ka wain thymmai jong U Mynsiem".

Ha kawei ka shnong kaba hajan ka wah Kupli, u la wan uwei u briew uba rkhie beiñ ia ka revival ha kawei ka jingiaseng, hynrei kum lashai u la wan biang bad u la pan map ia la ka jingleh khlem akor, bad ynda khyndiat por hadien kane u la wan long Khristan.

Ha kine ki sngi ha ri Hadem, la don ka jingkhih kaba khraw, bad ki la iawan bun ki riewdum sha ki jingiaseng, bad don bun ruh kiba la aiti ialade ha U Trai. Katno kaba pangnud ban iohi ba la don bun na ki Hadem kiba long ki mraw jong ka aphin, hynrei ha kane ka por don na ki kiba la pynduh noh ia kane ka jingmlien basniew bad ba la aiti ialade ha U Jisu Khrist.

Ha kawei ka shnong Mikir kaba khamheh, ki Khristan ki la ioh ka jingkyrkhu kaba khraw. U Mynsiem Bakhuid U la trei jur hapdeng jong ki bad don kiba la pynkyntang ialade ha U Trai Jisu, bad mynta ki la kwah dik-dik ban ialam ia la ki paralok sha U Jisu Khrist."

KA LYNNONG V.

Ka Jingpyniaid Balang.

(CHURCH ORGANISATION)

Da U Rev. S. Evan, B.A.

Ka Balang kmie, ha Ri Wales, ka long PRESBITERIAN, bad ka rukom pyniaid balang, ha ka, ka long PRESBITERIAN, ka jingpyniaid da KI BASAN, kata, ki Minister bad ki Tymmen Basan, ia kiba la jied da u paitbah bad kiba pyniaid kam, na ka bynta u paitbah, ha ki balang tnat la jong, ha ki Distrikt Meeting, ha ki Presbiteri bad ha ki Assembli.

Ka rukom Presbiterian ka iadei bad ka rukom pyniaid balang kaba ngi shem ha ka Testament Bathymmai. (Khmih ha ki kam ki Apostol, hynriew lynnong) Hangta phin shem ba don u paitbah Khristan, ki Apostol lane ki Minister bad ki Tymmen Basan. Khmih ruh ha ki Philipi I : 1. "Ki riewkhuid (u pait-Khristan) ki Nongsharai lane, ki Minister, bad ki Tymmen Basan. Ka rukom Presbiterian ka iadei bha ruh bad ka rukom pyniaid shnong, pyniaid hima,

ba don, naduh hyndai, ha Ri Khasi-Jaintia, namar, hangne ruh, la pyniaid da ki Basan ba la jied, bad ki shnong ki iasoh lang kawei, ha ki hima sima jong ka ri.

Jaid ba la seng ia ka balang, ha kine ki Ri Lum, da ki Mishonari kiba na ka balang Presbiterian, la pyniaid ia ka naduh kaba sdang, ha ka rukom Presbiterian. Ha kane ngi iohi ia ka kti jong U Trai, bad ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid ; bad ngi iai sngewlyngngoh ba la lah ban pyniasoh lang kawei, hapoh kawei ka rukom pyniaid, ia ka "Ri Laiphew S'iem bad ka Ri Khadar Doloi". Ka jingialong kawei ka balang Presbiterian, ha kane ka Ri, ka long ka kam bah. Ka ai rukom, kaba ka Ri, ka la dei ban bud ; namar lymda lah pyniadei rukom pyniaid bad pyniasoh lang ia ka hapoh kawei ka rukom synshar, ka Ri Khasi-Jaintia kan ym ieng, ha khmat ka jingeh laiphew jaid kiba kan sa iakynduh bad ka lashai lashiangi. "Lada ka hima ka ialeh-markynti paralok, kata ka hima kam lah neh shuh."

Ki don Ki Balang Presbiterian ha ki Ri Sepngi baroh, ha Bilat, ha Skotland. ha Ireland, ha Amerika, ha Kanada, ki don ruh ha Austrelia, ha New Zealand, bad ha kiwei pat ki ri. Ki don ruh, ha ki dong Ri India baroh, shaphang sepngi bad shaphang shathie. U paitbah u kham don bor, ha ka Balang Presbiterian, ha Ri Wales, ban ia kaba u don, ha kiwei pat ki Balang Presbiterian. Hynrei, haba ianujor ia ka rukom pyniaid, ha ka Balang Presbiterian, ha Ri Khasi-Jaintia, bad ia ka rukom pyniaid, ha

ka Balang Presbiterian, ha Ri Wales ngi shem ba u paitbah u kham don bor shikatdei eh, shane ; ka balang Presbiterian, ha Ri Khasi-Jaintia, ka kham long "democratic". Phin ym shem ki nongmih-khmat, ki "delegate," napdeng u pait-riewdkhot, ha ki distrikt meeting, ha ki Presbiteri, bad ha ki Assembli, ha Ri Wales, kum shane ; hynrei tang hapdeng ki Minister bad ki Tymmen Basan. Ngi shane ngi jied ia ki nongmih-khmat, sha ki dorbar balang baroh, napdeng ki riew-dkhot ; tang ba shaphang ki nongmih-khmat, ha ka Assembli, ka "Consitution" ka ong "Ia ki deligeto yn jied, katba lah, napdeng ki Ebanjelis bad ki Tymmen Basan." Hynrei, ngi kham klet ia kane ka jingai-jingmut.

U Rev. Thomas Jones u la poi ha Sohra ha kaba 22 tarik, u nai June, 1841, bad U Saheb William Lewis, ha ka 2 tarik, u nai January, 1843. Ki la trei shitom da hikai, da ialap ruh ; hynrei ym don ba tyrwa balang, ha shiwa u nai July 1845, kata, ynda la saw snem tam. U Saheb William Lewis um shym leh kyrkieh ban pdiang ia kiba la wan tyrwa, u da dawa ba ki ban pyrshang Khristan :—

1) Kin bret noh phar ia ki niam ki rukom barim baroh.

(2) Kin rakhe bniah ia ka Sngi U Blei.

(3) Kin don jingtip shaphang ki ain tynrai ka Niam Khristan.

(4) Kin im, kin iaid, kumba dei biang ia ka Gespel. U la dawa ba kita kiba mut ban wan long Khristan kin *kylla jinglong ym shu kylla niam.*

U Saheb Lewis u la pdiang ia kita kiba la tyrwa, kum ki nongpyrshang shuwa ; um shym la pynbaptis ia ki ; u la buhteng bad um shym pyndep ia kane ka rukom kaba kyntang haduh 8 tarik, u 'nai March, 1846. Ha kata ka sngi, u la pynbaptis ia u Amor bad ia u Rujon—ki "soh nyngkong" na ki hajar kiba la bud, bad ki ban dang bud, haduh kata ka sngi ha kaba U Trai un aiti-noh ia ka Hima ha U Blei, uba U Kpa. (I Ki Kor. 15 : 24-28.)

Ngi iohi, na kane ka rukom pyniaid kaba pyrkhing U Saheb Lewis, ba don "*Ka Jingpynbeit Synran*", wad ha bym pat don ki Khristan ha ka Ri. Ka Balang ka la dei ban bat ia kane ka rukom, ba la buh da U Saheb Lewis, la ka pyrkhing ; kita kiba tyrwa balang ki la dei ban sei ia u soh uba dei biang ia ka jingkylla kaba mut shuwa ban pdiang balang ia ki.

Ha u 'nai May, 1847, ki khristan ki don hynñiew ngut. La pynbaptis sa laingut, ha u 'nai June 1847, u Tira. u Luh bad u Ramjan. La lah pdiang, kum I nongpyrshang, ia I lok u Rujon ; hynrei, ha shuwa ban kut ka snem 1847 la pdiang nongpyrshang sa ia ki arngut ki khynnah kynthei, ka Nabon bad ka Bir, ki khynnah skul I Mem Lewis, bad ha ka 16 tarik, u 'nai July 1848, la pynbaptis ia ka Nabon, ka kynthei kaba nyngkong eh ia ka ban ioh jingbaptis, ha Ri Khasi.

Ha kaba kut ka shem 1848, ki Khristan ki don khadlai ngut (ki shynrang—7 ngut, ki kynthei—6 ngut), Ha ka 18 tarik u 'nai March, 1849, la pynbaptis ia u Jarkha, ka Bir bad ka Phuh. Ka Bir ka la iap ha ka snem 1851. Dei ma-ka kaba la long nyngkong eh "ban poi bneng", napdeng ki Khasi. Ka iaroh ka la jur shisha hapdeng ki Angel, ha ka sngi ba ka Bir ka la khlad noh sha la U Trai. Hynrei, ka la don ka jingkhih bym lah ong hapdeng ki kur ki jaid jong ka ha Sohra ; ki la ialeh doh-iap ban ioh ia ka met iap jong ka, ba kin ioh pyndep ia ki niam ki rukom buh met iap bad leit thang ia ka : la tep ia ka, ha u lum jingtep, ha Nongsawlia, bad ka la kylla khyndew, tadynda yn pynmih pat ia ka, ha ka Sngi ka Jingmihpat ha ka dur ka met ka burom U Trai. Te, naduh kata ka snem 1851, ka Balang ha Ri Khasi, ka la sdang ban ialong kawei bad ka Balang kaba ha bneng.

"Balang tang kawei hangne bad ha Neng,
Bad im bad iap, ha kajuh ki iaseng".

Naduh kata ka snem, ka Balang ha Ri Khasi ka la don bynta ha Bneng. Kiba la bud ia ka Bir ki la long da ki hajar.

La ai bor balang ia ka balang ha Ri Khasi naduh basdang ; tang shu la pynlong riewdkhot ia ki katto katne, ngi shem ba, nangta, la sdang ban pdiang balang da kaba iarah kti. La pdiang balang ia u Jarkha da kaba iarah kti ; bad u Jarkha bapli u la iarah kti lem, haba la pdiang ia u ; katta u la shit rhem ban rung balang ! Ngi ngeit ba U Trai ruh u la iarah kti

lem ; namar u Jarkha u la man long u briew uba donkam eh ha ka balang, bad u nongiathuh-khana uba pnah-ktien bad uba don bor ruh. Don u maw-kynmaw ia u ha ka kynroh ka ïingmane Nongsawlia, uba don kane ka jingthoh :—

"In affectionate remembrance of
U JARKHA
The most eloquent Evangelist
among the Khasis
Who died in Dacca, April, 1867,
Aged 33 years

"Pdiang da kaba iarah kti". Kat kum ka rukom Presbiterian, ka bor pdiang balang, bad ka bor beh balang ruh, ka ha ka kti ki riewdkhot. La buh ia kane ka rukom pyniaid naduh kaba sdang, ha ka balang, ha Ri Khasi, bad ngi dei ban iai bat ia ka. Ka balang kaba shisha ka don bor "naba sha kaba don arngut ne lai ngut kiba iaseng ha ka kyrteng jong Nga, hangta Nga don hapdeng jong ki". U Math. 18 : 18-20.

Ia ka snem, 1849, dei ban da pynsah nam, ha ka histori jong ka jingpyniaid balang, na ka bynta ki katto katne ki daw. Ki Khristan ki don tang 19 ngut, bad ka balang kam put don lai snem ; hynrei, ka balang ka la seng nongrim ia ka "*KYRSHAN HI*" bad ia ka "*SYNSHAR HI*," bad ka la sdang ban pynlong ia KI ÏING KHRISTAN, da kaba ka la pyniathoh kurim shijur, ha ka rukom ki riewngeit.

1) ***Ka la seng nongrim ia KA KYRSHAN hi, da kaba ka la sdang ia ka JINGKYNSHEW BALANG, kaba dang neh haduh mynta.***

Ha ka niam rim, ym ju don kaba ai mon sngewbha bad ai tista, da kaba la ai kular. Kitei ki khatkhyndai ngut kim shym la rai kyrkieh ban pynlong ka jingkynshew. Ki Saheb Mishonari hi ki la buh ia ka kam ha khmat jong ki ryngkat bad kaba tieng ioh kin kular khlem da pyrkhat, bad nangta, sa babe hadien. Ki dei ban shim por ban iapyrkhat bha bad iaduwai ruh. Ynda la poi ka sngi Balang, ki riewdkhot baroh ki iadon, bad ki la iakhreh lpa, ki la iarah lpa ia la ki jingai sngewbha bad la iakynshew haduh KHYNDAI TYNGKA ne (Rs. 9/-) ki la iarai da kaba leh, ym da kaba shu iarah kti. Ki Mishonari ki la ieng lyngngoh bad ki la dap da ka jingsngewnguh bad jingiaroh ia U Blei.

Ka don kawei ka jingiathuhkhana kaba sngewtynnad bad kaba shoh mynsiem kaba la wan hiar na kata ka miet. U Tirasingh u la noh shi tyngka ar anna. (Re. 1/2). U Saheb William Lewis u la kylli "Balei kine ki ar anna?" U Tira u la jubab "Ka jingieit jong nga ia U Blei ka jur shisha bad ka dohnud jong nga ka sngew rhem. Nga kum buh ia la ka kti, ha la ka pla, bad nga la shem ba dang sah sa ar anna. Te nga la ong Me leh aiu ? me shu rieh hangne khlem trei kam ? Me uba alhia ! mih noh syndon. Nga la pynmih ia ka kumta hi, bad nga la noh ia ka lem bad ka tyngka."

Naduh kita ki sngi. la thoh ia KA REGISTER BALANG. Ki Khristan ki la ai ia la ki jingkular bad ki la siew tista de, man u bnai, kat kumba ki la kular. La thung Sekretari balang ia u Amor (U Nongkitkam uba nyngkong) bad U

Nongbat tyngka, ia U Saheb William Lewis. La khot kyrteng, man u bnai bad ki Khristan ki la iamih ban siew ia kaba ki la kular.

Jaid ba la thoh shaphang ka jingsdang jong KA JINGKYNSHEW BALANG ka bha ban pynbud da kaba iathuh shaphang kiwei pat ki jingkynshew kiba la mih katba ki snem ki la iaid shaphrang.

a) Ka jingainguh ki i snem. Kane ka la sdang ha JOWAI ha ka 14 tarik u 'nai December, 1870. Ynda la lum ia u kba, ki Pnar hyndai, ki ju pynlong ka jingkhawai kaba khraw, ki da leh kmen bad leh niam artat. Imat, ki Khristan kiba dang lung bad khlem nonghikai, ki iapynlong ia kane ka jingkhawai lum kba. U Saheb Jerman Jones u la poi ha Jowai ha u 'nai April, 1870. Hamar kaba kut u 'nai November bad ha kaba sdang u 'nai December, u la iohi ia kane ka rukom leh kmen bad u sngew ba don kiei kiei ha ka ki bym bit ia ki riewngeit ban dang bat. Kum U Paul, hyndai, u la "pyni ha ki ia ka lynti kaba kham bha pynban" (I Kor. 12 : 31.) U la lum lang ia ki khristan bad u la iathuh ha ki ia ka rukom ainguh kaba la don ha Ri Wales bad u ai jingmut kumne, "Kumno lada ngi ruh ngin pynkyntang ia kawei ka sngi ia ka ban ainguh ia U Blei, na ka bynta ka jingmih jong ka khyndew, u kba, u soh bad kiwei pat ki jingmih, bad ngin pynpaw ia la ka jingsngewnguh da kaba ngin ianoh ha ka jingkynshew ainguh sha ka kam U Blei"? Ki la iakohnguh bad la pynlong ia kata ka jingiaseng ha ka 14 tarik u 'nai December, 1870 bad ki la iakyn-

shew Rs. 7-10-0. Katba ngi lah ban tip, ka la long ka jingkynshew paitbah (public collection) kaba nyngkong, ha ka balang jong ngi. Kiwei pat ki Jingkynshew paitbah ki la mih hadien habud, kum ka Jingkynshew Baduk, ka Jingkynshew Iingmane, ka Jingkynshew Hospital, ka Jingkynshew Baibl Society, etc Kata kaba nyngkong ka dang sah ha ka jingainguh kut snem.

(*b*) *Ka Jingkynshew Home Mission.*

Kam iadei bad ka jingthew jong kane ka lynnong ban bud ia ka HISTORI jong ka Home Mission ka jingsdang jong ka, ka jingtrei jong ka, ha Ri Bhoi Shillong bad ha ki Thain War Shillong bad Jaintia. Ngin shu iathuh shaphang ka jingkynshew.

Ka la don ka jingkhih, ha ka Distrikt Shillong, naduh ka snem 1898. Ha ka Presbiteri kaba la long ha Mawthoh, ha kaba sdang jong kata ka snem la kylli : "Lah ne em ban leh ei-ei da ki Khasi hi ia ka ban pynphriang ia ka jingtip shaphang U Jisu Khrist, hapoh ka Presbiteri Shillong-Mawlai ?" Ka Presbiteri ka la rai ban pynlong ka jingkynshew na ka bynta ka kam ialap bad pynphriang ia ka Gospel. La iapyrkhat biang ia kane kajuh ka kam ha ka Presbiteri kaba la long ha Mawlai, ha u nai August, 1898. Ka Presbiteri ka la rai ban thung Komiti ban pyrkhat kham bha bad ban pyrshang ban thaw lad ban trei. La iakut ruh ba ki balaug, hapoh ka Presbiteri Shillong, kin iakynshew, man u bnai, na ka bynta kane ka

kam. Katei ka komiti ka la ialang ha ka 17 tarik, u 'nai August 1898. Ki dkhot jong ka ki long khadlai-ngut. U Chairman u long u Babu Mohonroy, bad u Secretari, Babu Jakobus. Ka Komiti ka la rai ban thoh sha ki balang baroh kiba hapoh ka Presbiteri Shillong-Mawlai ban kyrpad ia ki ba kin iakynshew, man ka Sngi U Blei kaba ar, man u bnai, na ka bynta kane ka kam Home Mission.

Ka Komiti ka la ialang ha ka 22 tarik u nai September, 1898. La shem ba ka jingkynshew kan mih kumba sanphew tyngka shi bnai. La iakut ban thung ia ki nongialap, bad ha ka 27 tarik u 'nai October, 1898, la thung ia u Babu Dhorom, ba un leit ialap shaphang Mawlai, bad ia u Babu Lot ba nn leit shaphang Bhoi.

Ha ka Report jong ka Assembly kaba san, kaba la long ha Shillong, ha u 'nai March, 1900, kine ki jingrai ki don.

(1) "Ban long lang kawei ka HOME MISSION ia ka Ri Khasi bad Synteng, bad kane ka Home Mission kan kynthup ia kaba ialap ia ka ktien U Blei bad ia kaba long nonghikai, ha ki shnong."

(2) "Kane ka Home Mission kan long hapoh ka jingpyniaid ki member ka Pastoral Komiti, bad ki Pastor. Ka fund kan long kyrpang hi ia kane."

(3) "Ban kynshew shisien shi bnai, ha ka Sngi U Blei kaba ar."

(4) "U Treasurer jong ka Home Mission, u Babu Dohory, bad Secretary u Babu Joab Solomon."

(5) "La buh ba ka Sub-Pastoral Komiti bad ki Pastor kin wad lad ban pynkhraw ia kane ka fund."

(6) "Ba ka Presbiteri Shillong kan pyniaid ia ki Nongtrei Home Mission kiba don mynta bad yn sa siew na kane ka Home Mission Fund."

La pynkyntang ia ka JINGKYNSHEW DAPSPAH SNEM (Century Fund—1900) kum ka SENG ia ka Home Mission Fund, bad ka la mih palat SHI-PHEW HAJAR.

Naduh katei ka Assembli ka la kynshew, kat kumba la buh, ha ka Sngi U Blei kaba ar, man u bnai, ka jingkynshew paitbah, bad ka jingpyniaid ka la long hapoh ka Assembli, tang ba la long ki kynja komiti trei kam, (Executive Committee) ha Khasi bad Jaintia, bad la pynbeit ba ki lyngkha Home Mission kin long ha ki War Mih-ngi, ka Distrikt Shillong, bad ha ki War Sepngi, ka Distrikt Jowai.

Ha kine ki san snem ba la lah, ka jingmih, man ka snem (average) ka la long kumba LAI HAJAR tam, shi snem. La nang bam na katei ka seng bad la sah ha ka kti kut snem 1939 tang Rs. 3,716-11-5. Shaphang ka lashai lashisngi jong ka Home Mission, khmih harum.

(c) *Ka jingkynshew khaw kham.*

Katba ngi lah ban ioh jingtip, dei ki lok na ka District Shillong (uwei, u Babu Joel, uba dang don bad ngi haduh mynta) ki la iapynkhih ia ka ri shaphang ka jingkynshew "Khawkham".

La buh ia u Babu Joel bad ia u Rev. Rai Bhajur ban kren shaphang ki lad ban pynroi ia ki jingkynshew ha ka Presbiteri kaba la long ha Mawtari, ha 17-20 tarik u 'nai January, 1908. Ki la ai jingmut kumne "Da kaba shu kynshew shi kham u khaw mynstep bad mynmiet, kata na u ban sa thep ha ding..... lah ban pynmih shibun ka jingkynshew, wat tang ha kane ka Presbiteri hi. Lah ban pynmih ki nonghikai wat katba kyrshan ki Pastor". (Khmih N. K. March 1908).

Ha ka Presbiteri Mawphlang, kaba la long ha 13-15 tarik u 'nai March 1908 ki kynthei ki la iakut ban buh shikham u khaw mynmiet shikham mynstep, ha ka por ba shetja, sha ka jingkynshew ka kam U Blei. Ki la iakut ruh ban phah ktien sha ki balang baroh, hapoh ka Presbiteri Mawphang-Mairang.

Ha U Nongialam Khristan uba la mih ha u 'nai November 1908, ka don ka jingthoh (Article) ia kaba la thoh da u Babu Joel Gatphoh shaphang "SHIKHAM MYNSTEP SHIKHAM MYNMIET". U Editor u la kyntu ia ki nongpule baroh ban pule bad ban pyrkhat ia ka. Ka long ka jingthoh kaba shoh jingmut shisha shisha. Imat dei kane ka jingthoh, bad ia ki jingkren kiba ka la pynmih, kaba la pynkhih ia

ki kynthei jong ka Ri ban ai "shikham mynstep bad shikham mynmiet" sha ka kam U Trai.

Ka Jingkynshew Khawkham ka la man long ka jingkynshew kaba khlain tam jong ka balang. Ka mih kumba KHADLAI HAJAR man ka snem. Bad da kane ka jingkynshew la kyrshan kumba shispah tylli ki skul ha ka Ri.

Kane ka rukom kynshew ka long kaba bha tam, namar, haba leh tista "Shikham mynstep, shikham mynmiet", la kynmaw arsien shisngi ia ka JINGIEIT BAH U Trai ; bad U Trai ka Burom u ioh bynta lem ha ki khiewja. La pynkyntang ia ka bam ka dih, bad kaba bam jastep bad bam jamiet ka man long ka Sakrament, "Ka Jingkhawai U Trai" da shisha.

(d) *Ki jingseibor bakyrpang—special efforts*

Nalor kitei ki jingkynshew ba la iakynshew borabor, ki la don ruh KI JINGKYNSHEW KIBA KYRPANG Ha ka snem 1897, ka la jia ka nemsniew bajur ha ri India bad ka Balang, ha Ri Khasi-Jaintia, ka la kynshew haduh Rs. 655-12-2 ia ka ban iarap ia kiba shitom. Ka la don ruh ka nemsniew ha ki Ri Bhoi jong kine ki lum hi, bad ki balang na kylleng ki la ia synniang haduh sawspah tyngka tam, ha ka snem 1908. Ha ka jingdap SPAH SNEM (1900) ka Balang ka la iarai ban "kynmaw ia ka jingleh U Blei" ha ka. haba dap shispah snem. La kynshew haduh Rs. 10,000/- palat. Ha ki snem 1905-6, ka Balang ha ri Khasi Jaintia ka la ioh mad ia ki juh ki bor "REBAIBAL" ba ka Balang Kmie ha Ri Wales ka la ioh

mad. Ka Assembli ka la rai ba dei ban da pynpaw ia ka jingsngewnguh da kaba pynlong KA REBAIBAL PHOND—Ka Jingkynshew-ainguh ka la mih Rs. 25,000/-palat. Ka Assembli 1912 ka la rai ban pynlong ka MEMORIAL Fund ia ka ban pynsah jingkynmaw ia u Saheb Dr. John Roberts. Ka la mih Rs. 1000/-. Ki Balang ha Ri Jaintia ki la leh kumjuh ia ka ban pynsah jingkynmaw ia u Saheb John Jones, bad ka la mih kum ka John Jones Memorial Fund". Ka don ka Stephens Memorial Fund kaba la don mynta Rs. 4500 ne. Ka Assembli kaba la long ha Jowai ha ka snem 1930, ynda la rai ban buh ia ki Pastor baroh hapoh kawei ka jingpyniaid kata ka long ka Pastoral Komiti, ka iakut ban pynlong KA RESERVE FUND, kaba dei ia ka kam sharai Balang. bad kane ka "Fund" ka la kot haduh ARPHEW-SAN-HAJAR tyngka ne. Ka "Centenary Komiti" ka la ai jingmut ba dei ban pynlong ka "Centenary Fund" ia ka ban pynpaw katno ngi sngewnguh ia U Blei, na ka bynta ka jingwan jong ka Gospel sha kine ki Ri Lum mynshispah snem, bad na ka bynta ka jingtrei phylla jong ka ha kine ki shispah snem 1841-1941. La khmih lynti ba man u briew uba don ka kyrteng ha ka Balang—naduh ki khunlung, haduh ki khynnah, ki samla, ki rangbah, ki tymmen, bad shynrang bad kynthei, baroh phar, kin don bynta ha kane ka "Fund", bad la kyrmen ba kan mih ym duna SANPHEW HAJAR tyngka. Haba kynmaw ia KA JINGDAP SHISPAH SNEM, la dei ban iakynjoh haduh SHILAK tyngka. "*Shi hajar nguh*" ong U

Khasi. Ngi ki Khristan, ngi la dei ban nguh "*Shi-hajar-nguh*" *shisnem shisnem*, naduh ba la poi ka Gospel ha ngi.

(2) *Ki la seng nongrim ia KA SYNSHAR III, da kaba ki la jied ia KI NONGKIT KAM bad ia ki TYMMEN BASAN.*

La lah pyni hanong, (pej 114) ba ka Balang ka la jied Sekretari, da u Amor bad u nongbat tyngka, da U Saheb William Lewis. Kane ka la long ka jingsdang jied ia ki nongkit kam, ha ka Balang. La ai ia kane ka bor ha ka Balang, naduh ka snem 1849, bad ka Balang ka dang bat ia ka haduh mynta, ha ki Balang, ha ki Sub-Distrikt, ha ki Presbiteri bad ha ka Assembli. Ha kajuh ka snem, ka Balang ka la ioh ban jied ia U TYMMEN BASAN ruh, uban pyniaid kam, na ka bynta jong ka.

Don ar rukom ki Basan, ha ka Balang Presbiterian :—

(1) Ki Minister, kiba dei ia ki kam ba kham kynja mynsiem.

(2) Ki Tymmen Basan, kiba iarap ia ki Minister bad kiba dei kit ia ki kam "shakri miej" (Ki Kam 6 : 2.), ki jingkynshew, khmih shaphang kiba duk, kiba pang kiba shitom, etc.

Kino baroh ar ki long "KI PRESBITERI". Ki don barah ar, ha ka Testament Bathymmai. Khmih ki Kam 6 (Ki Apostol. Ki Tymmen Basan). Ki Philippi I : 1 (Ki Nongsharai. Ki Tymmen Basan). I Tim. 3. (Ki Nongsharai, Ki Tymmen Basan).

U Tymmen Basan uba nongkong eh, ha ka Balang Presbiterian, ha Ri Khasi Jaintia, u long U TIRA SINGH. U la wan long Khristan haba u la don 40 snem ka rta U dei na ka jaid S'iem. Bad, kum kita ki hynniew ngut ki Tymmen Basan banyngkong eh, u don "ka nam babha bad u dap da U Mynsiem bad ka jingstad". (Ki Kam 6).

Ka balang ka la ioh ban jied ia ki Tymmen Basan da ki spahngut. Tip katno spah ? Ki la don, napdeng jong ki, ki riewkynsai tem. Ynnai iathuh kyrteng ia ki La kynmaw burom ia ki kylleng ka Ri bad ngi iaroh ia U Blei, na ka bynta jong ki. Ngi duwai ba U Blei un nang ai ia ki riewkynsai ban long ki Nongialam bad ki Nongkitkam, ha ka balang jong U, ha kine ki Lum.

La thoh haneng ba don ar rukom ki Basan, ha ka Balang Presbiterian, ki Minister bad ki Tymmen Basan Ka Balang, ha Ri Khasi-Jaintia, ka la sdang ban jied ia ki Tymmen Basan, naduh ka snem 1849, hynrei ka la kham leh suki, ha kaba thung ki kynja Minister. U Paul u kyntu ia U Timothi kumne : "*Wat buh kyrkieh ia la ki kti, hano haro-ruh-em*". Ka Balang ha kine ki Lum kam shym la buh kyrkieh ia la ka kti halor jongno jongno ia ka ban pynkyntang minister ia u. Ka Balang Kmie ha Ri Wales ruh ka la kham shim por, shuwa ba ka la thung Minister : ka la don ki kynja "Probationary Pastor", lane "Ki Pastor khynnah" ; hynrei kam pat shlur ban

thung Minister haduh ka snem 1811 ; kata ynda la 70 snem tam. Ka la shu sngewhun ba don ki Minister kiba la wan iasoh bad ka na ka Balang "Church". Kumjuh ruh, ka Balang shane ; ka la sngewhun ba don ki Minister, na Ri Wales.

La sdang jied ia ki "Evangelist" naduh ka snem 1850. Don U Maw-kynmaw, ha ïing Mane Nongsawlia ha uba la thoh kumne.

In Memory
of
U Ma Luh,
The First
Khasi Evangelist
Died at Mawphlang
April 5th 1872
Age 48 years
"To die is gain"

La buh ia U Ma Luh ban trei ha Mawsmai, bad u la ioh ka nam ka babha, na ka bynta ka jingtrei shitom jong u, bad khamtam, na ka bynta ka jinglong sngur bad ka jingiaid-don-hok. U la iaid kylleng, wat haduh Ri Jaintia. Dei ma-u uba la seng ia ka kam ha Jowai (Oct. 1854). U la long "U EVANGELIST" uba iaid ialap katba u ioh lad.

La "thung" Evangelist ia U Luh bad ia kiwei, kum U Jarkha, U Timothy, U Ramjan, U Kiang, ha bym pat don "Examination Evangelist" bad ha bym pat don "rukom thung". Kine ki la don ka sap jong Ka Gospel ha ki bad ki ialap da ka bor jong Ki Prophet hyndai, kat

sha kaba ki leit. Hynrei, Ka Balang ka la sngewdonkam ba kan don ka jingpynbeit kaba thikna na ka bynta ka kam kaba khraw jong ka Pulpit bad ka Ministri, bad ka Presbiteri, kaba la long ha Nongsawlia ha kaba 30 tarik u nai March 1869, ka la shah katto katne ngut ban ialeh ia ka Evangelist Examination, bad hynriew ngut ki la pass, kita—U Timothy, U Jura, U Samuel, U Ksan, U Badon bad U Sati. Kane ka long ka jingsdang jong ka Evangelist Examination bad kine ki long ki Evangelist kiba nyngkong ba la thung da kaba la shah examin shuwa. Ka Balang ka la thung ia "U MAW MILE" uba nyngkong ha ka lynti jong ka ministri. Naduh kata ka por, ka balang ka la nangthung ter-shi-ter, lajan man ka snem, haduh ka snem 1933 ; nangta la sangeh-noh shi por, haduh ka Assembli Laitkynsew, 1938. Ha Shangpung, ka Assembli ka la pdiang ia ka Report jong ka Komiti kaba la pyrkhat ia ka Ministri bad ka la rai artat ban ym thung Evangelist shuh, hynrei ban buh, da ki Probationary Pastor. (Katba ngi lah ban tip la thung palat 180 ki Evangelist, naduh katei ka snem 1869).

Ka Balang kam pat don Minister "TRAI Ri" haduh ka snem 1890. Ynda la iapyrkhat kham slem ; la iathoh ruh sha Bilat, Ka Assembli ka la rai ha ka snem 1890, ban pynkyntang sha ka kam minister SAW NGUT ki riewkynsai, bad ka la ai iktiar ia ki ba ki lah ban pyndep ia ki niam ki rukom baroh, hapoh ka balang. Ka Balang ka la shim ia ka bor thung minister sha

lade, ha ka snem KA JUBILEE jong ka Mission, (la seng ia ka Mission da Ka Balang Kmie ha ka snem 1840), kata ynda la 49 snem naduh ba ka la poi Ka Mission ha Sohra. Kitei ki sawngut ki long, U Juramon (Kpa I Dameris), U Ksan (Shella Kpa I Esther) U Iang Laloo (Kpa I Eglington) bad U Ksan Bin (Kpa I Alisinon). La shim bynta ha kata ka jingiasong thung phadri kaba nyngkong eh da ki Missionary baroh, katba ki iadon Ka District Sohra ka la buh u Maw-kynmaw ia U Rev Ksan Bin, ha ka iingmane Nongsawlia, uba don kane ka jingthoh.

Ka jingkynmaw ieit ia ka District Sohra
ia
U REV KSAN BIN
Uwei na ki sawngut ki Minister banyngkong eh ka Balang Welsh Presbiterian ha Ri Assam,
Lathung Evangelist—1878
Lathung Minister—October 11th, 1890
La iap ha Nongsawlia, July 15th, 1919
Ka 'rta 70 snem
Bha Me U Shakri babha baiaineh.

Ka balang ka la kham slem ban thung Minister la jong namar, kawei, ka Balang hi, bad ki Evangelist ruh, kim shlan ban iatur sha ka kam kaba kyntang kat ka kam Minister; Ka don ka jingsheptieng ruh ioh ka Balang Kmie kan pynkit jingkit halor ka Balang Khun haba kam put khlain ban bah. Naduh ka snem 1890, ka Balang ha ri Khasi ka la don ha ka dur Presbiterian paka—U Pait 'riewdkhot u don,

bad ki Basan ar rukom ruh, ki don—ki Minister bad ki Tymmen Basan. Ka Presbiteri ruh ka don. Hyurei ka Assembli ym put don.

3. Ka Balang ka la sdang pynlong ia ki ïing Khristan, da kaba ka la pyniathoh-kurim, ha ka rukom jong ki riewngeit.

Ka Balang kam lah ban khlain lymda la pynlong bad pyniaid ia ki ïing jong ki Khristan, ha ka rukom jong ki 'riewngeit

Kiba nyngkong eh ban iathoh, ha ka rukom Khristan, ki long U LUH bad KA PHUH. Ha ka sngi iathoh, ki Khristan baroh bad u paitbah Khasi, ki la wan peit ia kane ka rukom kaba phylla—ka iasmai hakhmat U Blei, bad hakhmat ka Balang, ba kin iaieit, leh burom bad iashong ryngkat, kat kumba la buh da U Blei. Ka ain shongkurim kaba kat kum ka rukom ki 'riewngeit ka la don ha ka Balang naduh kata hi ka sngi. Ka Balang ka donkam ban bat skhem ia ka, namar ka jingiadei shitnga bad ka jingiadei ïing jingiadei sem ki ktah eh ia ka jinglong jong ka Balang. Haba kane ka niam ha ïing ha sem ka tlot, ka Balang ruh ka tlot. Ha kane ka juk kaba mynta, haba don ki bor kiba pynpra, ym don ka sobjekt kaba ka Balang ka kham donkam ban pyrkhat ban ia kane—kumno ban pynkhlain ia ka niam Khristan ha ki ïing kiba phla Khristan.

Ki Jingiaseng jong ka Balang.

La pynlong ia ki jingiaseng kiba dei ia ka Balang naduh kaba sdang. Nalor ki jingiaseng

iathuhkhana, la pynlong ia *ka Skul Pynpaw, ka Jingiaseng Balang, ka Jingiaseng Duwai* bad *ka Jingiaseng Duwai shisien shi bnai.* Ki don ki Balang tnat ha ki jaka jaka ; ka Gospel ka la phriang shaduh Shella, Mawnai, Nongstoin, Jowai, Shangpung. Nongtalang, bad shawei. Hynrei, dei ha kane ka snem 1862 ba *la pyniasoh PRESBITERI lang* ia ki kynhun Khristan kiba la don hangne hangtai. Ka Presbiteri kaba nyngkong eh ka la ialang ha Nongsawlia, ha kaba 20-21 tarik, u 'nai May, 1867. U Chairman u long U Rev. Thomas Jones, bad u Sekretari, U Rev. Griffith Hughes. Ki Khristan kim da bun eh, ki don tang 307 ngut, bad ki balang tnat, tang 10 tylli, bad ki skul pule 65. Hynrei la khyndiat, ki la leh shlur bad ki la seng nongrim ia kata ka jingtei kaba la man long, ha ki por jong ngi, ka Assembli jong ka Balang Presbiterian, ha ri Khasi Jaintia.

Ka kam ka la nangroi. Ynda la sanphew snem 1891. ngi shem ba don.

Ki balang bad ki jaka ialap	...		189
Ki Nongiathuhkhana	...	...	30
Ki Tymmen Basan	...	...	85
Ki riew-dkhot	...	...	2147
Ha ka Balang	...	...	6842
Ha Skul Pynpaw	...	...	7909

La ka kam ka la roi, ka don tang kawei ka Presbiteri ; hynrei ka don ka kynja Distrikt Meeting, ha ki Distrikt. Kine ki kynja "Presbiti rit" la iarap ban pynsan pynrangbah ia ki rangbah balang, bad ki la iarap ia ka ban pyn-

mlien ia ki nongiathuhkhana, na ka bynta ki jingiaseng bah ; ki nongiathuhkhana ki ioh lad ban ialap ia ki paitbah ba kham bun briew. Ha ka snem 1895, la rai ban pynbynta ia ka Presbiteri bad la pynbeit ba kin don SAW PRESBITERI, shane sha Ri Lum, bad kawei, sha Ri Dkhar, kumne :—

(a) Sohra Shella,
(b) Shillong-Mawlai.
(c) Mawphlang-Mairang.
(d) Jowai-Shangpung.
(e) Ka Presbiteri Dkhar.

La pynbeit SAN Presbiteri khnang ia ka ban pynlong Assembli. ha ka snem 1896. Ki Presbiteri Khasi-Jaintia ki la shu sah saw kumto hi haduh ka snem 1930, haba la pynphiah ia ka Presbiteri Jaintia, bad ki Shangpung ki la ioh Presbiteri la ka jong. Ha ka snem 1940 la pynlong ar Presbiteri ia ka Presbiteri Sohra-Shella.

KA ASSEMBLI KABA NYNGKONG ka la ialang ha Shella, ha 15-17 tarik u 'nai February, 1896—kata naduh ka Sngi Saitjain haduh Lah Sngi U Blei. U Chairman u dei U Saheb Robert Evans, bad U Sekretari U Rev. Amirkha. Ki dkhot jong ka ki long ki Mishonari, ki Minister bad ki Deligate ba la jied da ki Presbiteri.

La don ka jingiasngewthuh ba malu mala naduh kaba sdang shaphang ki kam kiba ka Presbiteri ka lah ban pyndep, kum kaba thung ia ki Tymmen Basan, ai bor ia ka ban thaw lingmaae, pyrkhat ia ki report na ki balong,

khmih shaphang ka jingroi jong ka kam, etc. Ka Assembli pat kan pyrkhat ia ki ktien na ki Presbiteri, kan thung Phadri, kan pynbeit ia ka Eksamination jong ki Ebangelist, kan pdiang bad pyrkhat ia ki Report shaphang ka kam na ki Presbiteri, etc. Katba nang iaid ki snem, ka bynta jong ki Presbiteri bad ka Assembli ka la nangshai nangshai, bad la shna ia ki Ain ki Riti kiba dei ia ka jingpyniaid Balang, naduh ki Balang tnat haduh ki Presbiteri bad ka Assembli.

(*a*) *Ki KOMITI jong Ka Assembli.*

1. KA PASTORAL KOMITI. La iakut ban don ka Pastoral Komiti naduh ka Presbiteri kaba long ha Shangpung 16-18 tarik u 'nai Iaiong 1887, ka ban pyrkhat shaphang ka ban buh pastor bad thung phadri bad ban siew ia ki na ka jingkynshew balang kaba mih na ka ri hi. Ki dkhot jong ka ki long ki Mishonari baroh, Kpa ka Nosi bad Kpa u Harok (Sohra) U Liar Sordar bad U Dorkha (Shillong), Kpa ka Meribon (Shella) U Don (Mawphlang) Kpa u John, bad Kpa u Simeon (Jowai) bad u Long (Shangpung). U soh uba nyngkong jong ka u la leng kata ka jingthung Phadri na ki trai-ri kaba la long ha ka snem 1890. Ka Komiti ka la kham shim por ban pyrkhat ia kane ka kam kaba khraw bad ka la donkam ruh ban iasngewthuh bad ki trai Mission, ha Liverpool, bad ioh ka jingmynjur jong ka General Assembli, ha Ri Wales. Naduh ka snem 1890; ka Komiti ka la trei kam, ha

ka Presbiteri kaba dei ia ka ri baroh shuwa, bad nangta, ha ka Assembli, naduh ka snem 1896. Hynrei mynta, ynda ka rukom pyniaid thymmai kan sa long kam, ka Pastoral Komiti, kum ka komiti kaba kyrpang, kan sa duh noh, kan shu long "Sob-Komiti", ha ka "General Komiti" trei kam jong ka Assembli.

2. KA NOMINATION KOMITI.

La thung ia kane ka komiti, ha ka Assembli kaba nyngkong, ha ka snem 1896, bad ka la sdang ban trei kam, ha ka Assembli kaba ar, 1897. Kane ka la dei ban don ha kane ka juk kaba thymmai ruh.

3. KA KOMITI SKUL PYNPAW. Ka la don ka jingkren bad ka jingpyrkhat shaphang ka Skul Pynpaw ha ka Assembli kaba nyngkong eh. Hynrei, dei ha ka Assembli kaba lai, ha ka snem 1898, ba la rai ban thung ia ka Komiti Skul Pynpaw. La rai ba ki Presbiteri kin jied mar LAINGUT ki dkhot. U Sekreteri jong ka Assembli un long u Sekreteri jong ka. La rai ba kan ialang, ha u 'nai March 1899. La aiti ha ka ba kan pyrkhat bad pynthikna ia ka jingpule. Ka Komiti ka la sdang shon ia ki kot naduh ka snem 1900, da kaba la shim *loan* kylliang na ka Pastoral Fund. La rai ruh, ha ka snem 1900, ba yn don ka Sunday School Examination bad ba ki Presbiteri kin kit khia ia kaba donkam na ka bynta kane ka examination. La shon ia ka kot "Shaphang Ki Kam Bah U Jisu." ba la thoh da u Dr. Roberts bad u Rev. Khnong, bad ia ka Gospel U Mathaios, da u Dr. Roberts. Imat ka

Assembli kam lah kyrshan ia ka jinglut, bad la rai, hadien habud ban pynmih "Kommentari" ha u Nongialam Khristan.

4. KA KOMITI RWAI. La thung ia kane ka Komiti ha ka Assembli 1898. Ki dkhot jong ka ki long Babu Shai Rabuh, Babu Sorkin, Babu Mania, Babu Joseph, Babu Seton Roy, Babu Nissor Singh, Rev. R. Jones, Dr. E. Williams. Ka Assembli ka la "mynjur ban shon ki jingkynud lem bad ki jingrwai, ha ka kitab kaba rit, na ka bynta ka Ri Khasi bad Synteng. La mynjur ba kitei ki member kin sah laisnem ha ka kam. Ia ka kot ruh la rai ban shon ar hajar, da kaba shim kylliang na ka Pastoral Fund. Ka Komiti Rwai ka dang don, ha ka Assembli, bad ka kam kaba khadduh eh jong ka ka la long ban pynmih ia ka *Kot Jingrwai Centenary.*

5. KA HOME MISSION KOMITI. Kumba la pyni haneng, ka la don ka Home Mission ha ka Distrikt Shillong naduh ka snem 1898. Ka Assembli ka la shimti ia ka kam ha ka snem 1900 bad ka la rai kumne :—

(1) "Ban long kawei ka Home Mission ia ka Ri Khasi bad Synteng bad kane ka Home Mission kan kynthup ia kaba ialap ia ka ktien U Blei bad ia kaba long nonghikai ha ki shnong."

(2) "Kane ka Home Mission kan long hapoh ka jingpyniaid ki member ka Pastoral Komiti bad ki Pastor, kad ka fund kan long kyrpang hi ia kane."

(3) "Ban kynshew shisien shibnai ha ka Sngi U Blei kaba ar."

(4) "U Treasurer jong ka Home Mission u Babu Dohory, bad u Secretary u Babu Joab Solomon "

(5) "La buh ba ka Sub-Pastoral Komiti bad ki Pastor kin wad lad ban pynkhraw ia kane ka Fund."

(6) "Ba ka Presbiteri Shillong kan pyniaid ia ki nongtrei Home Mission kiba don mynta, bad yn sa siew na kane ka Home Mission Fund."

Ki dkhot jong ka Home Mission Komiti ki shu sah hi kumto haduh mynta, kita ki dkhot jong ka Pastoral Komiti bad ki Minister. Hynrei, imat ba kane ka komiti kan sa duh noh, ha ka rukom pyniaid thymmai. Ka jingpyniaid kan long hapoh ka Education Committee bad ka Education Committee kan long tang ka Sub-Komiti jong ka General Executive Committee.

6. KA STANDING KOMITI. Kane ka komiti ka paw kyrteng nyngkong ha ka "Constitution" kaba la mih ha ka snem 1924. Kane ka komiti ka don bor ia ka ban pyrkhat ia kino kino ki kam kiba kyrkieh ia ki bym lah ban pynap haduh ban da long Assembli. Hynrei, imat ba kane ruh kan duh, ha kane ka juk kaba thymmai ; yn shim ia ka bor jong ka da ka General Executive Komiti hi.

7. KA THEOLOGICAL KOMITI. La thung ia kane nyngkong da ka Synod kaba la

long ha Shillong, ha u 'nai August, 1926. Ki dkhot jong ka ki long san ngut na ki trai-ri i Rev. Amirkha, Siang Blah, Duary, Shai Rabuh bad Babu Mondon) bad laingut ki Mishonari, ryngkat bad U Saheb Principal. Ka la paw nyngkong, ha ka Report Assembli 1927. Ha kaba sdang ka Komiti ka la pyrkhat tang ia kiei kiei kiba dei beit ia ka College ha Sohra ; hynrei hadien, ka Assembli ka la shaniah ha ka ia ki kam baroh kiba dei ia ki "Eksamination" jong ka Assembli (Synodical bad Evangelist) bad hadien kata ruh, ia ki jingpynbeit na ka bynta ki Probationary Pastor—ki jingpule jong ki bad ka eksamination kut snem. Kane ka komiti kan dang sah ha ka rukom pyniaid thymmai.

8. FINANCE COMMITTEE. La thung ia kane ha ka snem 1930. Ka la trei kam bad report ha ka snem 1931. Hynrei kam shym la long kaba la donkam eh hadien. Kan long Sub-Committee ha ka General Executive Committee ha ka rukom pyniaid thymmai bad yn pynkit halor jong ka ia ka kam kaba donkam eh bad kaba khia ruh.

9. Ki la mih sa ka Audit Komiti bad ka Sang Komiti ha kine ki snem kiba khadduh. Bad naduh kaba sdang ka Assembli ka la lah ban thung ia ki komiti katba donkam. Ka rukom pyniaid Presbiterian ka shah ba yn lah ban thung ia ki kynja "ad hoc" komiti, kata, ia ka ban pyrkhat ia kino kino ki kam kiba lah ban mih.

(*b*) *KI JINGIASENG JONG KA ASSEMBLI.*

La don ar rukom ki jingiaseng ha ka Assembli, naduh kaba sdang.

1. Ki jingiaseng pyrkhat kam :—ki kam kiba wan na ki Presbiteri, bad ki kam kiba mih ha ka Assembli hi.

Ha ki jingiaseng pyrkhat kam ki dkhot jong ka Assembli ki iadei kyrdan baroh, hapoh ka jingpyniaid U Moderator, ki don hok ban kren bad ban ia ai jingmut lem, shaphang kano kano ka kam kaba lah ban mih. Kane ka rukom pyniaid ka iarap shibun ia ka ban pynmih ki riew-rangbah-jingmut ki riewpyrkhat kam. Ka long ka lad kaba bha tam ia ka ban pynmlien, pynsan, ia kiba dei kitkam ha ka Balang.

(*Note*—Ym don balang kaba la kham pynmih rangbah ban ia ka Balang Presbiterian, ha kano-kano ka ri. Ka daw ka long ba ha ki Presbiteri bad ha ki Assembli ki briew ki ioh lad ban ia-ai jingmut, ban iapyrkhat lem ia ki kam katba ki mih. Dei ban da bat skhem ia kane ka kabu kaba ngi don).

2. Ki Jingiaseng-kren-subjekt bad ki jingiasengiathuhkhana.

Naduh ka Presbiteri hyndai bad naduh ka Assembli kaba nyngkong eh la ju pynbeit sobjekt bad buh briew ban kren ia ka. Na ki Report kiba ¡rim la iohi ba ki jingiaseng kren sobjekt ki la long ki jingiaseng tei-mynsiem. U nongkren u shu long u nongplie bad ki don kiba kren pynbud sriem kumba la ju don ha

ki jingiaseng kren sobjekt, ha ki Assembli ha Ri Wales, bad ha ki jingiaseng balang de. La pyrshang ban pynim pat ia kane ka rukom ha ka Assembli kaba la long ka Shangpung ha ka snem 1939 ; namar ka jingmut kren sobjekt ka long ban tei ia ki Khristan ha ka jingtip ia U Jisu Khrist bad ban pynshai bad pynshem ia ki jingshem mynsiem jong ki. Ka jingiaseng kren sobjekt ka la dei ban long ka "SOCIETY," "FELLOWSHIP", lane "KA JINGIASYLLOK", ha ki jingiaseng bah baroh bad ngi dei ban kham pyllait por ban ia-ai-jingmut lem.

Ki jingiaseng-iathuhkhana ruh ki don. La ioh haduh khyndai tylli ki jingiathuhkhana, ha ka Assembli kaba nyngkong. Ki jingiaseng pyrkhat kam ki la iarap ban pynlong rangbah ; ki jingiaseng iathuhkhana, ha ki jingiaseng bah jong ngi, ki la iarap ban pynmih ia ki nongiathuhkhana, kiba ka nam jong ki ka la phriang wat haduh Ri Wales. Ki briew ba la khot ban iathuhkhana ha ki Presbiteri bad ha ki Assembli ki la dei shisha ban burom ia ki jingkhot jong ki.

Haba ai report shaphang ka kam la ju ai lad ruh ban kylli shaphang kiei-kiei ba donkam ban kham pynshai, bad la ju ai lad ruh ban ai jingmut kumno ban kham pynbha ia ka kam. U Sekreteri jong ki Assembli mynno mynno u ju thoh kham bniah shaphang kine ki jingiaseng kren subjekt, iathuhkhana, ai report. Ki "Report" Assembli kiba mynta ki i-lyngkhuid-i-lyngbiang eh, haba ianujor bad ki report kiba

rim. Ki report kiba mynta ki long tang ki sh'leng ; hynrei ki report hyndai, bad ka doh de, bad ka bang ban pule ia ki, wat mynta, ynda la slem katta ruh.

Katba la nangiaid ki snem, la mih sa KI JINGIASENG KYNTHEI, (Ym ju don ki jingiaseng kynthei bakyrpang ha ki Presbiteri bad ki Assembli, ha Ri Wales), KA JINGKHAWAI U TRAI (la rai, ha ka Assembli 1926, ban ioh, ha man ka Assembli), bad la rai ha ka Assembli Wahiajer, 1936, ba yn don KA JINGIALANG KI MINISTER (ryngkat bad ki Evangelist bad ki Probationary Pastor) bad KA JINGIALANG KI TYMMEN BASAN, kaba kyrpang, ha man ka Assembli. Kine ki kynja jingialang ki ju don ha ki Assembli ha Ri Wales. Ka jingmut jong kine ki jingialang kiba kyrpang ka long ban tei para-minister, lane, para-tymmen basan, ha ki kam kiba dei ia ki hi. Ki long ki jingiaseng pynrangbah jingmut ia ki nongialam ki Presbiteri jong ka Balang.

Ki ain ki riti jong ka Balang ne ka Konstitushon jong ka.

La rai ba yn lum lang ia ki "Rule barim baroh jong ki Presbiteri" ha ka Assembli 1898. La buh ia U Dr. John Roberts bad Babu Krisno Mohon na Sohra, ban lum lang ia ki, bad ban ai bor ha ka Assembli 1899. Ha ka Assembli 1899 la ai bor ban phah shon ia ki. Ha ka 1900 la iakut ban thung laingut na kawei kawei ka Presbiteri ban pyrkhat ia ka "Konstitution"

jong ka Assembli, bad la jied ia kine ki rangbah :—

Na Shilot bad Silshar—Rev. Pengwern Jones.

Na Jowai—Rev. J. Jones, Babu Rang, Babu Siang Blah.

Na Shillong—Rev. R. Jones, Babu Joel, Babu William Lewis.

Na Mawphlang—Rev. C. L. Stephens, Babu Rohin bad Rev. Amirkha.

Na Sohra—Rev. William, (E.H.) Babu Duari, Rev. Ksan Bin, Convener—Babu Joel.

La buh ia KA KONSTITUSHON KABA NYNGKONG ha khmat ka Assembli, ha ka snem 1901, kaba la long ha Shangpung. Kane kam da pher eh na kata ia kaba la shon hadien, ha ka rukom kot rit. La thoh ia ka ha ka Report jong ka Assembli, 1901.

Ha ka Assembli 1907, kaba la long ha Shangpung, la thung sa ia kawei ka komiti "ban lum la ki rule baroh, kiba rim bad kiba thymmai, jong ki Presbiteri bad ki Assembli, khnang ban ioh revise ia ki." Ki member jong kane ka komiti ki long ki Rev. Ksan Bin, Rev. Krisno Mohon, Babu T. Jobin Roy, Rev. J. C. Evans, Rev. E. H. Williams, Babu Ngat Singh, Rev. J. Jones, Babu Samuel, Rev. J. P. Jones, bad Babu Hem, Convener, Babu T. Jobin Roy. Ha ka Assembli 1908 pat, la rai "Shaphang ki rule ka Assembli, la buh ia u Babu T. Jobin Roy bad Babu J. Harisingh ban lum bad ban

buh ryntih ia kine ki rule. Kin sa wallam sha ka komiti ba la thung ha ka Assembli kaba khadduh ha Shangpung". Ha ka Assembli 1909, la iapyrkhat biang shaphang "Ka Constitution jong ka Assembli", bad la thoh ia ka "Revised Constitution" ha ka Report jong katei ka Assembli kaba la long ha Jowai. La shon ia ka "Konstitution" ha ka snem 1912. La revise biang ia ka ha ka snem 1917, bad la shon artat. Ka Assembli kaba la long ha Jowai, ha ka snem 1922, ka la rai ban revise sa shisien ia ka Konstitution, bad ka la thung komiti ban leh ia kane. Kane ka komiti ka la report, ha ka Assembli 1923, ha Shillong, bad ka Assembli ka la thung sa ia kawei Komiti ban pyndep ia ka kam. Kane ka komiti ka la buh ia la ki jingpyrkhat, hakhmat ka Assembli Mairang ha ka snem 1924, bad la rai ban shon ia kane ka Konstitution kaba ngi don mynta.

Kane ka la sah, naduh ka snem 1924. Ki don ki rule kiba la buh da ka Assembli naduh katei ka snem. Donkam ban lum lang ia ki. Ki don ruh ki jingpynkylla ia ki rule ba la shon. Donkam ban wad ia kine bad ban buh ka kopi ia kaba la pynbeit bha ba kan don ha ka kti U Sekreteri jong ka Assembli. Ka rukom pyniaid kaba thymmai (Ka "Scheme") kan sa long kam shen bad ka Assembli ka donkam ban thung ia kawei pat ka Komiti kaba khlain ban revise bad pynbiang ia ka Konstitution, kat kum ka jingdawa jong kine ki por kiba mynta, bad ka jingpyniaid ka ban sa long.

Ka Assembli ka la man long lai tylli ki Assembli.

Naduh ka snem 1896 haduh ka snem 1923 ka don tang kawei ka Assembli na ka bynta ka Balang Presbiterian, ha Ri Assam baroh, kaba kynthup ia ka Ri Dkhar, Cachar bad Lushai. Ka Assembli kaba la long ha Shillong ha ka snem 1923 ka la sngewdei ban phiah noh ialade lai bynta, kawei ka Assembli kan long na ka bynta ka Ri Khasi Jaintia, kawei kawei pat, na ka bynta ka Ri Lushai bad kawei pat de, na ka bynta ka Ri Dkhar, bad baroh lai kin long hapoh kawei ka jingialang kaba la khot SYNOD OF ASSAM. La pynskhem ia kane ka rai ha ka Assembli Mairang ka Assembli lang kaba khadduh ha ka snom 1924, bad naduh katei ka snem, kine baroh lai Assembli ki la ialang kyrpang kyrpang. Ka Assembli Khasi Jaintia ka la ialang nyngkong ha Nongsawlia ha ka snem 1925.

Ka jingiasoh bad ka United Church of India North.

Ha ka Assembli Shilot 1918, ka Balang ka la rai ban iasoh bad ka Presbiterian Church in India, da kaba sngewthuh ba kan ym ktah ia ka rukom pyniaid, lane ia ka jingphla ka jingngeit jong ngi.

Naduh ba la pynbynta ia ka Assembli lai bynta, ha ka snem 1923, bad ba kita ki lai Assembli ki la man long KA SYNOD OF

ASSAM, ka jingiadei jong ngi bad katei ka Balang Presbiterian ha Ri India ka la long lyngba ka Synod of Assam. Ha ka snem 1924, katei ka Balang Presbiterian ka la man long "THE UNITED CHURCH OF INDIA NORTH, da kaba ka Balang Congregational ha Western India ka la iasoh bad ka. Hynrei katei ka jingiakut jong ngi, kaba naduh ka snem 1918, ka dang sah—Ka United Church of India North kam don bor ban ktah ia ka rukom pyniaid, kam don bor ruh ia ka jingphla ka jingngeit jong ngi. Tip kan long kumno lashai lashisngi ! Dei ban da iaid peit mat.

Ka jingiadei bad ka Balang Kmie.

Dei ka jingieit U Khrist kaba pynleh ia Ka Balang Kmie ban iashim bynta lem ha ka kam "pynlong synran ia ki briew baroh." Ka hukum U Trai ka la poi ha ka ruh : *Khie leit... .....pynlong synran : Ha khmih.....nga don ryngkat !"*

Da ka jingialam U Mynsiem Bakhuid, ka Balang Kmie ka la shim shuwa ia ka Ri Khasi-Jaintia kum ka lyngkha, bad ka dang trei ia ka haduh mynta, tang ba ka jingtrei jong ka ka la nangiar bad ka la long kam ha Dkhar ha Cachar bad ha Lushai ruh.

Ka jingmut jong ka Balang Kmie kam shym long ban "buhai Balang", lane, ban seng ia ka Balang "Welsh Calvinistic Methodist" ha Ri Khasi-Jaintia. Ka jingthew jong ka ka long ban khot ia u Khasi u Khara sha U Jisu uba

long U Nongpynim tang ma U hi, bad ban seng ia KA BALANG U TRAI, hapdeng ki Khasi ki Pnar, bad kata ha ka rukom ba kan long "ka Balang trairi" kaba da shisha.

"Ka Balang Trairi"—*Indigenous Church*—kaba kumno kata ?

"Ka Balaag Trairi" (Indigenous Church) ka long ka Balang kaba *KYRSHAN HI*, kaba *SYNSHAR HI* bad kaba *PYNPHRIANG HI* ia ka Gospel (Self-supporting, self-controlling and self-propagating).

Ka Balang Kmie ka la thmu ba ka Balang Khun ha Ri Khasi-Jaintia kan long "Ka Balang Trairi," ha kitei lai tylli ki jingmut—kaba kyrshan hi, kaba synshar bad kaba pynphriang hi ia ka kam.

Kumba la lah pyni ha neng la seng nongrim ia ka "kyrshan hi", haba la pynlong ia ka jingkynshew balang, ha ka snem, 1849 ; la seng ia ka nongrim "synshar hi", haba la jied nongkit kam bad thung Tymmen Basan, ha ka snem 1849, bad la seng ia ka nongrim "Pynphriang hi", haba kita ki riew-hyndai, kum u Luh u Larsingh bad kiwei, ki la iaid kylleng, ki da' ialap ia ka Gospel U Trai.

"*KYRSHAN HI*". Ka Balang Kmie ka la phah ia la ki briew bad ka la iai-theh ia la ka spah, kine ki phew snem ha kine ki lum, namar ba ka Balang Khun kam put kot bor haduh mynta, ban kyrshan hi. Ki don shisha ki jingtrei kiba ka Balang Khun ka kyrshan hi nadong shadong, kum ka Home Mishon, ki Skul

Khawkham. Hynrei ka Home Mishon ka la nang duh bor ha kine ki shiphew snem ba la lah. Ha ka "average", ka jinglut ka la long kumba Rs. 4,000/- shisnem, haba ka jingkynshew ka la long tang Rs. 3,500/- ne. Ka Home Mishon ka la nang bam nang bam na kita ki hajar ba la kynshew ha ka jingdap 1900 snem bad ha ka Rebaibal bad ka sah mynta tang kumba Rs. 3,000/- tam ha ka kti. Ka jingkynshew Khawkham ruh ka la hiar. Ha ka snem 1930, ka la kot Rs. 20,000/- duna ; hynrei ha kine ki lai snem, ka "average" ka long tang kumba Rs. 12,750/- shi-snem shi-snem. KA JINGKYNSHEW BALANG, ha ka snem 1930 ka la kot Rs. 16,209/-. Ha ki snem 1936-1939, ka "average" ka long Rs. 13,300/- ne, haba ka jinglut ka la long Rs. 16,500/-. Ka Balang Kmie ka la pynbiang da kaba ai "block grant" ha ka Pastoral Fund Rs. 3,544/- shi-snem shi-snem, ka da siew man ki lai bnai (kumba ki Balang shane ki la dei ban siew).

Ka Mishon ka la kit, baroh shi katta, ia k Primary School, ki Middle English School bad ia ka Theological College ha Sohra. La rai, da ka jingwan jong ki "Commissioner" na ka Balang Kmie ha ki snem 1935-1936, ba ka Balang Khun kan pyniaid hi ia kine ki skul baroh ; bad ka Balang Kmie ka la kular ban ai da ka BLOCK GRANT shi-snem shi-snem, na ka bynta ka jinglut ha kaba kyrshan ia ki.

Haba pyrkhat ia "KA KYRSHAN HI", ka Balang ka donkam ban da shai jingmut bha

shaphang *"KAEI KA DEI, KUM KA BALANG, BAN KIT ?"* "Ki Pastor" ? H'oid ! "Ka Theological College" ? H'oid. Ki Balang kiba kham heh baroh sha ri sepngi ki kit hi ia la ki Pastor, bad ki don ruh ka Theological College la jong. Hynrei *"ki skul pule"—kumno* ? Ha ri Jaintia bad ha ki shnong Sorkar, ka Sorkar kan nang shimti ia ki skul pule, bad kan nang plie ia ki skul, ha ki shnong ki bym don skul. Ka Balang kan nang lait na kaba kit ia ki skul ha kine ki jaka Sorkar. Kumno shaphang ki jaka Syiem bad ki jaka Lyngdoh ? Ka Balang ka dei ban pyrkhat bha ia kane ka jingkylli. Ka jingkit jong ki skul kan hap tang halor ki tyrpeng jong ka Balang ne ki Hima ruh kin kit ? Kin kit tang ki Khristan ne u Khun u Hajar baroh un kit ? Lada ka Balang hi ka la dei ban iai kit tang ma ka ia ki skul, kan shim da ki snem bymtip shuh, shuwa ba ka Balang ha ri Khasi-Jaintia kan lah ban "kyrshan hi". Ka Balang ka dei ban don "Ka Educational Policy" bad ka dei ban sngewthuh shai kaei ka kamram bad ka bynta jong ka ha kaba kit ia ki skul jong ka Ri.

"SYNSHAR HI". Ka Balang Kmie ka la ai "BOR BALANG" ia ka Balang Khun naduh ka snem 1849, haba ka Balang Khun ka la jied hi ia ki nongkitkam bad ia la u Tymmen Basan. Ka Balang Khun ka la trei da ka BOR PRESBITERI naduh ka snem 1869, bad da ka BOR ASSEMBLI naduh ka snem 1896. Ka Balang Kmie kam shym korbar ia ki kam balang

mynno mynno ruh. Ka la shaniah, ha ka Balang Khun ryngkat bad ki Mishoneri. Ka Balang Khun ruh kam shym sngewdonkam ban iakynjoh ktien sha ka Balang Kmie, shuwa ban rai shaphang ki kam kiba khia shisha, kum kaba pynlong Presbiteri, kaba pynphiah ia ka, san Presbiteri kaba pynlong ia ka Assembli, bad kaba pynphiah ia ka Assembli pat, kaba thaw "Constitution", kaba pynlong Synod bad kaba iasoh bad ka United Church of India North. Ha ki kam balang baroh, lait sa tang ka Skul "Theology" (wat ha kane ruh, ka Balang Khun ka la don kti, la slem), Ka Balang Khun ka la "Synshar hi", kat kum ka bor ki kyrdan Balang, naduh ka Balang tnat, haduh ki District, ki Presbiteri bad ka Assembli. U Dr. Velte, U Moderator jong ka United Church of India North, uba la wan jngoh ia ngi, ha ka snem 1932, u la sngewlyngngoh ban iohi haduh katno ka "synshar hi" ka la don shisha hapdeng jong ngi. Ym don Balang hangno hangno ha Ri India, kaba long "Democratic" kum ka Balang jong ngi.

Hynrei ia KI SKUL MISHON la pyniaid da ki Mishoneri, baroh shi katta—la kyrshan ia ki da ka Mishon bad la synshar halor jong ki, da ka Mishon ruh ; tang ba ki Mishoneri ki ju iasyllok bad wad jingmut na ki Pastor haba don.

Hynrei mynta da ka jingai jingmut jong ki "Commissioner" ba la pdiang ruh da ka

Balang Kmie, la rai ba *ki kam baroh* (lait tang ki kam Doktor bad ki kam Hospital), ki kam balang bad ki kam skul kumjuh, kin long hapoh ka jingpyniaid jong ka Balang, ka ban pyniaid da ki Presbiteri bad ka Assembli, kat kum ka "Scheme", lane "ka rukom pyniaid thymmai, ba la shna da ka Assembli bad ba la rai pynskhem da ka Assembli kaba la long ha Shangpung ha ka snem 1939, bad ba la pdiang sngewbha da ka Balang Kmie. Ka Assembli ka ban long ha Shillong ha ka snem 1940, kan sa pyniaid ia ka bad kan long kam naduh ka snem 1941.

Ia ki shithi jong ka Balang Kmie bad ia ka Scheme jong ka Balang Khun yn shem shadien.

"*KABA PYNPHRIANG HI*". Ka jingthmu jong ka Balang Kmie ka la long ban pynphriang ia ka jingtip ia U Jisu kum U Nongpynim bad U Trai, bad da kaba leh kumta, ban pynlong ia ka Ri Khasi-Jaintia ba kan long "*Baroh kawei, ka Hima Bah U Immanuel*". Dei namar kane ba ka la phah ia ki Mishoneri bad ka la kyrshan ia ki nongtrei trai-ri lynter ki snem. Ki nongtrei kiba la kham paw khmat mynshuwa, ki la long "ki Evangelist" kiba da shisha, kiba la iaid kylleng, ki da ialap ia ka Gospel ka jingim. U Ma Luh bad u Larsing ki la iaid ia ka ri baroh ban pynbna ba "La shem

ka lynti jingmap, ha U Khun". Dei u Larsing uba la shna ia kata ka jingrwai babang—

Kin ialap i'U Jisu Khrist,
Haleliwia,
Ha Dkhar, ha Khasi ruh,
Haleliwia,
Gospel ka la wan ha ngi,
Haleliwia,
Ruh kan leit haduh sepngi,
Haleliwia,

U hi u la ialeh doh-iap ban pynphriang ia ka. Bad ki la don kiwei ruh ha ka Balang kiba la trei da ka juh ka mynsiem.

Ka Mishon ka la seng ia ki skul shane shatai ; hynrei ka jingpyrkhat ka long ba kine ki skul kin long ki jaka ialap artad, bad ki nonghikai baroh, ki nongkit-ktien-s'iem, na ka bynta U Jisu Khrist. Ka Balang hi ka la buh ia ki Evangelist bad ki Pastor bad ka la kyrshan ia ki na ki jingkynshew la jong.

Ynda la dap san-phew snem tam, ka Balang Khun ka la sdang ban buh ia ki Skul Home Mission, bad hadien sa ia ki Skul Khawkham. La don kumta lai rukom ki skul Ki Skul Mishon, Ki Skul Home Mishon bad ki Skul Khawkham. Hynrei, kumno-re-kumno, ka kam ka i kumba ka la sah kut ; kam shym la roi, kumba la khmih lynti ba kan da roi. Ha ka snem 1930 ngi la don baroh 496 tylli ki skul : ha ka snem 1939, kat kum ka report, ngi la don tang 492 (la hiar-4 tylli). Ha ka snem 1930, ngi la don 396 tylli ki balang, ha ka Assembli ; ha ka snem

1939 ngi la don 399 (la roi tang lai, ha ki shiphew snem). Ki don ha ka Balang, ha ka snem 1930, 43,718 ; ha ka snem 1939, ki don 49,621. (La roi tang 6,000 ha ki shiphew snem).

Ngi la shaniah eh, ha ki skul bad ha ki nongtrei ba ioh tulop, bad ngi la iasngewhun ba ka kam ka shu iaid. Ka Balang bad u paitbah Khristan, kim put sngew-trai ia ka kam ialap, ka kam pynphriang ia ka Gospel, haba ka ri haduh mynta, ka jngai na ka ban long ka jong U Trai. Ki Khristan ki khyndiat haba ianujor bad ki bym long Khristan tang uwei na ki sanngut ki briew kiba long ha ka liang U Jisu, tang kumba 60,000 na ki 300,000 ne. Ki shnong kiba don skul ne balang ki khyndiat, haba ianujor bad ki shnong ki bym don skul—tang kumba san spah na ki arhajar tam. Ka Balang ha ri Lushai ka kham sngew trai ia ka kam ialap, bad ki don balang ha ki shnong lajan baroh kylleng ka ri.

Ha ka ban sa DAP SHI-SPAH SNEM, naduh ba la wan ka Gospel sha kane ka Ri, ka Balang Kmie na Ri Wales bad U Blei ruh, na Bneng, ki khot, h'oid ki pyrta.

"To ieng, to tyngshaiñ, namar ka jingshai jong pha ka la wan". Esai 10 : 1.

"Ha khmih, ia ka kti U Trai ym shym la pynlyngkot katba kam lah ban pynim ; lymne ka shkor jong u ka baset katba kam lah ban iohsngew". Esai. 59 : 1.

"Uei ba la iohsngew kum ia kata ? Uei ba la iohi kum ia kita ? Ia KA RI yn kha SHISNGI ? Yn kha ia ka jaid bynriew

shisyndon ? Yn kha ia ka jaid bynriew shisyndon ? Naba ka Seion, tang ba ka la suh, ka la kha ia la ki khun kumne kumne ruh". Esai 66 : 8

"Pynkylluid ia ka jaka ka iing-jaiñ jong pha, bad to pyniar noh ia ki jaiñ ka jaka shong jong pha, wat bynnud ; kham pynjrong ia ki tyllai jong pha, kham pynskhem ruh ia ki snar jong pha, naba phan nang roi sha ka mon bad sha ka diang ; te u symbai jong pha un ioh ia ka jaidbynriew bad un pynlong kiba don briew ia ki shnong bakynjah" Esai. 54 : 2-3.

Ka Balang Kmie ka da kwah hir-hir ba ka Balang Khun kan sngew-trai, kan long trai bad leh-trai ruh, ha kaba "kyrshan", "synshar" bad "pynphriang ' ia ka kam.

Ka Jingpyniaid lashai lashisngi.

(*a*) *HA KA ASSEMBLI.*

Ka Assembli Khasi-Jaintia ka long kawei na KI KAM BAH jong U Mynsiem Bakhuid, ha ka ri. Ka Ri Khasi Jaintia ka long ka ri "Ki Laiphew S'iem bad ki Khadar Dolloi"—ka ri kaba don bun ki nongsynshar bad bun ki rukom pyniaid ; ka ri kaba khlem ka bor synshar, kaba dei lang ia ki hima bad ki shnong baroh, kaba lah ban pyniatylli lang, pyniasoh lang, ia u pait Khasi, pait Pnar, ba kin ialong shisha "shikurshijaid". (No Central Authority").

Ka Assembli, da ka jingtrei phylla jong U Blei, ka la lah ban pynlong kawei ia ka ri baroh. Ka Balang ka la man long "KA ÏING LUM

KUR" ia ka ri, bad la lum ha ka, ia ki jaid bapher baroh, lem bad ki Mikir, ki Hadem, ki Bhoi ; bad ki la lah ban iarwai, iakynud sngewtynnad,

"To ai ban iasyllok ki kur ha U Trai,
U hukum U Khrist ba kin ieit khlem wai.
Ka jinglong shitylli ki khun jong U Blei,
Ka pynpaw ka burom U Khrist ha pyrthei".

Namar, ki iadei lang na "Ka Ïing U Blei" (Eph. 2 : 19.), ki don "ujuh U Kpa" ... ... "na uba la jer kyrteng ia ki kur baroh, ha bneng bad ha ka khyndew". (Eph. 3 : 15).

Dei ban da dá ia ka burom jong ka Assembli bad ia ka jingialong kawei jong ka Balang ha ka ri. Ka jingpyniaid balang kaba dei lang ia ka ri baroh ka long ka nuksa, ka rukom, ia ka jingkdew lynti ia ka jingpyniaid hima.

Ha "KA RUKOM PYNIAID THYMMAI" ka Assembli kan iaid shaphrang bad kan trei kam kumba ka ju leh, tang ba, lehse kan doukam ban ialang arsien shisnem—Ka General Executive Committee, la kumno kumno, ka la dei ban ialang arsien shisnem. Kin don ki komiti ki ban duh noh, kum ka Pastoral Komiti bad ka Home Mission Komiti (kin ym long shuh kumba ki long mynta). Kin don ruh ki Komiti ki ban mih thymmai, kum ka General Executive Committee, ka Education Committee, ka Finance Committee. Kin don ruh ki komiti ki ban sah, kum ka Theological Committee, ka "Literature—Sunday School Committee", bad kiwei.

Ki Nongkitkam—U Chairman, ki Secretari,—ha kine Ki Komiti bad ha Ka Assembli ki dei ban long kiba peit mat, bad ki dei ban khmih ba yn pynlong kam ia ki rai jong ki. La shem, ha kine ki snem, ba don ki rai—ki rai kiba donkam eh ruh—kiba shu iap ei tang shu kha ia ki, namar ba ym don ba kit khia ban pynlong kam ia ki, bad ka kam ka iaid dkoh. Ki Nongkitkam ki la dei ban long ki NONGPYNKYNMAW ia kiba leh klet bad kiba leh bym suidñiew.

(b) HA KI PRESBITERI.

Ha ki Presbiteri ruh, kin don ki Komiti ki ban sah ; kin don ruh ki ban duh, bad kin don ruh ki ban mih thymmai, kum ka "Education Committee", ka "Finance Committee", bad kiwei. Ia ki kam jong ki la batai ha "Ka rukom pyniaid thymmai". Ka Jingpyniaid Presbiterian ka shah ba yn pynkylla ia ki rukom pyniaid haba donkam.

Ha kane ka juk kaba thymmai, ka Balang ka donkam ban pynbeit ia ki Presbiteri bad ia ka jingiadei jong ki bad ki Distrikt. Baroh shi katta la pyniaid kam, da ki Presbiteri ; hynrei, ia ki jingkheiñ balang, bad briew bad tyngka, la ai da ki Distrikt. Ki don shisha ki Presbiteri kiba iadei pud bad ki Distrikt (kum ka Shillong Presbiteri). Ki don ki Presbiteri kiba kynthup ar Distrikt, Mawphlang-Mairang, Jowai Wahiajer. Ka Assembli ka donkam ban pynbeit shaphang kane, ioh ka kam kan iaid kynriang.

Ka "Rukom Pyniaid Thymmai" ka ñiew tang ia ki Presbiteri. Ki Sohra bad ki Shella ki la ioh Presbiteri la ka jong ka jong, khnang ba ka "Scheme" kan long kam bad iaid suk. Ka jinglut ruh kan duna shibun. Imat, ka kam ha kane ka juk kaba mynta, ka dawa ba ki Distrikt kin duh noh bad ba kin long ki Presbiteri bad ba ki Presbiteri kiba kham heh kin long ar. Khnang ia kane ka Assembli ka donkam ban pynbiang ia ki Presbiteri, ki Minister, ne ki Probationari Pastor ha ki Pastorate baroh.

Kin don ki "FINANCE COMMITTEE" ha ki Presbiteri, bad ka Finance Committee kaba dei ia ka General Executive Committee kaba dei ia ka ri baroh. Ka Finance Committee ka la donkam ban pyrkhat la ka por ka la poi ne em ia ka ban pynthymmai ia ka rukom pyniaid ia ki jingkynshew. Ka ktien kaba kham donkam, ha ki Mishon baroh, ha kine ki snem, ka long "DEVOLUTION". Ka mut "ban pyntyllunnoh nawei shawei"—la ka long ka jingkit, la ka long ka jingpyniaid, la ka long ka jingkit-khlieh. Ki Mishon ki la sngew ba ka la poi ka por ba dei ban "devolve", ne "pynkit" ia ka jingpyniaid halor "ki Balang Khun". Ki "Mishon" kim dei ban long Mishon shuh, hynrei kin long "Ki Balang" hi. (The Mission must become the Church). Ka Balang Kmie, ha Ri Wales, ka la rai ba dei ban "devolve", "pynkit" ia ka jingpyniaid baroh halor "Ka Balang Khun", ha ri Khasi Jaintia. Ka Assembli jong "Ka Balang Khun", hi, ka donkam ban pyrkhat lada ka dei por ne em ban "devolve", nang pynkit-khlieh,

halor ki Presbiteri. La kren shisien shaphang kane ha ka Assembli Jowai, 1930, haba la rai ba yn don tang kawei ka jingpyniaid halor ki Pastor, haba ka Mishon ka la rai ban ai ia la ka grant beit sha ka Pastoral Fund, bad haba ka Assembli ka la rai ban ioh ka "Reserve Fund". Dei ban da pyrkhat biang ia ka mynta. Ki Balang ki kynshew, ki Presbiteri Treasurer ki lum lang ia kita ki jingkynshew, bad ki phah ia ki sha u Financial Sekretari jong ka Assembli; hynrei ym don ba "SNGEWTRAI" ia ka kam bad la kynshew, nga sheptieng, namar ba ka la shu long rukom, ym da kano kano ka jingsngew-kit-khlieh kum ki trai-kam. Na ka Report jong ka Pastoral Fund, na ka bynta ka snem 1938-39, la iohi ba don tang ar tylli ki Distrikt kiba la kynshew tam ia kaba ki la pynlut. Ki don kiba la pynlut arshah, bad palat arshah, ia kaba ki la kynshew. Ki im da ka jingisynei jong ki Distrikt kiba la kynshew tam, bad, da ka grant, na ka Balang Kmie Ki Presbiteri ki la dei ban kham im jingmut ia ka jingdonkam jong ka Ministri bad ka Jingsharai Balang. Ym bit ban shim da ka jingisnei jong kiwei. Yn ym san lano-lano ruh, bad yn ym long trai kam da kane ka rukom.

Hynrei yn leh kumno ha kane ka juk kaba thymmai ? Yn nang siew ia ka bai balang bad Home Mission sha ka Central Fund, kumba la leh mynta. ne ki Presbiteri kin bat bad ioh jingiarap, na ka jingai Ka Balang Kmie ? Yn leh kumno ia u Khawkham ? Yn shu bat hi bad pyniaid hi, kumba la leh mynta, ne yn pyrshang

ban "Centralize" ne kumno ? Yn leh kumno ia ka Grant na ka Balang Kmie ? Ka Finance Komiti ka donkam ban pyrkhat thymmai ia ki jingkynshew bad ia ki jingpyniaid ia ki tyngka : pyniaid shano bad pyniaid kumno ?

(c) *HA KI SUB-DISTRIKT.*

Ha ka Balang Kmie ki balang baroh ki iasoh Sub-Districkt. (La khot "District", ha ri Wales). Ym don ba lait, la ki heh, ki bun briew katno katno ruh Ki balang kiba don riewdkhot (full members) da ki bun spah, ki iasoh bad ki balang rit kiba lah ban don tang 30 ne 40 ngut ki riewdkhot. Ym don balang hangno hangno kaba ieng, ha la marwei, bad iasoh beit bad ka Presbyteri : baroh ki iasoh Sub-Distrikt.

Ha ka Ri Khasi-Jaintia don ki Distrikt kiba la pynbeit Sub-Distrikt ia ki balang baroh kiba hapoh jong ki. Don ruh ki bym put pyniaryntih satia bad la mih ki kyrteng bun jaid kum "Ki Circle," "Ki Circuit," "Ki Pastorate," Lai Balang" "Saw Balang" bad kiwei de. Dei ban da pyrshang ban pynryntih ia ka rukom pyniasoh balang bad ban buh ia ki balang baroh ha "Ki Sub-Distrikt" bad nangta, iasoh "Sub-Distrikt" ha ki Presbyteri bad "Ki Presbyteri" ha ka Assembli. Lym kumta, ka kam kam lah ban iaid beit ha kane ka juk ka ban sa wan shen.

(*d*) *HA KA BALANG.*

Ka jingpyniaid ha ki balang, kan iaid kumba ka la ju iaid baroh shi katta. Hynrei ki don ki jingiaseng kiba ki balang ki donkam ban da

kham phikir shaphang jong ki khamtam ka jingiaseng Balang, ka Skul Pynpaw, bad ka jingiaseng khynnah, khnang ia ka ban kham pynlong kam ia ki.

Hyndai, ha Ri Wales bad ha Ri Khasi-Jaintia ruh Ka Jingiaseng Balang ka long ka jingiaseng kaba donkam tam. Dei tang ha ka ba ka balang ka ialang shisha. Kiwei pat ki jingiaseng ki long ki jingiaseng paitbah. Ha ka Jingiaseng Balang ki Khristan ki ioh lad ban phla jingshem mynsiem bad ki rangbah ki ioh lad ban pynroi ia ka jinglong mynsiem jong ka balang. Hynrei kam shym long shuh kat kum ka jingthmu kaba nyngkong jong ka. U paitbah Khristan um da kit khia eh ia ka, bad ka jingpyniaid ha ka kam shym pynmyntoi shibun. Kaba eh shibun ban ioh jingshem mynsiem bad ka kren sobjekt ka la man long ka jingiathuh-khana.

Myn ha ka snem 1891 kata, haba la dap san-phew snem, naduh ba ka Mishon ka la poi ha Sohra, kiba la wan Skul Pynpaw ki kham bun pynban ia kiba la don ha ka balang. (Ha ka Balang don 6862 ; ha ka Skul Pynpaw 7909). Hynrei mynta kiba ju wan Skul Pynpaw ki long tang 55% (55 na ka 100), Ki don ha ka Balang 50 hajar duna ; ha ka Skul Pynpaw 27,498. Ka Balang ka donkam ban sdang ka CAMPAIGN NA KA BYNTA KA SKUL PYNPAW ban pynwan ia ki Khristan ha ka. Ka donkam ban pynbeit ia ki kynja "Training Klass" ban ai jingiarap ia kiba ka buh ban hikai, khamtam, ban hikai ia ki khynnah.

La ong ha neng ba ki Khristan ki don Sanphew hajar duna. Na kito ki sanphew hajar, AR PHEW-AR HAJAR ki long ki khynnah kiba hapoh khad-saw snem ka rta. Ngi nguh ia U Trai jong ka Balang bad U Kpa jong ngi uba ha Bneng ba u la shaniah katta hajar ki khynnah bad ki khunlung ha ka kti jong ngi. Hynrei ngi ieh aiu ia ka ban bsa-btiah ia ki ? Ki jingiaseng khynnah ki don, ha ki bun ki jaka. Hynrei ka jingpyniaid kaba kumno ? La ai jingbam kat kum ka kyrdan jinglong jong ki khynnah ? La pyniaid ha ka rukom kat ban iarap ban pynlong nongkit kam ia kiba dang khie dang san ? Ki Pastor, ki Probationary Pastor, ki Tymmen Basan bad ki Rangbah Balang bad ki Kmie jong ka balang ruh ki donkam ban im jingmut ia ki jingdonkam ki khun jong ka balang.

KA "CONSTITUTION".

La pyni ba la "Rebais" ia ka "Constitution" rim arsien laisien. La thaw ia ka "Constitution" kaba mynta, ha ka shem 1923-24. Ka Assembli ka la nang pynlong ia ki "rule", katba donkam, naduh kitei ki snem. Ka "Rukom Pyniaid Thymmai" Scheme kan sa long kam naduh ka Assembli 1940-41 Ka la dei ka por ban "rebais" biang bad nangpynjanai ia ka "Constitution". Ka Balang kaba nangsan ka nang pynjanai rub ia ki rukom pyniaid.

U Prof Walker, uba la thoh ia ka kot history jong ka balang (A History of the

Christian Church), u kren shaphang kata ka jinghikai ba bakla ba la jer kyrteng "GNOSTICISM" kaba la pynshitom ia ka balang hyndai bad u ong :—

"Its spread and consequent peril were made possible by the relatively weakly organised and doctrinally undefined state of the church".

Ka balang ka la shah jop namar ba ym put pynshong nongrim bha ia ki Khristan halor u mawsiang ka jinghikai bashai jong ka Gospel bad namar ba ka jingpyniaid jong ka balang kam put long janai bha.

Kin mih ki nongshun ki ban wan pynshitom ia ka Balang, ha Ri Khasi-Jaintia, lashai lashi sngi. Ki Nongshrai ki donkam ban kham phikir shaphang ka jinghikai, bad ki nongpyyniaid ki donkam ban kham phikir shaphang ka jingpyniaid, khnang ba ka balang kan iaidon halor Uta U Mawsiang U ba long U khrist U khlieh jong ka Balang baroh. Ka kular jong U ka long "NGAN TEI IA LA KA BALANG". Un thung ruh ia Ki Nongiathuhkhana, Ki Nongsharai, Ki Nonghikai "ia ka ban tei ia la ka met" (Eph. 4 ; 11-15. Hynrei Un pyndonkam ia "Ki Maw Baim". Ia phi ruh, kum ki maw baim, la tei ban long ka ïing-bakynja mynsiem".

Phi ki nongsharai, phi ki nongap, ha ki kynroh jong ka Jerusalem, wat iashong-thait, bad wat ai ba ngin shong thait, katba um put pynskhem, bad katba um put pynlong ia ka Jerusalem ka jingiaroh ha ka pyrthei. Esai. 62 : 6-7.

General Assembly of the Presbyterian Church of Wales.

Rev. John Roberts, M.A. 53, Richmond Road, Cardiff.
Secretary, *June 23rd 1936.*

TO THE GENERAL ASSEMBLY OF THE KHASI AND JAINTIA HILLS.

Parabangeit baieit,

Nga phah ha phi kine saw tylli ki rai na k minute kiba dei shaphang ka rukom pyniaid ha Ri Khasi Jaintia, bad ia ka rukom iatrei-lang ka ban long lashai lashisngi, hapdeng ka Balang jong phi bad ka Balang jong ngi, ia kiba la pynskhem da ka Assembli jong ngi.

Nga phah ruh ia ka Official Copy jong ka Report jong ka Deputation ia kaba la pynskhem nadong shadong da ka Assembli. Kane kan iarap ia phi ban pule bad sngewthuh ia kitei ki rai kat kum ka jingmut kaba dei biang ia ki (read in their proper context.) Kan pyntip ha phi ruh ia baroh kaba ka Deputation ka la iohi bad shem ha Ri India, bad ia ka rukom pyniaid kaba ki la ai buit na ka bynta lashai lashisngi.

Phin sa sngewthuh syndon ba kane ka jingphah ktien na ka Assembli jong ngi ka long ka jingkhot sha ka Assembli jong phi ban kit ia ka kam kaba eh shibun, hynrei ka kam kaba khraw bad kaba donburom, bad kata ka long ba phin shna ki rukom da kaba phin pyniaid ia ka kam jong ka balang ha ri Khasi kad Jaintia.

Ym da donkam eh ia nga ban ong ba ka Assembli bad ka balang jong ngi kan sa khublei da ka jingkmen bym lah ong ia kata ka sngi ha kaba phin pyndep ia ka kam bad ba yn sdang ia ka juk kaba thymmai. Kan long ka sngi jong ka jingkmen bad ka jingainguh ha ka Balang Kmie ban iohi ba ka khun jong ka ka la long kynrad ia la ka ïing ka sem (mistress of her own house) bad ka la shimti ha lade ia ka jingkit khlieh baroh ia ka kam baroh ha ki lum jong phi. Kan long ka sngi ha kaba ngin sngewsarong tam na ki sngi baroh ka jingiadei baslem jong ngi.

Hynrei nga kwah eh ban shon jur ha ka jingmut jong phi ngim kwah ia phi ban leh kyrkieh ha kaba khreh ia kine ki rukom pyniaid. Phi donkam ban kynmaw ba phin tei ym na ka bynta ka shi kynta ne ka shisngi, hynrei na ka bynta ki snem kiba bun bad kiba phim tip ruh (You are building not for an hour or a day, but for long and hidden years).

Bad namarkata, ngi kyrpad ia phi ba phin aiti ia kane ka kam ha ki briew kiba kynsai, kiba stad bad kiba don jingshemphang, hapdeng jong phi. Bad ngi kyrpad ia phi bad kita ki briew kiba phin thung ia ka ban pyrkhat ia kane ka kam, ba phin pyrkhat bniah bad phikir bha, ha kaba shna ia ki rukom pyniaid.

Lada, ha kino kino ki por, katba phi dang ia pyrkhat, bad shuwa ba phin iarai jingmut, phin sngewdonkam ban ia-consult (ioh-jingmut) shaphang kano kano ka "*point*", ne ban kylli ia kano kano ka jingkylli, ngam tharai ba donkam

ba ngan iathuh ha phi, ba ka Balang jong ngi shane, da la ki rangbah bad da la ki Komiti, kan da la kloi ban ai ka jingiarap katba ka lah.

Nga kyrmen ba U Blei un kyrkhu bad ba U Mynsiem U Blei un ialam ia phi ha ki jingpyrkhat bad ki jingtrei jong phi, bad ba hapoh ka jingialam ka bym lah ban bakla jong U, phin lah ban pynieng ka rukom pyniaid kam kaba stad bad kaba bha katta, ba ka burom jong ki snem kiba la lah kan ym long ei ei ruh em ha ban innujor bad ka burom jong ki snem ki ban dang wan.

Na ka bynta ka General Assembli,

Nga long, ko parabangeit,

JOHN ROBERTS, *Secretary.*

Ki jingrai na ka Report ka Commission.

Ha ka General Assembli jong ka Presbiterian Church of Wales, kaba la ialang ha Abergele ha ka 19th-21st May, 1936, la rai ba ngi mynjur sngewbha ia ka rukom iatrei lang ba la ai jingmut, da kaba—

1. Baroh ki kam kiba iadei ia ki Pastor, ki Evangeliet, ki skul pule, ka skul Theology, hynrei lait na ka kam ai dawai, kin long noh hapoh ka jingpyniaid jong ka Balang, kaba trei da la ki Presbiteri bad Assembli, bad ba ia ki lad baroh ba la shna ia ka ban pyniaid yn leit

lam ia ki sha ki Presbiteri ba kin pyrkhat shuh shuh ia ki. Ia ki jingai jingmut jong ki Presbiteri pat, yn sa pyrkhat da ka Komiti ba la thung na ki nongmihkhmat jong ki Presbiteri, bad nangta pat, ia ka report jong ki yn leit rah sha ka Assembli. Ia ki rukom trei baroh ba la mynjur da ka Assembli yn sa phah sha ka Balang Kmie sha Ri Wales ba kan pyrkhat

2. Ba ki Mishonari kin shim ia la ka jaka ha ka Balang bad kin trei kum ki dkhot jong ka. Kin long ki jingai sngewbha ka Balang Kmie ia ka Balang ha ri India. Ia ka tulop bad ia ka bai lynti (travelling expenses) ngin siew nangne kumba la ju long, bad ia ki iing ki sem jong ki ruh ngin kit ma ngi.

3. Ngi khmih lynti ia ka Assembli ban phah man ka snem sha ka Komiti jong ka Mishon ia ka report kaba bniah jong ka jingtrei kaba la thmu ban leh lem bad ka estimate kaba bniah katno ka jinglut jong ka jingtrei bad katno na kano ka sngewlah ban sei bor na lade. Ia kane ka report bad estimate yn sa pyrkhat ka Komiti ka ban sa rai katno ka lah ban pyndap tyngka, ha kaba pynbiang ia ka estimate.

Hynrei ka Mission kan ym leit lushia ia ka "*policy*" (interfere with the policy) jong ka balang ha ri India.

4. Ba ka komiti jong ka Mishon kan pdiang na ka Assembly ia ka report, ka kam baroh ba ka la leh, lem bad ia ka jinglut baroh ba la pynlut, bad katno ka balang hangto hi ka la kynshew ha ka snem ba la lah.

Ka Extract na ki Record jong ka General Assembli ka Balang Presbyterian ha ri Wales.

JOHN ROBERTS,
Chief Secretary of the Assembly.

16, Falkner Street, Liverpool.
25th : June, 1937.

HA U SECRETARY KA STANDING COMMITTEE, KHASI-JAINTIA ASSEMBLY.

Ko Rev. Holinson,

Ha ka Report jong ka Commission ba la thung ia ka ban pyrkhat ia ka jingtrei jong ka Mishon ha Ri India, ka Report ba la buh ha khmat ka General Assembli jong ka Balang Kmie ha Ri Wales, ha ka snem 1936, la pyni ba ka jingdonkam kaba khraw tam jong ka Balang ha Ri Khasi-Jaintia ka long ka *jingsumar Balang* (Pastoral oversight) kaba *la biang bha* bad kaba *da phikir bha* (more adequate and efficient). Khmih page 5 jong ka Report.

Mynba u Rev. Sidney Evans u la don ha Bilat, ngi la ioh lad ia ka ban iapyrkhat bniah bha, lem bad u kumno ka Mishon kan da lah ban iarap-lem bad iatrei lem, bad ka Balang ha Ri India, ia ka ban pynbiang ia kane ka jingdonkam kaba khiaw, bad ngi la iashna bad iamynjur lem ia kane ka Scheme" kaba harum, kaba dei ia ka Skul Theology, ha Sohra.

1. Ka College kan shu bud ia ka trukom ba la bud baroh shi katta, ha kane ka snem 1937.

2. Naduh ka snem 1938, kin don artylli KI KYRDAN KIBA KYRPANG (two distinct departments).

(*a*) Ka THEOLOGICAL DEPARTMENT ia ka ban pynbit ia ki ban long ki probationary Pastors.

(*b*) Ka NORMAL DEPARTMENT ia ka ban pynbit ia ki ban long nonghikai skul, ha ki skul Mishon bad ki skul Sorkar.

3. Ka Course ha ka Theological Department kan long lai snem. Ki student kin pule na ka bynta ka "L. TH" Degree jong ka Serampore College Tang ia kita kiba la pass matriculation yn shah ban ialeh ia ka "L. TH" examination. Hynrei lada donkam, lah ban pynlong 'exception" (lane leh pher)—lah ban shah ia ki samla ki bym put kot haduh ka matriculation" ban bud ia ka "L TH." course, bad ban ialeh ban ioh ia ka "Cherra Diploma". Ka examination kan long kajuh (kata ka L TH. hi), tang ba yn khmih (mark) ia ki paper da ki Nonghikai Sohra bad da ki Examiner ba la buh da ka Theological Committee.

4 Yn pynrung *hynriew ngut*, man ka snem. Arngut kin long ki Lushai. lada ioh. Yn ai bai bam Rs. 16/- shi bnai. Yn pynduna ia ka dor jong ki kot ba dei ban minot ia ki (Text books), ka College kan siew hi ia ka bai examination. Kita kiba ioh bai bam ki dei ban soi ,ka kular ba kin shakri ia ka Balang la kumno kumno, san snem.

5. Lah ban pynrung ia ki student ba la kyrshan da kiwei pat ki Mission

Kat kum katei ka jingpyniaid kaba thymmai, la mut ba ka Assembli ha Ri Khasi Jaintia kan long kaba la kloi—

1. Ban thung ia kita kiba la pass ia ka L. TH. Course kum ki Probationary Pastor.

2. Ba kito kiba la pynpaw ialade kiba bit ia ka kam Pastor yn thung Pastor ia ki, ynda ki la dep ia ka Probationary Course (kata ynda saw snem.)

3. Ban shna ia ka "budget" (ka jingioh bad ka jinglut,) da kaba—*lem bad ka jingiarap tyngka na ka Mission*—lah ban kyrshan bad pyniaid ia ka ministry kaba la biang bha ia ka kam (Prepare a budget, whereby with assistance from Mission funds an adequate ban be maintained and financed)

La buh ia u Rev. William Davies bad u Secretary ba kin thoh pynshai ia katei ka scheme, bad ia ka bynta ba ka Assembli kan don ha ka, bad ban phah ia ka sha ka Standing Committee jong ka Assembli ba kan pyrkhat ia ka. (Note—*Kane ka dei kata ka shithi*),

Ka Normal Department :—

1. Kin don ar kyrdan ha ka Normal Department Senior bad Junior.

2. Ki ban rung ha ka Senior, naduh kiba la pass Class IX, bad ki ban rung ha ka Junior, naduh kiba pass ka Class VI.

3. Ka course, ia kine kan long ar snem. Ia ka jingpule, dei ban ia pynïeit da kaba iaengewthuh jingmut bad ka Educational Department

jong ka Sorkar, namar dei ma ka kaba pynbeit ia ka Curriculum jong ki skul. Hynrei dei ban don lad ia ka ban pynlong ki *experiment* (kata, ban pynlong ki jingpyrshang thymmai, wad ki rukom hikai thymmai, etc) Katba lah, dei ban pyniadei ia ka curriculum bad ki jingdonkam jong ki shnong bad ban ai jiughikai ia ki student, ha ki kam trei kam ktah, kum ka kam misteri, kam thung kam tep, kam rep, bad ki kam kiba iadei shaphang ka jingkoit jingkhiah. Yn hikai ia ka ban pynbit ruh ia ki kum ki nongialam ha ki balang ha ki jinghikai ba dei niam, ki skul pynpaw, ki jingiaseng khynnah, ka jingtip ia ka ktien U Blei, bad kiba kum kita

4. Yn ai shi-snem 6-bnai ki stipend kiba Rs 10/-shibnai, ha ka Senior Grade, bad 4 tylli kiba Rs 8/- shibnai ha ka Junior Grade. Man u student ba ioh stipend u dei ban soi ia ka jingiakut ban hikai san suem, la kumno kumno.

5. Khnang ba ia ka Normal Department yn pdiang bad ñiew (recognize) da ka Sorkar kum "Ka Normal School," ïa ka Final Examination dei ban da iapynbeit da kaba iasngewthuh bad ka Education Department.

6. Ki "*Practising Schools*" ki dei ha kiba yn ioh lad ban pynmlien ia ki student ha ka kam hikai), ki dei, katba lah, ban iahap kat kum ka jinglong jong ki skul shnong, ong kiba don *laingut arngut* ne *uwei* u nonghikai. Dei ban da jied bniah ia kine ki skul.

Kat kum katei ka scheme, yn jied, la kumno kumno sa w ngut ki Probationary Pastor, man ka

snem, bad hadien habud yn thung minister ia ki. Ngi khmih lynti, ba lada pyniaid kat kum kane ka scheme khlem artatien, yn lah ban pynbiang bha, kham kloi ruh ia ki jingdonkam jong ki balang.

Ngi sngewthuh shai ba kaba kum kane ka scheme ka mut ka jingkit ka'a jur ha ka liang ki tyngka ki peisa.

Hynrei ngi kyntu jur ia ka Assembli ba kan pynsngew ha ki balang ia kane ka jingdonkam kaba khraw kaba ktah ia im ka iap jong ka, bad ka bym bit ban buh teng ia ka (urgent and most vital need). Ngi hi ngim don jingartatien ba kane (kata ka jingsumar pastoral oversight) ka long ka jingdonkam kaba khraw tam jong ka Balang ha kine ki por, bad lymda ioh ka jingsumar Balang kaba biang, yn lah ban khmih lynti ba ka Balang kan khlain bad san ne roi ha ka jinglong mynsiem.

Ngi tip shai ba kumba kiei kiei ki long mynta, ka Balang hi kam lah ban kit hi ia ka lut ka sep baroh kaba dei ia ka Ministri, bad namarkata, ka Mishon- ba ka iohi katno kaba khraw kane ka jingdonkam (kata, ka Ministri) ka lakloi ban ai jingiarap, katba ka lah ia ka Balang, khnang ban pynlong kam ia kine ki jingthmu kiba thymmai

Ha kaba shna ia kitei ki jingpyrkhat, ka Executive Committee jong ka Mishon ka la khmih lynti ban ioh pdiang na ka Assembli Mawphlang, ia ka scheme ban pyniaid thymmai ia ka kam kat kum ka jingrai ka Assembli Wahiajer. Hynrei ngi sngewthuh ba la buh teng

ban pyrkhat shaphang ka scheme, bad kane ka la pyndiaw shibun ia ngi. Te la ong ha nga ban phah sha phi ia kane ka jingrai harum—

"Ka Executive Committee ka la sngew jur ei ba donkam ban lum kham kloi ia ka Standing Committee jong ka Khasi Jaintia Assembli, bad ne kyntu ia ki Presbiteri ba kin ialang kloi katba lah, ia ka ban pyrkhat shaphang ka scheme, khnang ba ka Standing Committee ka lah ban pyrkhat biang ynda ka la ioh ia ki "Criticism" (ki jingkdew bishar) jong ki ia kiei kiei ba duna. Ngi kwah ruh ba ynda la leh ia kane, yn lum kham kloi ia ka jingialang kaba kyrpang jong ka Assembli ia ka ban pyrkhat ia ka scheme."

Hynrei, nadien ba la ialang ka Executive Committee, ngi la ioh ka jingsngewthuh ba ka Assembli Mawphlang ka la rai ban phah ia ka scheme sha ki Presbiteri. Te ngi kyntu ia phi ban ialeh ia ka ban ioh kham kloi katba lah, ia ki jingmut jong ki Presbiteri shaphang ka scheme, khnang ba lah ban lum noh kham kloi katba lah ia ka Assembli kaba kyrpang ia ka ban pyrkhat ia ki tnat bah (main lines) jong ka rukom pyniaid kaba thynmai. Ia ki "details" (khutia mutia) lah ban pyrkhat hadien ynda la seng bha ia ka nongrim jong ka jingpyniaid kaba thynmai ; kata ka long ba ki kam baroh ; ki kam Pastor, ki kam Evangelist, ka skul Theology' ki skul pule, baroh *lait tang ki kam hospital*, kin long noh hapoh ka Balang, lyngba ki Presbiteri bad ka Assembly.

Ioh don ba sngewthuh bakla mano-mano ba ka Mishon ka mut ban tynrong noh halor ka Balang ia ka jingkit ba ka ju iarap mynta ha ka tyngka peisa, la bthah ia nga ba ngan pynsngewthuh shai kdar ba ka Mishon ka kwah eh ban iarap kum mynno mynno, ha kaba pynphriang ia ka Hima U Trai jong ngi ha Ri Khasi bad Jaintia bad ba ka la kloi (prepared) ban iakyrshan katba don la ka bor, ia ka ban pynpoi sha kane ka jingthmu kaba khraw. Tang ba naduh mynta ia ki jingai jingiarap jong ka yn ai ha ka Balang ka ban kit khlieh ma ka ia ki kam ne ki jingtrei (its work) jong ka baroh.

Ngi duwai ba ka jingkyrkhu badap kyrhai jong U Blei kan bud ryngkat ha ki jingpyrkhat kam jong phi baroh, bad ba yn shah ialam ia phi bad ngi long da ka jingstad kaba na bneng ha ki jingiakut jong ngi baroh.

Ngi long,
WILLIAM DAVIES, *Chairman.*
OLIVER THOMAS, *Secretary.*

Ki Jingiakut ka Komiti, ba la buh da ka Assembli, ban pyrkhat shaphang ka Rukom Pyniaid thymmai.

Ka Assembli kaba la long ha Laitkynsew ha u 'nai March 1938, ha ki jingpyrkhat jong ka shaphang ki rukom pyniaid thymmai ia ka Balang ha ri Khasi Jaintia, ka la rai ba yn jied da ka komiti kyrpang kaba ki dkhot jong ka kin long sawngut na man ka Presbytery, ryngkat

bad ki pastor bad ki Mishonari baroh, kaba, ynda haba ka la lah pyrkhat, kan wallam ia la ki jingtyrwa sha ka Komiti Heh jong ka Assembli, kaba ki dkhot jong ka kin long 15 ngut na man ka Presbytery, ryngkat bad baroh ki Pastor bad ki Mishonari, shuwa ban leit lam sha ka Assembli ban rai kut ia ki. Kane ka Komiti ka la ialang 8 sien, naduh 23 haduh 25 tarik u 'nai May 1938. ha kaba la don kumba 40 ngut ki dkhot. Kine harum ki long ki jingiakut jong ka kumba la mynjur da ka Komiti Heh kaba la ialang ha iingmane Jaiaw ha ka 30 tarik u June bad 1 tarik u July 1938.

Jinglamphrang.

Kumba ka Balang Kmie, kaba la pynkha ia ngi bad kaba la ri la dup ia ngi ha U Jisu Khrist uba U Trai jong ngi mynta lajan dap shispah snem, ka la pynpaw shai da ki Commissioner ki ba ka la phah ha ka snem 1935, bad da ki shithi ba ka Balang jong ngi ha kane ka ri kan long ka Balang Trai-ri ka bakhlain. kaba kyrshan hi ialade bad kaba pynroi hi ialade;—Kumba ka Balang Kmie ka la pynpaw shai ba khnang ban poi mian-pa-mian sha katei ka jingthmu, dei ban don noh tang kawei ka buit, kawei ka bor, ban pyniaid ia ka kam balang baroh ha kane ka ri, ia kaba la pyniaid baroh shi katta snem, shiteng da ka Balang Kmie, da ki Agent jong ka kiba long ki Mishoneri, bad shiteng da ngi ka Balang Khun :—Kumba ka Balang Kmie ka la jer kyrteng ha ka rai jong ka ha ka General

Assembli kaba la long ha Abergele ha u 'nai May 19-21 tarik 1936, ia ki kam kiba ka la ju pyniaid hi baroh shi katta snem, kum ki Skul Pule, ki Skul Theologi, bad kiwei kiwei, hynrei kiba dei bar hap noh naduh mynta hapoh ka jingsynshar jong kawei ka bor :— Kumba ngi kum ka Balang Khun, ryngkat bad ka jingiamynjur lem, naduh ka dohnud ba naduh ka mynsiem, jong ki Mishoneri kiba long ki kmie ki kpa jong ngi, ngi iarai, ba, khnang ba ka Balang Khun kan kot sha kata ka jingang ka dohnud jong ka, ka Assembli ka sngew ba ka por ka la poi ba ka jingiatrei lang jong ka Mishon bad ka Balang ha kane ka ri kan iajan noh shisyndon, haduh katta ba baroh ar kin iatrei lang noh kum kawei hapoh ka jingpyniaid bad ka jingsynshar jong kawei ka bor balang, bad ba kata ka bor balang, ha kine ki ri lum kan long ka Assembli Khasi-Jaintia, kat kumba la rai ka Assembli Wahiajer, 1936.

Ka Jingpyniaid ha ki Presbiteri.

Man ka Presbiteri kan don lai tylli ki Komiti ki ban long :—

(a) Ka Pastoral Komiti.
(b) Ka Education Komiti.
(c) Ka Finance Komiti.

(A) Ka Pastoral Komiti.

Ki dkhot jong kane ka Komiti kin long kat kum ka Konstitiwshon. U Treasurer bad u Financial Secretary jong ka Presbiteri kin long ki Ex-officio members.

Ki kam jong ka kin long kumne :—

1. Kan pyrkhat ia ki kam baroh kiba iadei bad ki Pastor.

2. Kan pyrkhat ia ki kam baroh kiba iadei shaphang kaba sharai balang bad pynphriang ia ka Gospel.

3. Kan thaw ia la ka jong ka estimate kaba iadei bad ki kam Pastor na la ka jong ka Presbiteri.

4. Kan pyrkhat bad tyrwa ia ki candidate sha ka L. Th. Course, ia ki Probationari Pastor, etc., etc.

Baroh ki jingiakut jong ka ki dei ban ioh ia ka jingpynskhem ka Presbiteri shuwa ban pyntrei kam ia ki, ne shuwa ban phah ska ka Assembli, lait na ki kam kiba kyrkieh eh.

(B) Ka Education Komiti.

Ki dkhot jong ka kin long ki Minister baroh, uwei u nongmihkhmat na man la ka Sub-Distrikt, bad saw ngut ki ban da jied da ka Presbiteri. Ka Kworom, la kumno kumno, ka dei ban long mar shiteng na ki dkhot. U Financial Secretary bad u Secretary jong ka Presbiteri kin long ki Ex-officio members.

Ki kam jong ka kin long kum kine :—

1. Kan pyrkhat ban pynlong ne pynduh, pynbeit bad pyniaid ia ki kam skul baroh kiba hapoh ka Presbiteri, la ha ki Primary ne Middle English Skul, etc.

2. Kan pyrkhat bad tyrwa ia ki "candidate" sha ka Normal Course ha Sohra.

3. Kan thaw ia la ka jong ka Estimate na ka bynta ka kam skul baroh ha la ka Presbiteri.

4. Ki Education Komiti jong ka Presbiteri Jowai-Wahiajer bad ka Presbiteri Shillong kin shimti ia ki skul Home Mishon jong ka Assembli kiba hapoh ki pud Presbiteri jong ki kumba leh ia kino kino kiwei pat ki skul kiba hapoh jong ki ; tang ba ka report bad jingkhein jingdiah kin long kyrpang.

5. Kan pdiang ruh ia ki jingkhein na ki Komiti Khawkham jong ki Distrik, ki Sub-Distrik ne Sarkl kiba hapoh la ka Presbiteri.

Baroh ki jingiakut jong ka ki dei ban ioh ia ka jingpynskhem ka Presbiteri shuwa ban pyntrei kam ia ki, ne shuwa ban phah ia ki sha ka Assembli.

Kane ka Komiti kan don ka Komiti-rit ka ban don bor ban rai kut ia ki kam kyrkieh baroh kiba dei shaphang ki tulop, ka bathung bad kaba pynsangeh ia ki nonghikai.

(C) Ka Finance Komiti.

Ki dkhot jong ka kin long laingut nalor u Treasurer bad u Financial Secretary jong ka Presbiteri ki ban long ki Ex-officio members. Ia kine yn jied da ka Presbiteri.

Ki kam jong ka kin long kum kine :—

1. Kan pyrkhat ia ki lad na ka bynta ban pynroi ia ki jingkynshew.

2. Kan buh jingkhein jingdiah ha la ki jong ki jong ia ki jingkynshew jong ka Presbiteri baroh, kum ka Pastoral Fund, Home-Mission Fund, Khawkham Fund, Literature Fund, etc.

3. Kan pdiang bad bate ha la ki bynta bynta ia ki tyngka ba la ioh pdiang na ka Assembli katba kum ki bynta ba la rai ban leh.

4. Kan bishar bad khmih bniah ia ki estimate ba la phah sha ka da ka Pastoral Komiti bad ka Education Komiti, bad nangta, kan pynbeit ia ka Estimate jong ka jingioh bad ka jinglut shuwa ban phah sha ka Presbiteri.

Baroh ki jingiakut jong ka ki dei ban ioh ia ka jingpynskhem ka Presbiteri shuwa ban pyntreikam ia ki, ne shuwa ban phah ia ki sha ka Assembli.

Ka Jingpyniaid ha ka Assembli.

Ka Assembli kan don Ka Komiti Trei Kam ia kaba yn khot, "KA GENERAL EXECUTIVE KOMITI."

Ki dkhot jong ka kin long khyndai ngut ba lajied da kawei-kawei ka Presbiteri, bad khadsan ngut ba-lajied da ka Assembli. Kane ka komiti kan don bor ban co-opt katno katno ngut ki dkhot na ka bynta kano kano ka kam kaba ka shem jingeh.

Ki dkhot jong kane ka komiti kin sah lai snem. Ha kaba kut lai snem yn mih noh shibynta na ki lai bynta ba yn jied da kiba thymmai : bad ha ki snem kiba bud pat, shi bynta na ki lai bynta kin mih noh man ka snem ba yn jied da kiba thymmai. Kito ki dkhot kiba mih noh ki lah ban rung biang hadien shisnem, lada jied ia ki, lymda ka Assembli ka i-donkam eh iano iano ba dei ban jied biang tang shu mih noh.

Ka Kworom jong kane ka komiti kan long marshiteng.

Ki kam jong ka kin long kum kine :—

1. Ban pdiang bad pyrkhat ia ki kam baroh ba la wallam da ki Presbiteri na ki Pastoral Komiti, Ki Education Komiti bad ki Finance Komiti jong ki, bad ba la wallam da ka Theological Komiti.

2. Kan shimti ban pyrkhat :—

(*a*) Shaphang ki jingiadei baroh bad ka Balang Kmie ha Ri Wales, Ka Synod of Assam, Ka Assam Christian Council, Ka United Church of Northern India, Ka Sorkar, bad ki hima Khasi.

(*b*) Shaphang ki mar ki mata, ki khyndew ki sh'iap (property) jong ka balang.

(*c*) Shaphang kino kino kiwei pat ki kam kiba iadei bad ka jingmanbha ka balang, ha ki jingiadei jong ka baroh

Kane ka komiti kan jied, na ki dkhot jong ka, ki sub-komiti kum Ka Pastoral Komiti, Ka Education Komiti, Ka Finance Komiti, Ka Emergency Komiti, bad kiwei, katba donkam, ki ban pyrkhat bad report sha ka ia ki jingshem jong ki, bad kumjuh ruh kan jied hi la ki jong ki nongkitkam, kum U Chairman, U Secretary, U Treasurer, bad U Financial Secretary ; tang ba ngin sngewthuh ba U Treasurer bad U Financial Secretary jong ka kin long ruh ki jong Ka Assembli.

Shaphang ka Theological College.

Ka Assembli kan don ka Theological Komiti kaba ki dkhot jong ka kin long 10 ngut, nalor U Principal. Ia kine ki dkhot yn jied da ka Assembli, bad kin sah ha la ka kam laisnem.

Ki kam jong kane ka komiti kin long kum kine :—

1. Kan shna la ka jong ka Estimate bad la ka jong ka Report.

2. Kan pyrkhat ia ki kam kiba iadei bad ka College, bad ia kino kino ki kam ba la aiti ha ka da ka Assembli

Kane ka komiti kan wan rah beit ia la ki jingtyrwa sha ka General Executive Komiti jong ka Assembli.

Shaphang ki Missionary.

Yn pyllait ia ki katba lah na ki kam office, ba kin lah ban kham iarap ha kaba tei ia ka balang bad pynphriang ia ka Gospel, ha kane ka ri. Kin trei ruh ia kino kino ki kam baroh katba ka Assembli bad ki Presbytery ki sngewdei ban aiti ha ki.

Kiwei kiwei pat.

(*1*) *Ka Presbyterian Church House*—Ka Assembli ka dei ban don la ka jong ka ring ïa kaba yn khot "The Presbyterian Church House,

ha Shillong; bad la jied ia kine ki rangbah harum ban pyrkhat nadong shadong shaphang jong ka—Rev. E H. Williams (*Convener*), Rai Bahadur D. Ropmay, Dr. H. G. Roberts bad Mr. Joab Solomon. Kane ka komiti kan co-opt katno katno ngut ki dkhot katba ka sngew donkam, bad kan wan rah ia ki jingtyrwa jong ka sha ka Assembli ka ban sa long ha Shangpung.

(*2*) *Ka System of Accounts bad System of Audit*—La sngewdonkam ban don ha ka Assembli bad ki Presbiteri ka rukom buh jingkhein bad ka rukom audit kaba thikna, bad na ka bynta kane la jied ia kine ki rangbah ban pyrkhat—Rev. E. H. Williams (*Convener*), Dr. H. G. Roberts, Rev. S. Evans, Rev. Siang Blah, Rai Bahadur D. Ropmay, Mr. Joab Solomon bad Mr. H. Phillip. Kane ka komiti kan nang trei ia la ka kam bad kan wan rah ia la ki jingtyrwa ha ka Assembli Shangpung.

(*3*) *Ka Mission Girls' High School*—Ynda haba la iapyrkhat bha shaphang kane ka skul, ka Komiti ka sngewdei, ia kaba mynta shipor, ban iehnoh shuwa kumba ka long, na ka bynta ki kattokatne tylli ki jingeh.

(*4*) *Ka Book Room*—Shaphang ka Kamra Buh bad Die ia ki kot ki sla baroh jong ka Assembli, ka Komiti ka sngew dei ban ai ha ka Komiti kaba pyrkhat shaphang ka *Church House*; hynrei shaphang kaba shimti ia ki kot ki sla na ka Mission da ka Assembli, la iehnoh

ha ka Literature Executive Komiti jong ka Assembli ba kan pyrkhat nadong shadong shaphang jong ka.

Ka Syniang na ka Balang Kmie

Ha ka jaka ban ai ka detailed estimate man ka snem, ngi la mynjur lang ban kyrpad ia ka Balang Kmie ba kan sngewbha ban ai da ka BLOCK GRANT, kata, ynda haba ngi la tip bha ia la ka jingdonkam bad ngi la sngewthuh ialade haduh katno ba ngi lah ban kit hi, ngin kyrpad ia ka ba kan ai grant ka ban neh kumjuh (*yearly grant*) lai ne saw snem ; ynda la kut kita ki snem, ngin sa ai estimate biang tang ba ngin ai ka report ka babniah man ka snem ia kaba ngi la leh, ryngkat bad ka *Audited Financial Statement* sha ka Balang Kmie.

La iakut ba yn phah shon ia kitei ki jingiakut 2000 kopi, ba yn sam ia ki ha ki Balang baroh ha ka ri ba kin tip bad ba kin long ki bala-khreh haba yn sa iashem lang ha ka Assembli Shangpung ban rai kut ia ki.

La iakut ban kyrpad ia ka Assembli ba kan sngewbha ban siew ia ki bailut baisep baroh jong kane ka Komiti.

D. ROPMAY,
Chairman.

Dated Shillong
The 2nd July 1958.

T. RODBORNE,
Secretary.

KA LYNNONG VI.

KA MEDICAL MISSION.

DA U RAI BAHADUR D. ROPMAY, B.A.

Ka jingwan poi u Saheb Dr. Griffiths, M.B., C.M., ha ka snem 1878 ka la long ka jingsdang jong ka Medical Mission ka la long ka jingkyrkhu bym lah khein dor ia ka kam U Blei, da kaba pynpaw ia uta "Uba la iaid kylleng U da leh bha bad U da pynkhiah ia kita baroh ba la ban shitom da u Soitan," da kaba pynkhlain ia ka jingtrei babha ki Saheb bad ki Mem Phadri kiba la long ki doktor bad ki nurse ha la ki jong ki jaka, bad da kaba pynduh ia ki jingngeit bieit shaphang ki jingpang.

Ka dispensari kaba nyngkong U Saheb ka la long ha Mawphlang na kaba la pynkynriah ia ka ha ka snem 1891 sha Sohra bad nangta pat ha ka snem 1897 sa sha Laitlyngkot. Ka jingieit U Saheb ia ngi ki Khasi, ka long ka baphylla. Haba u la wan phai pat shane ha ka snem 1902 u la ong, "Nga la sngew ialade kum uwei u pukir ha ka pyrthei la nga la iakynduh baroh shilynter ka lynti bad ki briew na ki jaid bynriew dohlieh baroh ; nga sngew ba nga dei ban iakynduh bad u Welsh ne u Khasi khnang ba kan duh kata ka jingsngew." La kumta ruh, namar ka jingpang, U Saheb u la leit wan noh jynduh ha ka snem 1904. Ka kam ka la shu iaid dkoh haduh ba un da wan poi u Saheb Dr. H. G. Roberts, C.I.E., M.D., ha ka snem 1913 bad ba un da tei ia ka Mishon Hospital, Jaiaw, ia kaba la plie ha ka 25

tarik u March 1922, bad kaba la lut 9 lak tyngka ha ki ïing ki sem bad ka tiar baroh katba don, ka Endowment Fund kumba arlak shiteng ka tyngka, bad ka jingioh shibnai shibnai kumba 7 ne 8 hajar tyngka, bad kaba long ka nuksa jong ka jingkyrshan hi ialade.

U Saheb Dr. A. D. Hughes, M.D., uba la poi ha ka snem 1887, u la sdang ia ka kam ha Jaintia hynrei u la dei ban leit wan noh sha la ka Ri tang ha ka snem 1891 namar ka jingmynsaw ka Mem ha khlieh riat Pamora. Ha ka snem 1893 la shimti ia ka jaka jong u da u Saheb Dr E. Williams. L.S.A., uba la pynsah ialade ha kane ka Ri ym tang kum u Doktor u bastad hynrei ruh kum u nongiathuhkhana u u badonbor. Hadien ba u la iohthiah noh ha u Baieit ha u March 15 tarik, 1925. I Miss M. E. Buckley I la leit ban iarap, hynrei, ka kam doktor hi te lah ban ong ba ka la shu sah dkoh kumto haduh mynta.

REFERENCE
Not to be Lent out

MEGHALAYA STATE CENTRAL
LIBRARY SHILLONG.
Date of Receipt.....

Library books will give you Joy for Long
... with clean hands

Rs. 3.00